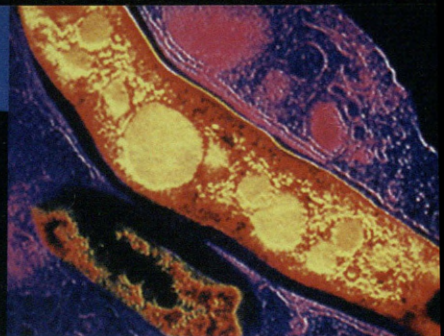

Europako tuberkulosi tasa altuenetakoa daukagu

ARGIA

2005eko irailaren 11 | LXVIII. urtea | 2.006 zenbakia | 3,30 euro

Dusko Ivanovic

“TAUk berdin
edo hobeto
errendituko
du ni gabe”

Peio Etxeberri-Aintzart (ABko bozeramalea):
“Ezker abertzalea, batzutan, termino faltsua iruditzen zait”

Alokairuko etxebizitzak
Iparraldean ugaritzen ari dira eta Hegoaldean urritzen

9 776402 159093

Lumanonahi

Bidaietarako, aisialdirako,
euskarazko denbora-pasa
eta hitz jokoen hilabetekaria
zure bidelagun

Egin zaitez harpidedun
eta hilerro jasoko duzu
zuk aukeratutako tokian.

HARPIDETZAK

Hego Euskal Herrian 31€
Ipar Euskal Herrian 38€

© 943 37 15 45

www.argia.com/luma
luma@argia.com

+ *lumatxo*
haurrentzako gehigarria

Gaiak

- 19 Tuberkulosia.** Bakterio hiltzaileak ez gaitu utzi. Onintza Irureta.

Iritziak

- 21 Asisko Urmeneta.** Gora Pro Nobis.
22 Pello Apezetxea. Astotxoak ere bai.
23 Xabier Mendiguren Elizegi. Jotak Tafallan.
25 Jexux Mari Irazu. Auspoatik Enaz banaz-era.
Joxe Mari Ostolaza. Osaba.
26 Aitor Zabaleta. Ume berriak.

Erdiko kaiera

- 27 Industri ondarea.** Mikel Garcia.
31 Xabier Erkizia: "Azken diskoan entzuten den %90a soinu bihurtutako argia da". Jon Gurrutxaga.
34 Ezpalak. Katixa Garate.
36 Argitalpenak: Fernando Morillori galdezka. Pilar Iparragirre.
38 Denbora-pasak.
40 Ihesi: Algortatik Castrora belaontzian. Estitxu Eizagirre.
44 Makina bat kontu. Jabier Agirre, Joxerra Aizpurua eta Jakoba Errekondo.

Xabier Erkizia.

Termometroa

- 49 Erremolatxaren sektorea** desagertzeko zorian. Daniel Udalaiz.
52 Bi belaunalditan galduko dira dialekto tradizionalak. Gotzon Aurrekoetxea.
54 Bero-beroan.
56 Net Hurbil: Txori bat pausatzen da eta gripea dakarkigu. Pello Zubiria.

12 | Dusko Ivanovic

"Diruak ez du beti irabazten"

Montenegroarra da Dusko Ivanovic, eta pixka bat gasteiztarra ere bai. Gure artean, TAU gidatuz eman baititu azken bost urteak. Berarekin bi liga eta bi kopa eskuratu ditu. Gasteizen bezala Bartzelonan saskibaloia pasioa duen abokatu honek ahalik eta talde lehiakorrena izatea du helburu.

24 | Luparekin

Txoli Mateos

58 | Azkena

Iñigo Aranbarri

46 | Peio Etxeberri-Aintziart

4 | Alokairuko etxebizitzak

Salbuespen egoeran

Europar 10 etxetatik 4 daude alokairuan. Euskal Herrian bakarra baino ez. Alokairuaren eskaintza urria eta garestia da eta horrek 'jabetzaren kultura'ra eraman gaitu.

Jabetza: Komunikazio Biziagoa, S.A.L. Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta. Zuzendaria: Xabier Letona. Zuzendaritzaren albokoa: Pello Zubiria. Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua. Produktzioa: Berdaitz Goia. Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Estitxu Eizagirre, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi. Argazkilaria: Dani Blanco. Sustapena: Esti Parada. Argitalpenak: Bego Zuza. Bezeroen harrera: Olatz Korta. Publizitatea: Igor Garmendia. Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Lolarte. HELBI-DEAK: Gipuzkoa: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel: 943 371545. Faxak: 943 373403 (erredakzioa), 943 361048 (komertziala). Lapurdi, Nafarroa Beherea eta Zuberoa: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel: 559 476000. Faxa: 559 476001. Nafarroa: Gazteluko Plaza 44, 3 eskuina. 31001 Iruñea. Tel: 948 222285. POSTA ELEKTRONIKOA. Erredakzioa: kazeta@argia.com. Komertziala: komertzial@argia.com. Interneten: www.argia.com. Lege gordailua: NA 80-1963. ISSN: 0213-909X. Batzorde parekidea: 72562 E. Inprimategia: Antza S.A.L. Informatika: Adur Software Productions. S.Koop. Elk. Urtebeteko harpidetza. Hego Euskal Herria: 123 euro. Ipar Euskal Herria: 149 euro. Espainia: 123 euro. Beste atzerriak: 157 euro. Airez: 245 euro. Komunikazio Biziagoa S.A.L. Ametzagaiña Taldeko partaidea da.

Azala: Antza. Azaleko argazkia: Raul Bogajo/Argazki Press.

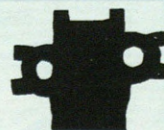

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Gizarte eta Erakunde Harremanetarako
Departamentua

gizarte ekintza

Alokairuko etxebizitzak Salbuespen egoeran

Gutxi eta garesti. Horrela laburbil daiteke etxebizitzaren alokairuaren panorama Euskal Herrian. Etxea erosteko baldintza hipotekario eta fiskalak egokiak direnean, eta alokatzeko herriz oztopoak besterik ez daudenean, bi aukerak mahai gainean ipini eta salbuespena dira errentaren aldeko apustua egiten dutenak. Baina Euskal Herriko datuak Europakoekin alderatuta, salbuespena gu garela ikusiko dugu. Atzerrian alokairua etxebizitzaren erdira gerturatzen den bitartean, gurean 10 etxetik bakarra baino ez da alokatzen. Hegoaldearen eta Iparraldearen arteko desoreka nabarmena da, baina Ipar Euskal Herriko datu 'europarrek' ez dute batez besteko apala gehiegi igotzen.

NAGORE IRAZUSTABARRENA

Inmobiliarietako erakuslehoetan ohikoen "salgai" hitza ikustea da. Gutxitan agertzen dira etxebizitzak alokatzeko eskaintzak.

"GORRAIZ. LUXUZKO APARTAMENTUA. 2 gela, altzariekin, ikuspegi ederra. 900 euro. Goizez deitu". Egunkarietako iragarkietan begiratu eta, horrenbeste salmenta eskaintzen artean, alokairuan zer edo zer aurkitzea da luxua. Inmobiliarietako erakuslehoetan ere, berdin; "salgai" ipintzen duten afitxen artean, zaila da "alokairuan" jarriko duenik topatzea. Datu errealean isla besterik ez da hau. Euskal Herri osoan etxebizitzaren %11 dago alokairuan, Europako batez bestekoa %39an dagoen bitartean. Baina Euskal Herriaren barruan Iparraldea eta Hegoaldearen artean tarte izugarria dago. Lapurdin 100 etxebizitzetatik ia 40 alokatzen diren bitartean, Araban eta Bizkaian portzentajea ez da %7ra iristen. Aldea are handiagoa da hainbat udalerrietako datuei erreparatuta: Arrasaten %3,3 alokatzen da, Basaurin %3,9; Donapaleun, aldiz, %45,7 dira alokatutako etxebizitzak eta Baionan %65,1.

Europarrak eta ez-europarrak

Europako mapari erreparatuz gero garbi ikusten da Iparraldeko datuak bertako batez bestekora hurbiltzen direla. European, Frantziak du alokairu portzentajerik altuenetakoa (%46) eta Espainia da portzentajerik txikiena duena (%14). Baina Hego Euskal Herrian Espainian baino oraindik eta etxe gutxiago jartzen da errentan. Iparraldeko datuak gehituta ere, Euskal Herriko batez bestekoa hiru puntu azpitik dago Espainiarekin alderatuta. Gainera, behe-rantzko joeran doa: 1991n etxeen %12,7 zegoen errentan, hamar urte beranduago, %10,6. Hegoaldeko probintzia guztietan jaitsi da datu hau, Gipuzkoan bereziki -ia 4 puntu-. Iparraldean ordea, hamarkada batean puntu bana irabazi du alokairuak probintziako. Hortaz, bien arteko aldea murrizten baino, areagotzen ari

ELSIE ANSAREO

ETXEBIZITZA NAGUSIAK, EDUKITZEKO MODUAREN ARABERA, HERRIALDEKA.

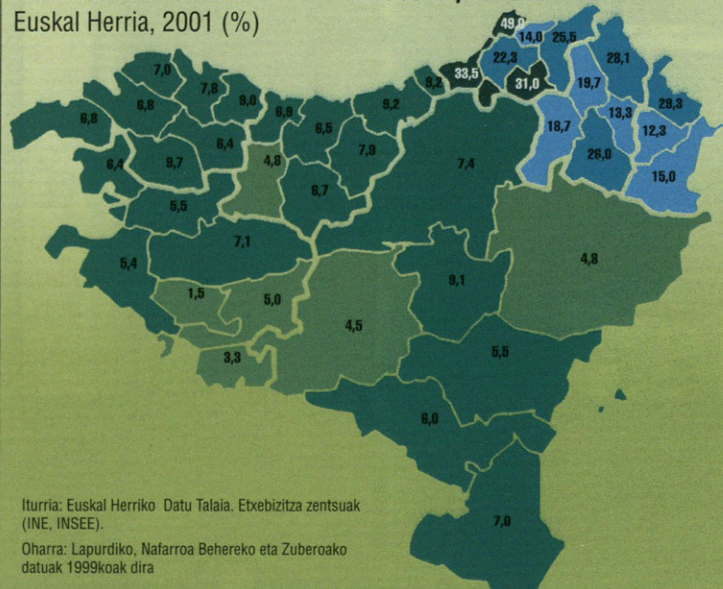
Euskal Herria, 2001

	JABETZAN		ALOKAIRUAN		Utzia edo Beste	
	kop.	%	kop.	%	kop.	%
Lapurdi	51.854	54,8	37.789	39,9	4.968	5,3
Nafarroa Beherea	6.820	68,3	2.349	23,5	829	8,3
Zuberoa	4.258	70,7	1.342	22,3	425	7,1
Gipuzkoa	214.014	88,2	19.548	8,1	9.144	3,8
Nafarroa Garaia	165.239	87,6	14.618	7,7	8.873	4,7
Bizkaia	355.471	89,5	27.487	6,9	14.396	3,6
Araba	91.215	89,2	6.868	6,7	4.147	4,1
Euskal Herria	888.871	85,3	110.001	10,6	42.782	4,1

Iturria: Euskal Herriko Datu Talaia. Etxebizitza zentsuak (INE, INSEE).
Oharra: Lapurdiko, Nafarroa Behereko eta Zuberoako datuak 1999koak dira.

ALOKAIRUAN DAUDEN ETXEBIZITZA NAGUSIAK, ESKUALDEKA.

Euskal Herria, 2001 (%)

ETXEBIZITZA NAGUSIAK EDUKITZEKO MODUAREN ARABERA, HERRIALDEKA.

Euskal Herria eta Europako Batasuneko herrialdeak (15), 2001 (%)

	Jabetzan	Alokairuan	Alokairu soziala	Alokairu pribatua
Euskal Herria	85	11	-	-
Espainiako Estatu	86	14	2	12
Irlanda	80	20	11	9
Italia	78	22	6	16
Grezia	74	26	0	26
Erresuma Batua	69	31	21	10
Portugal	68	32	4	28
Finlandia	67	33	14	19
Luxenburgo	67	33	2	31
Belgika	63	37	7	30
Suedia	62	38	22	16
Austria	55	45	23	22
Danimarka	55	45	19	26
Frantziako Estatu	54	46	17	29
Herbehereak	48	52	35	17
Alemania	38	62	26	36
Europako Batasuna	61	39	18	21

Iturria: Euskal Herriko Datu Talaia. Etxebizitza zentsuak eta etxebizitzaren datuak (INE, INSEE eta Fundación La Caixa).
Oharra: Lapurdiko, Nafarroa Behereko eta Zuberoako datuak 1999koak dira. Europako Batasuneko datuak 1999. urtekoak dira; beraz, ez da biltzen Europako Batasunean 2004. urtean sartu ziren 10 estatuen datuak.

da: Iparralde gero eta 'europarrago' den bitartean, Irundik behera jabetza da gora egiten duena. Berez, etxebizitza bila dabilenak bat edo bestea aukeratzeak ez luke zertan hobe edo okerragoa izan, lehentasun kontua baizik. Beti ere, bi aukeretan baldintza beretsuak eskainiko balira. Eta egun, Hego Euskal Herrian, alokatzeko aukera oso murrizta da.

Jabetzaren kultura?

Mugatik hegoaldera, "jabetzaren kultura" aipatzen da alokairu eskasia azaltzerakoan. Alokairuan bizitzea ez omen dugu gustuko, hipoteka ordaindu eta apurka apurka, etxearen jabe izatea nahiago dugu, Espainia osoan gertatzen den bezala. Errotutako mentalitatea omen da hau, joera tradizionala, ustez behintzat. Kultura horrek ez du hain erro zaharrik, ordea: 1950ean Espainian etxebizitzaren erdia errentan zegoen, beste erdia jabetzan. Beste arrazoi batzuk ere kontuan hartu beharko dira, beraz. Lehenik, lan mugikortasunak alokairua hobestea dakar sarritan, eta gurean mugikortasuna ez da Europako beste herrialdeetan adina ematen. Bestalde, jabeen eskubideen defentsa juridikoak gabezia handiak ditu eta horregatik jabeek sarritan nahiago dute etxebizitza hutsik eduki, errenta ez ordaintzegatik edo kalteengatik epaitegietan prozesu amaigabeetan sartzera arriskatu baino.

Etxebizitza politika ezberdinak daude Hego eta Ipar Euskal Herrian -Espainian eta Frantzian, beraz-. Hegoaldean, administrazioek ez dute alokairua Iparraldean adina bultzatzen eta horrek ondorioak ditu, ekonomikoak bereziki. Finean, alor honetan ere poltsikoak agintzen du.

Alokatzeari garesti, erostea merke

"Donostia. Erdigunea. 30 m². Komuna, sukaldea, gela. 720 euro eta bermea". Beste egunkari batean topatu dugu iragarki hau. Duela hilabete batzuk Maria Antonia Trujillo Espainiako Etxebizitza ministroak babes ofizialeko 25 eta 30 metro koadro

Espainian etxebizitzaren

%14 alokatzen da, %12 alokairu pribatuan eta gainerako %2a erakundeek babestuta.

Frantzian, aldiz, %46 dago errentan, %29 modu pribatuan eta %17 alokairu sozialean

Legea: bultzada ala oztopo?

Alokairuko Etxebizitzen Legearen (LAU) bitartez erregulatzen da alokairua Hego Euskal Herrian. Lege honek, besteak beste, ondorengo puntu nagusiak zehazten ditu:

✓ Alokairu kontratua hartzaileak 5 urtera arte luza dezake, eta bitartean nahi duenean eten, gutxienez hilabate lehenago jakinaraziz gero. Jabeak ez du epe hori arte kontratua eteterik.

✓ Hartzaileak gutxienez hilabetezko fiantza ordaindu beharko dio jabeari. Praktikan, egun, sarritan hainbat hilabetezko fiantza ordaintzea eskatzen du jabeak eta berme bankarioa eskatzen duenik ere bada.

-Errentaren kopurua alde biek adosten dute eta urtero KPlren arabera aldatuko da.

✓ Komunitate, igogailu, garaje edo zaintza zerbitzuen gastuak jabeak ordainduko ditu. Gasa, elektrizitatea, ura eta antzerakoak, aldiz, alokatzaileak.

✓ Etxebizitza baldintza egokietan mantentzeko beharrezko obrak jabeak ordaindu behar ditu. Etxearen erabilera ohikoak eragiten dituen konponketa txikiak, berriz, hartzaileak.

✓ Etxebizitza salmentan jarri gero, eskaintza lehenik alokatzaileari egiteko beharra du jabeak eta 30 eguneko epea eskaintzen zaio erabakia hartzeko.

Kontratu amaiera edo subrogazioa ere arautzen du legeak eta baldintza hauek guztiak aldatzeko ahalmena ere badute, beti ere, bi aldeek hala nahi izanez gero.

Gregorio Izquierdo, Espainiako Ikerketa Ekonomikoen Institutuko analisi zuzendaria da. Bere ustez LAUk gabezia ugari du: "Bost urterainoko kontratuek, esaterako, jabeari etxea errentan jartzeko gogoak kentzen diote". Berme gehiago behar direla dio, dirulaguntzak eta alokairu soziala ugaldur behar direla. Gainera, alokatzaileen erregistro bat sortzea proposatzen du alokairua kantitatez eta kalitatez hobetzeko.

arteko etxebizitzak proposatu zituenean eskandalua sortu zuen. Bada, iragarki honetan, tamainak baino gehiago prezioak sortzen du eskandalua: 24 euro metro koadroko eta hileko. Egia da hirietako erdigunetatik urrundu ahala prezioek behera egiten dutela. Baina aldea ikusteko Iparraldeko hirietako erdigunetara joko dugu. *Le nouvel observateur* aldizkariak berriki argitaratu eman duenez, Baionako alde zaharreko alokairuak 8 euro balio du batez

ELSSIE ANSAREO

beste metro koadroko, erdigunean aldiz 12,1 euro. Gunerik garestiena topatzeko Miarritzera jo behar dugu, eta bertan 15,2 euro ordaintzen dituzte. Aldizkari frantsesak aditzera eman dituen prezioak, gainera, alokairu pribatuei dagozkie, hots ez da alokairu soziala kontuan hartzen. Espainian etxebizitzak %14 alokatzen da, %12 alokairu pribatuan eta gainerako %2a erakundeek babestuta. Frantzia, aldiz, %46 dago errentan, %29 modu pribatuan eta %17 alokairu sozialean. Babes ofizial zabalago batek, prezioen jaitsiera ekarriko lioke alokairuari, baina zentzu honetan Hegoaldeko eta oro har Espainiako administrazioen ahaleginak ahulak dira oraingoz. Prezioak jaitsi ez ezik igotzen ari dira gainera. Iaz baino %4,4 gehiago balio du errentak aurtan.

Egia da etxebizitzak erosteko prezioak ere gora ari direla etengabe, baina baldintzatan dago gakoa. Batetik dedukzio fiskalak hobeak dira etxea erostean, alokatzean baino -Europar eta,

Egin zaitez harpidedun:

943 371 545

harpide@argia.com

www.argia.com

ARGIA

erakusleihoa

beraz, Iparraldean, alderantziz gertatzen da. Bestetik, mailegu hipotekarioen interes motak oso baxu daude egungo koiunturan. Ondorioz, gero eta alde txikiagoa dago mailegu hipotekarioen kuota eta hileroko errentaren artean. Ez da harritzekoa, prezio beretsuan jendeak erosteko aukerara jotzea.

Merkeagoak ere badira

“Deustua. Ikasleentzat. 3 gela. 600 euro”. Panorama ilunean argi pixka bat eman digu azken iragarki honek. Donostiako zapata

Gero eta alde txikiagoa dago mailegu hipotekarioen kuota eta hileroko errentaren artean. Ez da harritzekoa, prezio beretsuan jendeak erosteko aukerara jotzea

kutxa baino merkeagoa da eta gela kopurua ikusita dezente handiagoa. Orduan, non dago tranpa? “Ikasleentzat” hitzean, seguruenik. Unibertsitateko ikasleek exijentzia maila txikiagoa izan ohi dute. Sarritan astegunak soilik ematen dituzte alokatutako pisuetan eta askoren artean partekatzeak bakoitzak ordaindu beharrekoa merketzen du. Ikasle pisuetan berritze lanak behar baino gutxiagotan egin ohi dira eta ekipamenduari ere ez zaio arreta gehiegi eskaintzen. Horrek ez du esan nahi ikasleentzat ez diren etxebizitzak beti baldintza egokietan daudenik.

Kantitatez jardun ondoren, kalitatea ez da ahaztu behar. Aipatu dugu jabeek askotan ez dutela beren eskubideak betetzeko bermerik eta horregatik sarritan alokairua baztertzea erabakitzen dutela. Baina alokatu nahi duenak ere zailtasunak izan ditzake: eskaintza gutxi du eta topatzen dituen etxebizitza gutxi horiek ez daude beti baldintzarik egokienetan. Hori baieztatzeko ez da nahikoa egunkarietako iragarkiak begiratzeari; horietako bat aukeratu, hots egin eta zita egin behar da.

Donostiako Alde Zaharrean dago pisua, gela bakarra duela dakigu eta Deustuko pisuaren prezio berean alokatzen dutela, 600 eurotan. Kanpotik etxe zaharra dela ikusten da eta sartu bezain pronto, espero bezala, igogailurik ez duela ikusi dugu. Laugarren solairua igo, atea zabaldu eta korridorea dugu aurrean. Alde banatan bi ate: komun eta sukalde txiki bana.

Bizigune: etxebizitza hutsak alokairuan jartzeko programa

Azken hilabeteetan gero eta gehiago dira Eusko Jaurlaritzako Etxebizitza eta Gizarte Gaietako Sailarekin Bizigune programa hitzartzen duten udalak. Programa honen bidez udalerrietan dauden etxebizitza hutsak alokairura ekarri nahi dira. Hori lortzeko etxe hauen jabeek hainbat berme eta abantaila eskaintzen zaie. Batetik, jabeak hileroko errenta jasoko duela bermatzen zaio. Bestetik, etxea jabeak bueltatzeko orduan, honek baldintza egokietan jasoko duela ere

bermatzen da. Ordainketena nahiz etxea itzultzeko baldintzen bermea Vivesa enpresa publikoaren bidez eskaintzen du Jaurlaritzak. Gainera jabeak 18.000 euroko interesik gabeko mailegua ere jaso dezake, alokatu baino lehen etxebizitzak berritze lanak beharko balitu.

Alokatzaileak ere badu abantailarik programa honen barruan: alokairu soziala bakarrik ordaindu beharko du. Jabeak, berez merkatu librean josten diren kopuruak jasoko ditu eta bi

kopuruen arteko aldearen ordainketa Eusko Jaurlaritzaren esku dago.

Programa honetan eskaera egiteak ez du Etxebide Jaurlaritzaren etxebizitza zerbitzuaren ere sartzea galarazten. Elkarren osagarri dira. Hain zuzen, Etxebideko eskaera orria betetzean Bizigunen izena emateko aukera ere eskaintzen da.

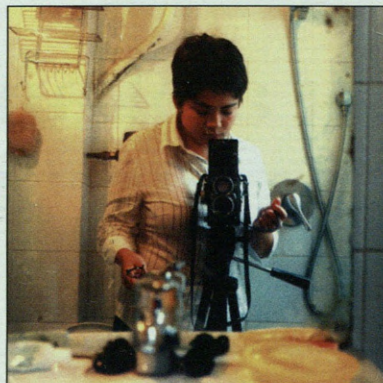
Programa pertsona guztiei irekita badago ere, bereziki etxetik kanpo bizitzeko sasoian dauden gazteei lehen aukera ematera bideratuta dago.

Eta besterik ez. Korridorea bera da etxea. Bertan hozkailuarekin egin dugu topo —sukaldean ez baitago berau sartzeko tarterik—, aurrerago sofa luzea dago eta amaieran ohea, etxe guztiko leiho bakarraren azpian. 40 metro koadro inguru guztira. Bere alde, hala ere, komuneko eta sukaldeko ekipamendu berri-berriak dituela esan behar da. Eta kokapena, noski. Pisu hobea nahi izanez gero bi aukera daude: erdigunetik urrundu edo gehiago ordaindu. Prezio horretan Iparraldeko kostaldean alokatuko genukeen etxebizitzarekin amestetan irten gara kalera.

Alokairuak badu esperantzarik

Hegoaldean alokairuak babes ofizial txikia badu ere, azkenaldian urrats batzuk eman dira berau bultzatzeko. Batetik, Eusko Jaurlaritzako babes ofizialeko Alokabide programari Bizigune programa gehitu zaio berriki —ondoko orriko koadroan zehazten dira programa honen nondik norakoak—. Gainera, udaberrian, aldundietako ogasunek abantaila fiskal berriak adostu dituzte alokairua bultzatzeko. Batetik, jabeentzako dedukzio fiskala igo dute %20raino. Alokatazaileentzat ere igo dute portzentaje hori, baina neurri txikiagoan. Bestetik, alokairu elkarteak sustatzeko erregimen berezi bat sortu dute, Elkarteen Gaietako Zergaren kuota %90eko bonifikazioa ezarritz.

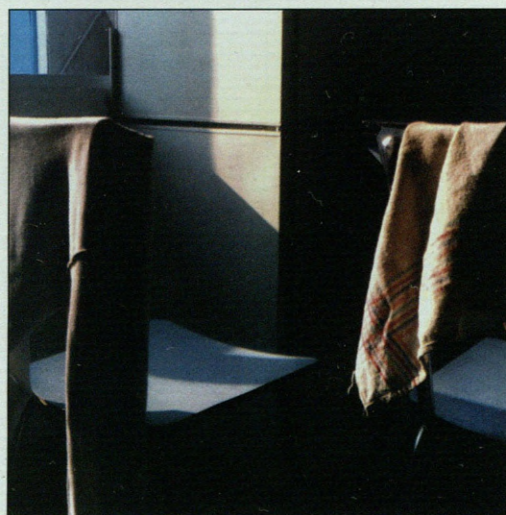
Esparru pribatura ere iritsi dira alokairuari onura ekarriko dioten neurriak. Aseguru etxeak jabeen zuzendutako poliza bereziak merkaturatzen hasi dira. Aseguruei esker ordaintzen ez zaion errentagatik edo etxebizitzak izan ditzakeen kalteengatik dirua jasotzen dute. Aukera honek jabe askoren beldurrak uxa ditzake eta euren jabetza alokatzeko erabakia errazago har lezakete. Aseguru poliza berri hauen kostua urteko 180-200 eurokoa da gutxi gorabehera.

Elssie Ansareo: alokairuaren inspirazioa

Elssie Ansareo (Mexiko DF, 1979) argazkilariak badaki zein den alokatutako pisuen egoera gurean. Denbora gutxian pisuz hiru aldiz aldatzea egokitu zitzaion. Horrek inspirazioa ekarri zion nonbait, eta *Pisos en alquiler* bilduma osatu zuen. Iaz Euskal Herriko hainbat galeria eta gunetan izan zen erakusketa ikusgai. Bertan, alokatutako etxebizitza hauen prekarietatea eta behin-behinekotasuna irudikatzen du Mexikon jaiotako artistak, baita etxe hauek dekoratzeko erabili ohi diren soluzio "bitxiak" ere. Bere buruari pisu horietako bateko komunean egin zion argazkia, alboan ikus daitekeen bezala. Orriotan bilduma honetako beste hainbat ale ere jaso ditugu.

Neurriak neurri, epe laburrean ez dirudi Hegoaldeko alokairuaren joera Iparralderantz joango denik. Etxebizitza erosteko baldintzak okertu edota alokatzeko baldintzak hobetuko balira, argiago ikusiko litzateke gurea "jabetzaren kultura" edo "poltsikoa zaintzeko" kultura ote den.

ELSSIE ANSAREO

UEUren GRADUONDOKOEN ESKAINTZA 2005-2006

Berezko tituluak (EHUK balioztatuta)

Espezialista titulua:

- Hizkuntza-teknologiak (HIZTEK)

Master titulua:

- Hizkuntza-teknologiak (HIZTEK)

Doktorego programa (EHUK antolatuta)

- Hizkuntzaren azterketa eta prozesamendua

Izen ematea irailaren 16rarte!!

Informazio gehiago: www.ueu.org / 943 82 14 26/ titulazioak@ueu.org

Eva eta Iñaki donostiarrak dira, baina azken bi urtetan Gasteizko erdigunea dute bizitoki. Bi alaba dituzte eta hipoteka ordaintzeko adinako bi soldata. Baina gehienek ez bezala, alokairuaren aldeko aukera egin du familia honek. Euren inguruan erabaki hau ulertzen duen jende gutxi dagoela onartu dute, salbuespena direla. Eta beste behin euren arrazoiak azaldu dituzte.

“Gehienentzat alokairua dirua botatzea da; guretzat bizi kalitatean inbertitzea da”

BEDERATZI PISU izan ditu Iñakik bizitoki bere 44 urtetan. Bere gurasoek ez zuten inoiz etxebizitza jabetzan izan. “Gurasoen etxetik ikasle pisura pasa nintzen eta ikasketak bukatuta Donostiara itzuli eta pisu txiki bat alokatu nuen niretzako”. Evak 41 urte ditu eta Iñakirekin honek alokatutako pisuan sartu zen. “Baina txikiegia zen, —dio Evak— eta bi gelako pisu bat alokatu genuen orduan”. Lehen haurra izan eta bigarren gela horretan tokia egin zioten. Bigarren alaba etorri zenean ordea, hiru gelako pisu batera pasa ziren. “Gaztea zarenean ez duzu leku askorik behar eta etxearen egoerak ere ez zaitu hainbeste kezkatzen, —dio Iñakik— baina gero etxe handiagoa behar duzu, sukalde eta komun egokiek... Aldaketa horiek alokatutako etxebizitzekin egin ditzakezu, askeago zara. Baina erosi nahi baduzu zer egin behar duzu? Oraindik familiarik ez duzunean zenbat seme-alaba izango dituzun arrekusi eta gela mordo bateko pisua erosi?”.

Bikoteak alokatutako pisu denak Donostiako erdigunean edo Alde Zaharrean zeuden Evak eta Iñakik nahi bezala, baina duela bi urte, lan arrazoiak medio, Gasteizera etorri ziren. Evak kontatu digunez, “hona lanera etortzeko aukera ederra eskaini zidaten eta etxe bat Donostian jabetzan izanez gero, erabakia hartzea zailagoa egingo zitzaigula uste dut”.

Bien soldatek, etxebizitza bat jabetzan izateko adina ematen diete, “baina guk nahi dugun tokian, guk nahi dugun baldintzetan etxe bat

erostea askoz ere garestia izango litzateke”. Evaren esanetan. “Batzuk kosta ahala kosta etxea erosi behar dute, jabe izan behar dute, baita horrek etxea bera ez disfrutatzea edo hilabete amaierara estu-estu iristea esan nahi badu ere. Lehen tasun kontua da” gaineratu du Iñakik. Baina onartzen dute hemen alokairua garestia dela eta oso aukera gutxi dagoela: Iñakiren ustez, “alokairuaren egoera European bezalakoa balitz, errazagoa litzateke, eta gaur-

ko finantzazio baldintza egokiak eta etxebizitzaren balio handitze izugarriak etena izango balu, ziur jendeak gehiago joko lukeela alokairura. Hala ere merkeagoa da Donostiako Boulevardean hileroko alokairua ordaintzea, hipoteka ordaintzea baino”.

Pisua erosi gero hondasun hori euren izango zela eta alokairua amaituta esku hutsik geratzen direla gogorarazi diegu.

Baina erantzuna prest dute: “Gure lagunen artean beti izan gara ‘arraroak’, gehienentzat alokairuan bizitzea dirua botatzea da; guk uste dugu bizi kalitatean inbertitzeko modu bat dela”. Iñakik esandakoarekin bat dator Eva: “Etxea erosten baduzu hondasun hori utziko diezu ondorengoei. Baina guk alabak etorkizunean zerbait izan daitezen hezitzen ditugu, ez zerbait eduki dezaten”.

Dena den, argi utzi nahi dute ez direla alokairuaren defendatzaile fanatikoak: “Orain arte guretzat egokiago ikusi dugu alokairua gure gaurko lehen tasunera hobeto moldatzen delako, baina etorkizunean ez dugu etxebizitza erostea baztertzen”. ■

GOTZON ARANBURU / ARGIAZKI PRESS

Lan mugikortasunak alokairuaren aukera hobestea dakar sarritan, ezin baitugu marraskiloek bezala etxea gainean eraman.

Kike Amonarriz

eskaerak

katalogoaren eskaera orria
943 37 15 45 • denda@argia.com
Ohiko salmenta puntuetan

• PERTSONAIA •

Dusko Ivanovic

RAUL BOGAJO / ARGAZKI PRESS

Saskibaloia kantxaren ertzean aulki bat alferrik dago. Gizon bat, toga jantzita, beti dago zutik. Baloi bat behatz baten puntan jirabiraka bezala dabil, lepo gainean, gizonaren burua; ikusi, pentsatu, pentsatu, ikusi. Baloia, zorabiatu, eta erori egiten da behatz puntati... puntati... punt... pun... Gizonaren buruak lepo gainean segitzen du, jirabiraka, goian, oso goian. Lepoa makurtzen duenean behatza altxatzen du: "Defendatu! Defendatu!" Abokatu batek hitz egin du. Eta abokatuaren ahoan "Defendatu"-k D handi bat du. Duskok bezala.

«Saskibaloian dirua irabazteko ari denak nire taldean ez du jokatu»

Jugoslavia ohian saskibaloia zen kalean hurrek gehien estimatzen zuten kiroletako bat. Zuk ere kalean arnastu al zenuen saskibaloirako pasioa?

AMETS ARZALLUS

Bai, saskibaloia kalean ezagutu nuen. Liga ere irekirik jokatzen zen, asfalto gainean. Eta gu, anaiarekin eta lagunekin, kalean ibiltzen ginen jolasten. Euri pixka bat ari zuenean ere jokatzen genuen, zaparrada ari zuenean ez baina. Neguan, jokatu ahal izateko zelatik elurra kentzen ibiltzen ginen. Baina hori dena inongo pentsamen-durik gabe noizbait saskibaloia ogibide izango nuenik, niretzat plazerra besterik ez zen, gustatzen zitzaidan jokatzea, eta beste pretentsiorik gabe aritzen nintzen. Ni abokatu naiz ofizioz eta abokatu bezala lan egitetik bizitzea pentsatzen nuen. Baina azkenean bizitzak bide batzuk hartzen ditu, eta nik haiei segi.

Zergatik ez zen, Jugoslavia komunista hartan, kirola amesgai? Eliteak ogirik ez zuen ematen, heziketa kontua zen...

Jugoslavian, garai hartan, goi mailara iritsiz gero ere saskibaloia ezin zen ogibide izan, eta denek ikasketa ildo bat zuten buruan, jende guztiaren lehentasuna ikasketak ziren. Beraz, esan izan balidate ere: "Zu goi mailako saskibaloia jokalaria izango zara", nik nire unibertsitateko karrera egiten segituko nuen. Eta orain nire semearekin ere berdin esaten diot. Berak saskibaloian jokatu nahi du, badu talentua, beraz, "bai joka zenezake, baina lehenik zure ikasketak bukatu behar dituzu, inoiz ez baitakizu nora hel zaitezkeen, eta gainera, saskibaloia karrera bukatzean zer egingo duzu?", esaten diot.

"Baina aita saskibaloia jokalaria profesionala naiz Friburgon, egunero entrenatzen gara, nekatuta iristen naiz etxera, asteburu oro dugu partida, hara eta hona bidaiatzen dugu, ez daukat denborarik ikasteko..." erantzuko dizu berak.

Hori pertsona bakoitzaren denboraren antolamenduaren eta borondatearen baitan dago. Profesional batek denbora libre asko du, beraz egunero unibertsitatean sartuta egotera behartzen ez zaituen karrera bat aurkitzea baino ez duzu. Lanean aritzea ez, orain ezinezkoa da, baina zure jokalaria karrera bukatzen duzunean

egin beharko duzu lana. Hori izan behar litzateke saskibaloia jokalaria bakoitzaren helburua.

Zuk biak uztartu zenituen, kirol profesionala eta lana. Lehen hiru urteetan, Ligako saskiratzailerik onena izateaz gainera Podgoricako Udalean abokatua zinen. Semeak, eta edozeinek galdetuko lizuke: Profesionala izanik lana egin? Zertarako?

Gustatzen zitzaidalako. Zuzenbideko ikasketak ere gustuko nituelako egin nituen. Eta lana ere ilusio handiz egiten nuen. Goizeko zazpietatik eguerdiko ordu bietara jarduten nintzen lanean, tartean atsedean bat hartzen nuen taldearekin entrenatzeko, eta gero lanera itzultzen nintzen.

Buducnost taldearekin jaitsieratik justu-justu salbatzen zineten beti. Baina egun batean Jugoplastika handi hartako entrenatzailea etorri zitzaizun, Malijko, eta esan zizun: "Zu zara falta zaidan pieza".

Egia da istorio hori, Malijko hitzak hala izan ziren. Hogeita bederatzi urterekin etorri zitzaidan ni Splitera eramateko asmoz. Banuen Olimpia Ljubljana eskaintza bat ere, Splitetik baino askoz ere diru gehiago eskaintzen zidana. Baina Malijkoekin hitz egin nuen, talentu handiko taldea zuela ikusi nuen, eta Jugoplastikara joateko erabakia hartu nuen. Ongi atera zitzaidan, uste dut hura Europar inoiz ikusi den talde onena izan zela.

Nortasun agiria

1957ko irailaren 1ean jaio zen Bijelo Polje, Montenegro. Unibertsitate bitarteko ikasketak sorterrian egin zituen, eta gero zuzenbidea ikasi zuen Podgorican. Abokatu ere jardun zuen lanean Podgorican jokalaria zen bitartean. Handik Splitetik Jugoplastikara joan zen, eta bi Europako Kopa irabazi zituen. Gironan, Limoges, eta Friburgon ere jokatu zuen. Entrenatzaile ibilbidea Friburgon hasi zuen 1993an, jokalaria zen artean. Suitzako selekzioa ere zuzendu zuen, eta 1999-2000 denboraldian Limogesekin liga, kopa, eta Korac kopa irabazi zituen. Handik Gasteiz etorri zen, eta bost urtean izan da TAU Baskoniako entrenatzailea. Bost urtetan bi liga eta bi kopa irabazi ditu, eta TAU Euroligako finalean sartzea lortu du. Orain Bartzelonako entrenatzaile berria da. Ezkondua da, bi seme-alaba ditu, eta Bartzelonan bizi da.

Bide batez jaitsiera postuetako agoniatik tituluak irabazteko borrokara pasa zinen. Ba al dago alderik beheko eta goiko presioen artean?

Oso ezberdinak dira. Presioa hamar aldiz handiagoa da jaistekotan zaudenean tituluak irabazteko zaudenean baino. Nik hamaika urtean jokatu nuen Buducnosten, eta urtero sekulako borroka izaten genuen ez jaisteko. Saskiratzaile onena nintzen, eta partida oro hogeita bost edo hogeita hamar puntu sartu behar nituen taldea salbatuko bazen. Beraz Buducnosteko esperientzia hark izugarri lagundu zidan gero tituluaren lehian lasaiago jokatzeko.

Hamar urte egingo dugu aurrera, Ivanovic entrenatzailea den garaira. Limogesekeko entrenatzaile bezala miraria lortu zenuen: taldea krisi sakonean zegoen, batez ere ekonomikoki, eta hala ere, urte betean, liga, kopa eta Korac kopa irabazi zenituzten, dena. Nola bihurtzen da ikatza urre?

Limogesen dena ez zen ikatza. Aitortu behar da taldeak jokalaria onak zituela, Harper Williams, Marcus Brown, Bonato... Europako talde handietako bat zen, bazuen izena, eta ni joan nintzenean goian ibiltzeko helburua genuen. Hiru tituluak irabaztekoa ez, baina bai gora begirakoa. Zoritzarrez, ezustean finantza arazoa ateratu zen. Jakin nuen momentutik garbi

Drazen Petrovic zena

"Bi aldiz jokatu nuen bere aurka. Oso jokalaria ona zen. NBA n ere oso garai zailean lortu zuen arrakasta. Orduan inongo entrenatzailek ez zuen bere taldean europarrik sartu nahi, baina Petrovic bai. Hark bai irabazle mentalitatea zuela".

nuen egoera oso gogor hari probetxua ateratu behar geniola, zulo ekonomikoa kirol errendimendurako tranpolin bihurtu behar genuen. Askok gure soldata jaitsi genuen, eta dirua galdu. Uste dut bi amerikarrek ez beste denek soldata normala kobratzeaz uko egin geniola. Horrela, arazoa, eta arazoaren soluzioa beren bizkar gainean zeramatela sentiarazi nahi nien jokalariei, eta horren bidez taldea gehiago lotu, lan gehiago egin, eta borrokarako grina handitu. Pentsak ere lagundu zigun, eta ongi ateratu zitzaigun.

Nahi izatea ahal izatea da?

Nahi izatea eta nola lortu jakitea da ahal izatea. Zorte pixka bat ere beti behar da, noski, baina zerbait nahi baduzu, nola lortu baldin badakizu, eta lanerako jarraikortasuna baldin duzu, lortuko duzu. Gaur iristen ez bada bihar iritsiko da.

Entrenatzaile oso gogorra zarela esaten dute, zenbait jokalariren ustez, gogorregia. Zenbat eska dakioko jokalaria?

Nik dudak filosofia da entrenamendu bakoitzean jokalaria bakoitzak bere mugak gainditu egin behar dituela, bai muga mentalak, eta bai muga fisikoak. Bestela beti maila berean egongo da. Eta beti maila berean dagoenak, besteek

aurrera egiten duten heinean, oharkabea atzera egingo du. Beraz egunetik egunera hobetu nahi duen jokalaria kontziente izan behar du entrenamendu bakoitzean duen onena eman behar duela.

Baina zuk eskutan daukazun pertsonak milioiak irabazten dituzte, izar batzuk dira, bizitza ia konpondua dute. Nola konbentzitu egunero-egunero sufrir dezaten?

Saskibaloian jokatzen duen batentzat, nire begirako, lehen helburua ezin da izan dirua irabaztea, hori gero etortzen da. Jokalariaren lehen helburua izan behar da tituluak irabaztea, partida irabaztea, edo entrenamenduan lehia bat irabaztea. Ez badu anbizio hori diru asko irabaziko du agian, baina ez du sekula titulurik irabaziko. Aldiz, anbizio mugagabea badu, eta borrokarako filosofia hori, askoz errazagoa izango zaio bere mugak gainditzea. Saskibaloian dirua irabazteko ari denak, egon ziur, nire taldean ez duela jokatuko.

Zuk zeuk esan duzu, zu, Olimpia Ljubljana eskaintza ona izan, eta diru gutxiago kobratuz Splitera joan zirela. Hori ohikoa al da saskibaloio jokalarien artean?

Lehen ikusten zen, orain ez. Azken aldian denak joaten dira diru gehien irabazten duten taldera. Diruari ere begiratu behar zaio, noski, adinak badu garrantzia, baina niri iruditzen zait batez ere kirol ikuspegitik aztertu behar dela eskaintza bakoitza, hori garrantzitsuagoa izan beharko litzateke. Ni ez naiz inoiz diruaren atzetik joan.

Dirua dabil, orain, kirolaren atzetik. Hor dago Akasvayu Gironaren kasua, etxegintza enpresak sekulako dirutza inbertitu du saskibaloio taldean, eta merkatu guztia astindu du. Hori ez al da finantza dopina?

Mundu guztiak bilatzen du bere burua gero eta gehiago indartzeko modua. Norbait diruz beteta etortzen bada, eta futboleko Chelsea bezala, edo saskibaloian Gironan bezala, bere enpresari marketinga egin nahi badio, zergatik ez? Baina

Dopina

"Nik ezagutu duten taldeetan, bai jokalaria bezala eta bai entrenatzaile bezala, ez dut dopinik ikusi, eta ez dut utziko gainera horrelakorik erabiltzen. Uste dut kirola egin behar dela, limiteak gainditu behar direla, baina jokalaria bakoitza zaindu ere egin behar dela. Niri zuzena ez den garaipen batek ez dit balio. Ez dut uste Europako dopinik dagoenik, hainbeste kontrol egiten dira... Ez dakit NBA nola ibiltzen diren, baina dakidana da Joko Olinpiarretara etortzeko NBAko jokalariek baldintza bat jarri behar dutela: beraiei antidopin kontrolik ez egitea. Hori badakit. Eta ez dut komentariorik egingo".

diruak ez du beti irabazten. Kantxara ateratzen zarenean diruak indartsuago egingo zaitu, baina irabazi ez du berak egingo.

Irabazteko lehia espiritua behar dela diozu. Espiritu hori bizitzako arlo guztietara eraman beharko al litzateke? Hezkuntzan landu behar lukete?

Norberak berekin ekartzen du hori, baina uste dut berezkoaz gain ume-umetatik landu daitekeen dohaina dela. Edozein lanetan da beharrezkoa. Nagusiak langilea hartzen badu, eta langile horri lanak ez badio inporta, ongi egiteko eta egunero hobetzen joateko ilusiorik ez badu langile horrek ez du balio. Nik uste bizitza normaleko edozein arlotan ongi datorren ezaugarria dela lehia espiritua, ona dela, baina muturrera eraman gabe. Lehiakorra izan behar da beti ere besteak errespetatuz, eta norbere lekua bilatuz.

Zu ere, entrenatzaile lanean, egunero-egunero ariko zara hobetu nahian. Nondik ikasten duzu?

Asko ikasten dut, bai jokalaria batzuegandik, berdin partida batetik, ikuslearegandik, eta baita zale batek kalean gurutzatu eta zerbait interesgarria esan didalako ere. Entrenatzaileak beti joan behar du aldatzen.

Real Madril aurka esku-eskutan zenuten liga, eta azken unean alde egin zizuen. Zoritxarreko berrogei segundo haietatik zer ikasi zenuen?

Ez dakit ikasi ote nuen, nik bai bainekien hori aurretik. Banekien, eta beti esan izan diet nire jokalariei, partida hasten duzunean, edozeinen aurka izanik ere, kontziente izan behar duzula irabaz edo gal zenezakeela, eta saskibaloio partidak berrogei minutu irauten dituela. Edozein despiste, edozein kontzentrazio falta garesti ordaintzen duzu. Horregatik saiatu behar da entrenamendu oro gauzak ahalik eta zuzenen egiten, inoiz lan itxurak egin gabe, partidako azken minutuan, edo berdin azken segunduan, larritik ordainduko baituzu bestela. Azken

aldizkariak euskaraz

guztion neurria

ARGIA

GAZTETXULO

IPURBELTZ

Luma

ELHUYAR

berrogei segundo horiek hori erakutsi zuten. Entrenamenduetan izan ditugu zenbait arinkeria eta Real Madrilen aurkako azken minutuan horiek atera ziren.

Esaten dute galtzen ere jakin behar dela. Zer da galtzen jakitea?

Galtzen jakitea da, jokoa hasi aurretik, gal zenezakeela jakitea, eta beraz prestatua egotea horretarako ere. Horrek ez du kentzen oso zaila eta gogorra denik. Hogeita hamar urte daramatzat kirol honetan, eta oraindik ere galtzen dudak bakoitzean asko kostatzen zait gaintzea. Baina uste dut bai jokalaria entzatzat eta bai entrenatzaile entzatzat, edozein kirolarientzatzat, oso garrantzitsua dela porrotaz kontziente izatea. Ez du axola nondik eta nola datorren, onartzeko gai izan behar duzu, hainbeste min eman arren, onartu, eta aurkariari eskua eman.

Porrot guztiak berdina dira, edo badira batzuk besteak baino hobeak?

Porrot bat edo beste izan liteke, bai, on egiten dizuna. Porrotetatik ikasten dela ere esaten da, baina nik beti erantzuten dut askoz hobe dela garaipen batetik ikastea. Askoz hobe da irabazten duzunean ohartzea zure hutsunez. Nik ahal banu porrota ekidin, eta beti irabazi ahal izango banu, beti irabaziko nuke.

Tituluaren gosea ez al da inoiz asetzen?

Ez. Bukatzen zaidan egunean saskibaloitik alde egingo dut. Oso garrantzitsua da tituluak

Jugoplastika handi hura

"Gurekin inork ez zuten kontatzen, oso talde gaztea ginen. Baina orain begiratzaren dituzu talde hartan egon ziren jokalarien izenak, eta ziur nago hura European inoiz ikusi den talderik onena zela. Nau moski taldeko hamaikagarren jokalaria zen eta orain Europako joko antolatzaile onena da, Kukocek NBA n bukatu zuen, Tabac bera ere hamabigarren gizona zen... Talde gaztea zen, anbizio eta talentu handikoa. Eta taldearen ahalak aprobeztatzen asmatu zuen entrenatzaile bat egokitu zitzaigun".

irabaztea, eta ez baduzu antsia hori sentitzen, hobe duzu utzi eta gose hori sentituko duzun beste lan bat bilatu.

Zuri antsia hori aurpegian eta jarreran irakurtzen zaizu. Partidan zehar, abokatu sena, epaileekin asko eta gogor hitz egiten duzu?

Partida eta gero ez dut sekula hitz egiten epaileei buruz, baina egia da partidan zehar asko hitz egiten dudala beraiekin, beti ere errespetuz, inoiz hitz larririk esan gabe. Madrilen kanporatu nindutenean ere ez nien besterik esan: "Ez zarete zuzen arbitratzen ari, ezin duzue modu horretan jardun". Niri iruditzen zait entrenatzaile guztien lana dela epaileak bere papera ahalik eta ongien bete dezan laguntzea. Ez dut inoiz inork lagundu diezadanik galde-tu, bakar-bakarrik zuzen egin dezan bere lana. Gaur niri laguntzen baldin badit, bihar beste bati lagunduko baitio, eta orduan haserretu egingo bainaiz. Beraz, epaileari esaten diodan bakarra da "zuk artez zuzendu ezazu partida, ez baldin badut irabazteko kalitaterik ez dut irabaziko, eta lan gehiago egingo dut. Baina eman iezadazu aukera gutxienez, lana eginez, egun batean irabazi ahal dezadan".

Futbolean entrenatzailearen batek aitortu izan du partidaren prezioa zuzenean ezagutua duela. Saskibaloian ere gertatzen al da?

Nik ez dut inoiz epaileak partida zuzenean saltzeko korruptzio kasurik ezagutu. Baina badira zurrumurruak, ez Espainian, baina Espainiatik kanpo badira zurrumurruak.

Beste zurrumuru batek dio operara maiz joaten zarela...

Bai, artea gustatzen zait.

Kirolarien estereotipoan ez da sartzen artezalea izatea, edo interes kulturalak edukitzea. Jendeak kirolarien irudi faltsua al du?

Ez dakit, baina saskibaloian behintzat badago interes kulturalak dituen jendea. Eta nire ustez edozein kirolarik izan behar du heziketa onekoa, maila kultural handikoa. Ez horrek jokari bezala hobe egiten zaituelako bakarrik, baizik eta gizartearentzat ereduak direlako. Ni beti ahalegintzen naiz nire jokalariei buruan sartzen "jendeak errespetu zaitzala ez bakarrik saskibaloia jokari ona zarelako, pertsona ona zarelako baizik". Eta jokatu, beti ezin da ongi egin, baina jarrera oneko pertsona beti izan zaitezke.

Beraz, entrenatzaileak, lan intelektuala, eta lan kulturala ere egin beharko luke taldearekin?

Maila profesional honetan oso zaila dela uste dut, baina ahalegina egin liteke, saiatu gutxienez. Nik aukera izan dudak bakoitzean eraman dut

nire taldea museoren bat bisitatzen. Askoz hobe da denbora gisa horretan pasatzea Nintendoarekin jolastuz pasatzea baino. Museo batera iritsi eta ikusi ditut oso erreakzio ezberdinak, batzuk pasoa, eta beste batzuk oso gustura. Bateon batek agian zer edo zer aurkituko du han, eta egunegun batetik eta bestetik edanez hala joango da hobetzen.

Saskibaloia ere artea al da?

Niretzat bai, baina ezin dut hori maila orokorrean esan. Zerbait artea izan dadin lehenik sentitu egin behar da, eta nik badut saskibaloirako pasioa.

Artea jaurtiketa izan liteke adibidez, eskumutur baten zehaztasuna. Baina Europan gero eta eskumutur fin gutxiago dago. Alderdi fisikoa gailentzen ari den honetan saskibaloia arte puntu hori ez al da galtzen ari?

Bai, ez dago lehengo eskurik. Baina lehen errazagoa ere bazen jokatzeko, fisikoki jokoa ez zenez hain indartsua jaurtiketa bat egitea askoz errazagoa zen.

Gorputzak gero eta zabalagoak izaki saski inguruan gero eta espazio gutxiago dago, dena tinko-agoa, zailagoa da. Hiruko marra atzeratuko balitz ez al luke jokoa arnasa hartuko, eta bide batez arteak irabaziko?

Ziur nago denbora gutxi barru aldaketa hori gertatuko dela, hiruko marra atzeratuko dute espazioa zabaltzeko.

Zuk aspaldi esan zenuen ez zegoela hainbeste diferentzia Europako saskibaloia eta NBAren artean. Badirudi denbora arazoia ematen ari zaizula...

Kirolean egunero erakutsi behar duzu onena zarela, eta orain esaten bada "NBA munduko ligarik onena da", ez nago ados, azken munduko txapelketak eta azken Olinpiar Jokoez ez dute hori erakutsi. Lehen alderdi fisikoan zego-

Bertsoa

DOINUA:
MUTIL KOXKOR BAT

Mundua ez da baloia baina
buelata ari da beti,
hartan barrena dabilen orok
ezagutzen du ederki.
Saskibaloia nahiz eta ate
eta begiak ireki,
liburua noiz itxi behar den
askok ezin erabaki.
Azken puntua lortu duela
jokalaria noiz daki?

Aitor Mendiluze

en alde, orain asko indartu da Europako saskibaloia, eta uste dut ikuspegi batzuetatik Europako saskibaloia hobe dela NBA baino. Europan lauzpabost talde badira amerikarekin lehiatu daitezkeenak. Gainera akordio batzuk ere badira dagoeneko, eta esango nuke etorkizunean liga bateratua jokatuko dela Europako eta NBAko taldeen artean. Batez ere ikusirik NBA krisi handian murgilduta dagoela, bai joko aldetik eta bai finantza aldetik.

Krisian ez dagoena TAU Baskonia da. Zuk gailurrera eramatea lortu duzu, Europako talde onenetakoa bihurtzea. Ohartzen gara euskaldunak zein saskibaloitara dugun?

Uste dut baietz. Ez dut pentsatzen euskaldunak futbol zaleagoak edo pilota zaleagoak direnik saskibaloitara zaleak baino. Nik uste Gasteizen gehiago maite dutela saskibaloia futbola baino. Gogoan dut Alaves UEFAko finalera iritsi zen urtea, gutxi gorabehera ordu bertsutan izaten genituen partidak, eta hala ere beti edukitzen genuen gure ikusleak, 9.000 lagun. Gainera Gasteizko saskibaloitara zalea tradizio handikoa da, saskibaloia ongi ezagutzen duena. Badira beste talde batzuk ere oso publiko onak dutenak, baina Gasteizko publiko onenetakoa da. Eta taldearentzat laguntza izugarria da hori.

Baina TAU atzeritarrez jositako taldea da, ez du euskaldunik kantxan. Euskaldunak ez al dira saskibaloitara jokalaria onak?

Egia da nahiz eta hemezortzi urtera bitarte askok jokatuta Euskal Herrian ez dela jokalaria askorik atera. Ez dakit zer gertatzen den, izan daiteke altueragatik, ez dagoelako garaiera izugarriko euskaldunik, baina bestalde ez da nahi-taezko baldintza oso handia izatea saskibaloitara jokalaria izateko, begiratu Pablo Lasori. Ez

kontratazio irekia

alboka
euskal folka birsortuz

xabi sansebastian
tradizio indarberritua

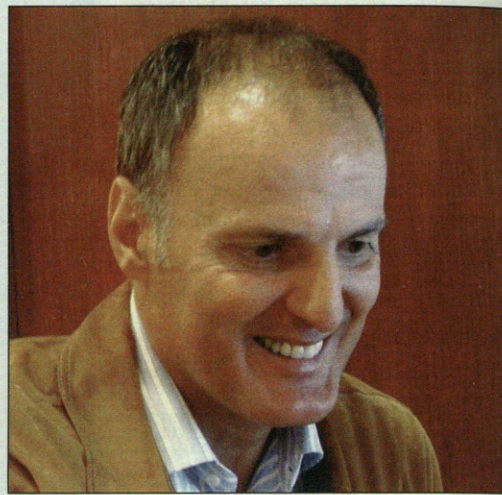
juan mari beltran
herri-musika, bizirik

alos quartet
musika garaikide berria

Tel: 943 31 48 00 Fax: 943 21 57 88 syntorama@syntorama.com www.syntorama.com

dakit zer gertatzen den, espero dezagun etorkizunean jokalaria onak ateratzea Euskal Herrian. Euskal Herriarentzat ona litzateke hori.

TAUk berdin errendituko al du Ivanovic gabe?

Berdin, edo hobeto. TAU entrenatzaile baten edo jokalaria baten gainetik dagoen kluba da. Joan dira jokalaria, joan dira entrenatzaileak eta TAUk beti gora egin du. Oso antolaketa ona du, oso finantzaketa ona, eta presidentek ideiak garbi izateaz gain lana oso ongi egiten du. Uste dut TAU dela talde bakarra azken hamar urteetan urte oro beti koska bat gorago egin duena.

Tamalez koskarik gorenera igotzea falta izan zaio, Euroliga irabaztea. Tel Aviveko Maccabiren aurka galdu zenuten finala. Hain justu, zer iruditzen zaizu israeldarrek Euroliga jokatzeko?

Hogeita hamar urte badira Maccabik Europako Ligan jokatzeko duela, beraz ia normala da. Eta gainera ezin dugu orain pentsatu "bai baina Tel Avivek ez balu jokatu izan txapeldun ginatkeen... ez, Tel Avivi irabazi egin behar genion!".

Politikara lerratu garen honetan, Jugoslavia zena gerra lekua izan da aspaldion. Zuk kanpotik ikusi zenuen etxeko gerra. Nola bizi izan zenuen?

Oso gogorra izan zen. Ni hogeita hamabi urtez bizi izan nintzen Jugoslavian, herrialde ia perfektuan, herrialde zoragarrian. Ez zen ezberdintasunik ikusten erlijioen artean, musulmana izan, izan kroaziarra, izan serbiarra, izan esloveniarra, ez zegoen inolako diferentziarik, oso herrialde polita zen. Baina gerra lehertu zen, eta gerra guztietan bezala, errugabeek ordaindu dute. Gaur egunean hori egitea, hainbeste hildako ikustea, ez dut ulertzen, eta jende asko dago ulertu ezin duena zergatik gertatu zen hori guztia.

Destino berria: Bartzelona

"Badakit talde handi batetik beste handi batera noala.

Tradizio handiko kluba da, eta espero dut irabazteko antsia hori izango duela. Dena irabazteko helburua, bai, Bartzelona bezalako talde batek eduki behar du, baina kirolean ezin da horrelakorik esan, "dena irabaziko dut", batik bat besteekiko errespetuz, beste batzuk ere oso indartsuak baitira eta nahi baitute irabazi. Beraz helburua ahalik eta lehiakorrenak izatea da".

Gaur egun bost estatu dira lehen bakarra zena, Serbia eta Montenegro bereizten badira sei. Nola daude elkarren arteko harremanak?

Orain egoera nahiko ona da. Poliki-poliki harremanak berriz ere eraikitzen ari dira. Saskibaloia aitzindaria da horretan, Liga Adriatikoa osatu da, eta Jugoslavia ohiko taldeak elkarren aurka jokatzeko ari dira. Harreman ekonomikoak ere ari dira lotzen. Nik uste dut beste bost edo hamar urte barru, nahiz eta herrialde ezberdinetan zatituta egon, jendea lehengo harremanetan biziko dela. Hizkuntza ere denek berdintsua hitz egiten dute.

Eta gurera itzuliz, Euskal Herri bazoazen honetan, zer irudi daramazu hemendik?

Joaterako orduan, hemen bizi izandako une onak, txarrak, garaipenak, porrotak, irribarreak, malkoak, denak biltzen ditut zakura. Baina ziur egon Euskal Herria faltan botako dudala. Nik eta nire familiak bost urte zoragarri bizi izan ditugu, eta pixka bat gasteiztarra ere sentitzen naiz. Oso pozgarria izan da hemengo jendea ezagutzea, Euskal Herria herrialde ezezaguna baitzen niretzat. Urtebete pasa nuenerako ohartu nintzen, ordea, euskaldunek eta montenegroarrek badugula elkarren antza: nahiko burugorriak gara, baina aldi berean ondarduak, zuzenak, eta borrokariak.

Agurtu aurretik, eskerrik asko, Dusko, bost urteotan emandako ilusio eta poz guztiengatik.

Nik ere eskerrak eman nahi dizkiot, batez ere Baskoniako zalego osoari, eta baita Gasteizi ere, eman didan maitasun guztiagatik. Beti izango da plazer handi bat hona etortzea.

Agian izango duzu aukera berriz, egunen batean, hona lanera itzultzeko...

Ea hala den. ■

Tuberkulosia

Bakterio hiltzaileak ez gaitu utzi

Munduko biztanleen herena tuberkulosiak jota dago. Urtero zortzi milioi kasu sortzen dira eta hiru bat milioi biztanle hiltzen dira. Ezin esan tuberkulosia iraganeko gaixotasuna denik, ezta hemen ere. Euskal Herrian nekez hiltzen da jendea tuberkulosiak jota, baina kasu kopuruak behera egitea kosta egiten da. Osasun zerbitzuak gazteei eta etorkinei begira ari dira lanean.

ONINTZA IRURETA

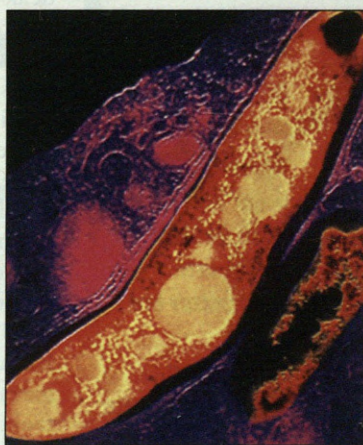
“TUBERKULOSIA DAUKADALA?”. Amonaren aurpegi zurbila ikusita sendagileak: “Bai, tuberkulosia, baina, lasai, sendatuko zara”. Zaharrenek etxean ezagutu dituzte tuberkulosiak jotako senideak eta bat baino gehiago hil zitzaizkien; XX. mende hasieran gaixotutako erdiak hiltzen ziren. Tuberkulosiak heriotza esan nahi du adineko askorentzat. Gazteak medikuaren kontsultan duen jarrera bestelakoa da: “Tuberkulosia? Hori oraindik existitzen al da bada? Eta botikak hartuta sendatzen al da? Bai? Bada oso ondo”. Oso ondo *mycobacterium tuberculosis* izeneko bakterioak akabatzekeko tratamendua zintzo-zintzo betetzen badu. Hala ez badu egiten, uste baino arazo gehiago izan ditzake. Zeren ia beti sendatzen den gaitza da eta ez du ikustekorik XX. mende hasierako gaixotasun beldurgarri harekin, baina tuberkulosia ez da salbuespena Euskal Herrian (2004an 495 kasu EAEn), potentzialki hilgarria da eta kutsakorra. Kanean tuberkulosiaren froga eginez gero, %20ak behintzat bakterioa biriketan duela ikusiko genuke. Hau da, bakterioa habian dago, baina gaixotasuna garatu gabe.

Edonork izan dezake tuberkulosia

Tuberkulosiaren bakterioak dituen gaixoak —bakterioak izan, baina gaixotasuna garatu ez duenak ezin du kutsatu— bakterio horiek airera botatzen ditu. Eztula egiten duenean askatuko ditu asko eta toki itxietan, airea gutxi berritzen den lekuetan tuberkulosiaren bakterio asko

metatzeko arriskua dago. Ordu askoko hegal-dietan kutsatu direnak badira. Bakterio horiek biriketan aurkitzen dute habia beti. Batzuetan, hortxe geratzen dira goxo-goxo lokartuta eta pertsona hori bakterio horiekin hilko da, gaixotasuna garatu gabe. Beste batzuetan, lanean hasten dira segituan eta biriketako tuberkulosia eragiten dute. Bakterioak biriketatik zabaltzen hasten badira bestelako tuberkulosia harrapatuko du gaixoak, hala nola, meningekoa, linfatikoa, hezurretakoa. Kasu gehien biriketakoak izaten dira: EAEn, 2004an, hirutik bi baino gehiagotan organo afektatua birika izan zen. Noiz bihurtzen dira bakterio horiek gaixotasun? Izan daiteke bakterio asko pilatu delako biriketan edo gutxi pilatu arren pertsona hori momentu horretan ahul egotea. Batzuei, gaztetan biriketan kokatutako bakterioak esnatzen zaizkie zahartzaroan, nahiz eta ohikoena kutsatu orduko gaixotasuna gartztea den eta ez handik urte batzue-tara.

Duela urte batzuk Giza Imuno-eskasiaren Birusari (GIB) begira zeuden medikuak. Miguel Angel Von Wichmann, Donostiako Ospitaleko Gaixotasun Infekziosoen Unitateko mediku adjuntuak esan digunez, “tuberkulosi asko izatearren errua GIBari bota zitzaion garai batean, baina orain badakigu GIBak ez duela azaltzen tuberkulosia harrapatzeke arrisku faktore garrantzitsuen-tzat jo ditu tabakoa, GIBa eta kutsatu berri

Mycobacterium tuberculosis

Tuberkulosiaren bakterioak dituela esan nahi du azaleko handitu horrek.

Etorkinen bakterioak "errebelde"agoak dira

Gure edadetuek tuberkulosia heriotzarekin lotzen dute, baina baita pobrezia-rekin, miseriarekin ere. XXI. mendeko tuberkulosia, Euskal Herrian, Europan, ez da lotzen miseriarekin, datuek argi baitiote edonork paira dezakeela gaitza. Alabaina, pobrezia-aren mamua ezin albo batera utzi. Gipuzkoan tuberkulosi kasuek nabarmen egin dute behera 1995etik hasi eta gaur arte. Von Wichmannen ustez ordea, "seguru gaude tuberkulosi kasuek gora egingo dutela, etorkinak datozelako"; alegia, errenta baxuko etorkinak eta/edo tuberkulosi tasa altuko herrialdeetatik

datozenak. 2003an Nafarroako tuberkulosi kasuen %30 etorkinek osatu zuten eta EAEko azken datua %11,2koa da. Von Wichmannek dioenez, "tuberkulosia sorterritik dakarte eta gero, hogeit hamar txabola batean bizi badira eta batek tuberkulosia baldin badauka denak kutsatuko dira". Hori gutxi balitz: "Osasun laguntza jota daudenean eskatzen dute, zeren etorkinak zein familia-mediku dauka? Ez dute medikuarengana joan nahi poliziaren beldur direlako..."

Medikuarengana iritsitakoan ere, Afrikako, Asiako, Latinoamerikako eta

Europa Ekialdeko etorkinek arazo bat gehiago dute. Tratamendua Europako Mendebaldeko, Australiako edo Ipar Amerikako batena baino konplexuagoa da. "Zorioneko" on gorputzetan Isoniazida izeneko pilula eraginkorra da eta bakterioak akabatzen ditu. Ia planeta osoko organismoetan ordea, ez du eragiten pilula horrek eta hiru sendagai hartu beharrean lau hartu behar izaten dituzte. Tratamendua zailagoa da, toxikoagoa, garestiagoa. Herrialde txiroetako etorkin askok dakarte tuberkulosia eta gainera, bakterio "errebelde"agoak dituzte.

izatea. Von Wichmannek esan digu, ordea, %43ko portzentaia duen arrisku faktorea, ezagutzen ez den faktorea dela, alegia, "ia gaitxo-aren erdiek ez daukate tuberkulosia harrapatze-ko faktore berezirik, hau da, edonork harrapa dezake gaitza".

Sendatzen erraza dena asko zaildu daiteke

Von Wichmannek esan digu tuberkulosia ez dela salbuespena. Espainian, 2004an, 100.000 biztanleko tasa 27koa izan zen eta EAEn 23,77koa. Espainiakoa baino baxuagoa, baina Espainia Europan lehen postuetan dago Portugalarekin batera.

Tuberkulosia osasun publikoko arazoa da eta maila guztietako osasun arduradunak gaitzari hesiak jartzeko antolatuta daude. Von Wichmannek Gipuzkoako antolaketa ezagutzen du ondo eta berak azaldu digu gaitzari aurre egiteko zer egiten duten. Batetik, tuberkulosia diagnostikatu egin behar da eta Von Wichmannek dioenez, "ez da erraza. Bronkitis arrunta da hasiera; eztula eta flema. Hamar egunean antibiotikoak hartuta sendatzen ez bada, tuberkulosia izan daitekeela pentsatu behar da. Baina asko ezkutatu daiteke, e!". Hilabeteak igaro ditzake gaixoak anbulatorio-ra joan gabe, eztul pixka bat, sukarra orain bai, orain ez izango du eta behea jotakoan joango da medikuarengana. Ordurako mor-doxka bat kutsatzeko astia izan du.

Gaixoak tuberkulosia duela jakinda tratamendua ezartzen diote. Sei hilabetekoa (biri-ketakoa denean) edo urtebetekoa (gainerako tuberkulosiak) da ohikoena. Sei hilabetekoan, lehen bi hilabeteetan hiru farmako hartzen dira eta ondorengo lauretan, bi. Gaixo gehie-nek urte erdiko tratamendurekin bakterioak akabatzea lortzen dute. Erraza dirudi, baina ez da hala. Von Wichmannek dioen moduan,

Gazteak jomuga

Euskal Herrian zein Europan, bi adin taldetan dago tuberkulosi kasu gehien:

25-44 urte artekoetan eta 75etik gorakoetan. Gipuzkoan, esate baterako, 1995az geroztik 25-44 adin tartearrekin egin dute lanik gehien, diagnostiko azkarraren eta tratamenduaren segimenduaren bitartez, eta tuberkulosi kopurua asko jaistea lortu dute.

"zazpi eguneko pastilla tratamenduetan ere, batzuetan pilula guztiak ez ditugu hartzen edo ez behar den orduan, pentsa sei hilabeteko epean". Sendagileak behin eta berriz esan behar dio gaixoari nahiz eta ondo sentitu pastilla guzti-guztiak hartu behar dituela: "Jendeak ez dio gaixotasun honi garrantzia handia ematen, baina potentzialki hilgarria da". Pastillak behar bezala ez hartuz gero bakterio erresistenteak sor daitezke, hau da, pastillek eraginkortasuna galtzen dute eta ez dira gai bakterioak akabatzeko. Gaixoak bigarren tratamendu bat egin beharko du, pastilla gehiagorekin, toxikoagoa... Eta bide horretan besteren batzuk kutsatu baditu, transmititutako bakterioak multierresistenteak izango dira, tratamenduekiko "errebelde"agoak eta horrela tuberkulosia sendatzea zailagoa izango da. Beraz, tratamendua ondo egiteak duen garrantziaz jabetuta, EAEn gaixoak kontrolatzeko plana daukate. Gaixotutakoei zein gaixotu gabe baina bakterioak dituztenei erizai-nek etxera deitzen diete: lehenei tratamenduaren jarraipena egiteko eta bigarrenei egin beharreko frogak guztiak egin dituztela ziurtatzeko. Tratamendua beren kasa betetzeko berme gutxi ematen dutenei —arazo psikiatrikoak dituztenak, drogekin arazoak dituztenak...— farmazia eta anbulatorioetara joan eta bertan ematen dizkiete pilulak orduantxe hartzeko.

Diagnosi azkarrarekin eta tratamenduan zehar gaixoak ondo kontrolatuz, kutsatzea saihesten da eta baita multierresistentzia ere. Edadetua beldurtu eta lotsatu du tuberkulosiak, gaztea berriz, ez da asko aztoratu. Bitartean, EAEko osasun zerbitzuak buru-belarri ari dira 2010erako helburu ia iritsiezina bete nahian, hau da, 100.000 biztanleko 10 kasura jaistea ■

BOTA PUNTTUA

BILERA
EZ
SEKRETUAK
...

... ADOS ...

BALORAZIO
DISKRETUAK
...

... KONFORME ...

BAINA
EMAITZA
KONRETUAK
?!?

NOIZKO ?!?

2005

Pello Apezetxea

APAIZA

Astotxoak ere bai

Ulergaitz zaigu egunaren joan-etorriko anitz gertaera. Eta ez naiz ari, prezeski, naturaren indar itsuen eraginezko ezbeharrez, jendearen nahiak sorrarazitakoez baizik. Errate baterako, ez da ulergaitza berrogeita hamar milioi jenderen bizia moztu zuen mundu gerra gertatzea, aurtent dela hiruretan hogeigarren urteurrena, han eta hemen berriki gogoratzen aritu direna? Ez da ulergaitza, horrelako hondamendia jasan eta gero, hala ere, gaur egun gero eta arma gehiago ekoiztea, eta, horien bidez, chunka eta milaka jende indarrez hiltzen jarraitzea? Eta ulergarria da jendea torturatzea? Ez da ulergaitza, estatu aberatsenak hainbertze herriren pobreziaz, ez bakarrik axolagabe sentitzea, baizik eta pobrezia horretaz baliatzea, neurrigabe aberasten joateko?

Nola ulertzen ahal da ezagueradun gizakiak horrela jokatzeko? Nola uler daiteke, adimena eta jakitatea milaka urtetan hobetzen joan ondotik, jendea hain maila ezberdinetan bizitzea, lau mundu deitutakoetan banatuta? Ulertzen ahal dugu Vatikanoko, bi mila urteko kristau hausnarketa eta bizipenarekin egungo egitura piramidalarik eustea? Nola eta zergatik dabil mundua hain trakets, norabidea galduta bezala?

Bada Biblian errana: "Astotxoak ere salbatuko dituzu, Jauna". Asto izeneko animaliaz ari da solas horietan? Ez, noski. Ez da ari, bidaxkaz-bidaxka eta maldaz-malda, bertze inorentzat ezinezkoa zen garraiolari lana bete duen animaliaz. Garraiorako ahalmen bereziz hornitua, baina adimenenez urri. Astoaren gabezia hori, ordea, anitz jenderi ere badagokio. Zera erran nahi baita, anitz jende dela argi txikikoa. Oro har, jende guttia gara nahiko mugatua, bai ulermenean, bai erabaki ahalmenean.

Horretaz eta horregatik dioelakoan nago ni, Bibliak astoaren salbamena aipatzen duenean: jende mugatu, murriz eta buru goibelduaz. Eta horrelako jendea da, hain zuzen, hainbertze hondamendi eta zoritxarren eragilea. Horrelako izakiak dira Amerikako Estatu Batuetako edo Errusiako lehendakariak, Rouco bezalako kardinalak, hainbertzeko koherentziarik ezaz eta kontraerrenez jokatzen dutenak.

Horrek kezkatu, bai, baina harritu, behar bada ez gintuzke gehiegi harritu behar. Bush

ALBERTO ELOZEGI

bezalako gizonak sosak eraman ditu agintera, eta sosaren alde eginen duelako eman diote aginte makila. Armak saldu, soldaduak hara-hona bidali, lurralde batean eta bertzean agintariak kendu eta paratu, estatueta-ko aberastasunak bereganatu eta jendea pobretu... Horrela dabilenak astoaren talentua gaingitzen du? Eta Bushen astakeriei, Europako agintari ikasiek men egiten diete.

Europa kulturaren eremua omen da. Europan Giza Eskubideak solasa hitzetik hortzera dabil, Eskubideak solasa paperetik paperera, baina petrolio putzua tartean denean, gas arinena bezala aireratzeko dira eskubideak. Hain nortasun txikikoak dira agintari handienak? Hain exkakak? Europar agintedunek ere, hainbertze mendeko historia bizkarrean daramatenek, ikuste eta ohartze maila tikienea ezin gaingitu.

«
Hor dugu Benedikto XVI.a: teologoaren saila isilarazi duena, senide eliztarren arteko elkarriketa moztu duena, Vatikanoren botere eta handikeriaren ereduari eutsi nahi diona, bera nor ez den gaitan ere laikoaren autonomia errespetatzen ez duena.
Teologo amerikar baten hitzetan, Ratzingerren hautaketa ez du Espirituaren argiak eragin, kardinal zahar batzuen beldurrak baizik. Soin luze eta gorriak ez du, berez, buruko argia handitzen

»
Rouco eta bere antzeko ehun eta gehiago kardinalak Ratzinger hautatu dute ardura-dun nagusi, Kristoren eliza omen denaren ardura-dun. Eta hor dugu Benedikto XVI.a: teologoaren saila isilarazi duena, senide eliztarren arteko elkarriketa moztu duena, Vatikanoren botere eta handikeriaren ereduari eutsi nahi diona, bera nor ez den gaitan ere laikoaren autonomia errespetatzen ez duena. Teologo amerikar baten hitzetan, Ratzingerren hautaketa ez du Espirituaren argiak eragin, kardinal zahar batzuen beldurrak baizik. Soin luze eta gorriak ez du, berez, buruko argia handitzen. ■

Xabier Mendiguren Elizegi

IDAZLEA

Jotak Tafallan

Abuztu erdialdeko igande goiz zozo bat. Ezer taxuzkorik egiteko ganorarik ez eta telebista piztu dut. Katerik kateko erromesaldi azkarrean, jota-kantariak ikusi ditut ETB-2an: Tafallatik ari dira, Nafarroako herrietako txapeldun gazteen arteko txapelketan, eta hortxe utzi dut irudia. Ohikoa da giro intelektual ustekoetan halako emanaldi folklorikoen lepotik barre egitea, baina niri gustatu egiten zait jota-kantua, bere basatasun eta sinpletasun horretan. Sinple samarra naizen seinale, beharbada.

Saioa ikusten nengoela, gogora etorri zitzaidan Josemari Esparzaren *Jotas heréticas de Navarra* liburua, nola idazle tafallarrak komentatzen zuen jotaren tradizio herrikoia –lotsagabea, subertsiboa, bizia– guztiz bahitu duela agintean dagoen jendeak, eta gaur egun kantaera erritual esklerotizaturia bihurtu dela. Horren adibide argia ziren emanaldi hartako kantuen hitzak: ama, entzierroa, San Fermin, *mi navarrico, mi navarrica* eta enparauak.

Esklerosiak esklerosi, atsegin dut gure ondare kulturala bere osoan aintzat hartzea, Euskal Herri lehorrak eta horikoa barne. Los Arcos, Azkoien, Corella edo Faltzesko kantari haiek aditzen nituela, sentsazio infantil samarra irudi dakioke norbaiti baina, neure herrikide nituela sentitzen nuen; kontua ez da, ordea –berehala ohartu nintzen–, nik zer sentitzen dudana, haiek ni herrikidetzat hartzen nauten baino. Eta hor izango dira seguru asko komeriak.

Tafallatik Finlandiara joan zitzaidan gogoan. Seguru asko, Helsinkin ari zirelako jokatzeko, egun haietan, Munduko Atletismo Txapelketako probak. Gutxi ezagutzen dugun herria da Finlandia, urrun dagoelako edo, Eskandinaviako puntan. Errazago aipatzen ditugu Irlanda, Flandria, Korsika... Hala ere, historia jakingarria du herrialde horrek: bi nazio indartsuagoen menpean egon da mendez mende (Suedia eta Errusia), hizkuntza ere galzorian omen zuten XX. mendearen atarian, nekazarien mintzaira bihurturik, eta halaz guztiz, hainbat borroka eta liskarren ondoren independentzia lortu zuten, eta ahalegin handiekin suomierak burua altxatzea ere bai.

Historia polit horrek badu bere arantza ere: Karelia. Finlandiaren ekialdeko lurralde handia, Sobietar Batasunaren esku utzi behar izan zuten mugak finkatzeko tratatuetan. Eta, gaur egun guztiz errusiarturik dagoen arren, bere aberriaren muina zen suomitarrentzat: han bildutakoak

ALBERTO ELOSEGE

dira, esaterako, *Kalevala* finlandiarren epopeia nazionalerako kantu eta istorioak.

Ez dut konparazio errazik egin nahi Karelia eta Nafarroa Garaia artean. Izatekotan, Ipar Euskal Herria genduke gaurko Karelia, zentralismo itogarriaren eta kolonien presioz etnozidio atzerazinezkoa nozitzen ari dena. Hego Euskal Herria etorritik, duela hogeita bost urte ezarri ziguten gaur ere indarrean dirauen zatiketa administratiboa. Orain, badi-rudi negoziazio, normalizazio, baketze edo dena delako fase berri bat etorriko ote den, eta hor, besteak beste, hitz egin beharko da gure luraren osotasunaz, haren instituzionalizazioaz eta zatien arteko harremanez.

Baitezpadakoa da aurrerapen esanguratsuren bat lortzea euskal lurren arteko loturan; ez dut esango lurraldetasunaren aitortza garrantzitsuagoa denik autodeterminazioa baino.

Aita edo ama maiteago dugun galdetzea bezalatsukoa litzateke hori. Baina irudipena dut bigarren arlo horretaz ari direla politikariak hizketan –subiranotasuna, erabaki-ahalmena, burujabetza–, lehenengoa ia ahazturik

Ez dut berealdiko itxaropenik; besteak beste, ez dudalako ikusten horren inguruko kezka nabarmenik. Eta hala ere, baitezpadakoa da aurrerapen esanguratsuren bat lortzea euskal lurren arteko loturan; ez dut esango lurraldetasunaren aitortza garrantzitsuagoa denik autodeterminazioa baino. Aita edo ama maiteago dugun galdetzea bezalatsukoa litzateke hori. Baina irudipena dut bigarren arlo horretaz ari direla politikariak hizketan –subiranotasuna, erabaki-ahalmena, burujabetza–, lehenengoa ia ahazturik.

Ez iezadazue esan, arren, Arrano Beltzaren amets esentzialisten lilurak edo Nafarroa maritimoaren birus historikoak jota nagoenik. Nik, besterik gabe, anai-arreba sentitu nahi ditut Tafallako jotariak, eta haiek ere ni haurridetzat hartzea. ■

Txoli Mateos

EHUKO IRAKASLEA ETA SOZIOLOGOA

Alarma soziala

Agian arau juridikoren batean ondo zehaztuta egongo da zertan datzan noizean behin irizpide juridiko modura erabiltzen den *alarma soziala* delako hori. Ni ez naiz zuzenbidean aditua, herritar gehienak ez diren bezalaxe, eta, hala ere, ziur nago herritar soil asko harri eta zur geratzen direla ikusita epaileek nola erabiltzen duten irizpide hori erabaki zalantzagarriak –gozoki hitz eginez– azaleratzeko orduan. Izan ere, kontzeptu horri dei eginez justifikatzen da tratu txarren bidez hilketa bat ustez eragin duten goardia zibilak kalean uztea eta kutzazain automatiko bat, ustez baita ere, erre duenari behin behineko askatasuna ukatzea.

Soziologo frantziar ospetsu batek zioen *krimena* edo, egungo berbak erabilita, *delitua* gizartearen uste edo sinesmen nagusiei egindako iraina dela. Jakina, berehala ikus daiteke definizio horretan dagoen funtsezko arazoa, hots, zeri deitu behar zaion *gizartea*. Adibide mingarri bat jarrita, susmatzen dut Namibia-ko gizonezkoen gizartea batez ere dela emakumezkoen adulerioarengatik sufritzen duena eta

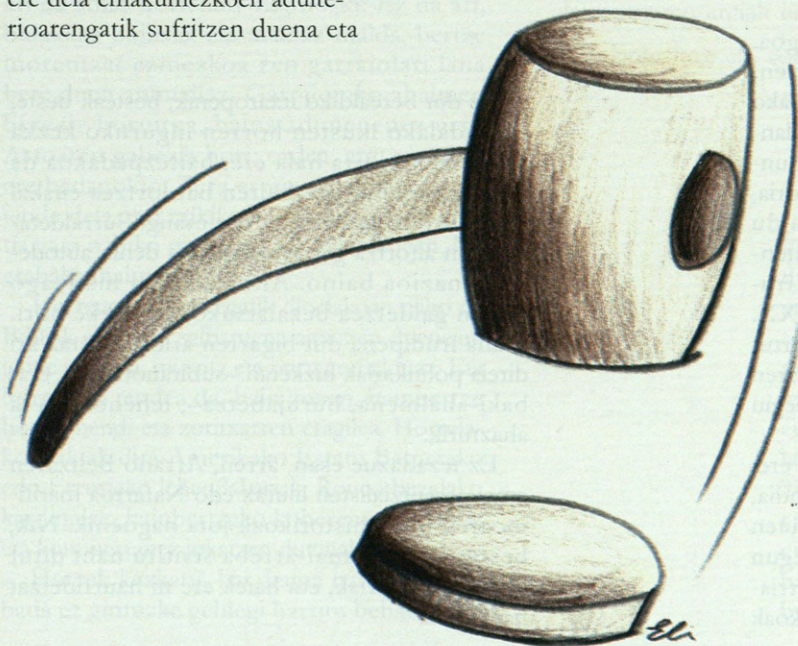

INIGO AZKONA

horiek harrikatzea justifikatzen duena. Gure artera etorrita, abortua galarazteko orduan, antzeko justifikazioa erabiltzen da maiz; baina, nor sentitzen da irainduta emakume batek abortatzen duenean? Dударik ez dago, hortaz, soziologiaren alde kontserbadoreak hitz egiten duela horrelako baieztapena egiten delarik, eta norbaitek uste lezake harreman handia dagoela ikuspegi horren eta alarma soziala delako horren artean. Ezezkotan nago ni, alta, gaurko epaileen jardunak gutxi baitu, nire iritziz, zenbait ikuspegi kontserbadorek duten sakontasun emozionaletik. Izan ere, arinkeria harrigarri batez erabiltzen da kontzeptua. Horrela, litekeena da alarma soziala ustez eragin duen delitu baten egilea libre geratzea aste batzuk pasatuta. Eta zergatik? Kontua ez delako jadanik agertzen hedabideetan. Amaitu egin da alarma soziala.

Itsua omen da justiziaren jarduna; halaxe dio Mendebaldeko tradizio juridikoak. Baina, oker ez banago, uste horren azpian dagoen baieztapena da justiziak herritar guztiak berdin tratatu behar dituela; alegia, salbuespenik ez duela egiten delitua zigortzeko orduan, justiziaren muina inpartzialtasuna baita. Are gehiago, justiziak *exjakintasunaren estalkia* erabili behar duela diote liberal batzuek, eta horrekin adierazi gura da justizia aplikatzerakoan ahaztu behar direla gizakien jardunaren jatorrian egon litezkeen sineskera etikoak, politikoak eta abar. Itsua ez ezik, entzungor ere bada justizia, eta *tabula rasatik* abiatu beharko litzateke, beraz, haren jarduna. Esan gabe doa justiziari buruzko ikusmolde horri hainbat kritika egiten zaiola, besteak beste, eraikitzen duen eredu ideal horrek ez baitu kontuan hartzen tokian tokiko testuinguru kultural, sozial eta politikoaren baldintzapena. Labur esanda, gizakiaren jokamoldeak, delituak

Soziologo frantziar ospetsu batek zioen
krimena edo, egungo berbak erabilita,
delitua gizartearen uste edo sinesmen
nagusiei egindako iraina dela. Jakina,
berehala ikus daiteke definizio
horretan dagoen funtsezko arazoa,
hots, zeri deitu behar zaion *gizartea*

Gure artean —edo hobe esanda, gure gainean— diharduen justiziak, ebazpen bat justifikatzeko *alarma sozialari* dei egiten dionean, ez du erakusten ez kontserbadurismoaren sakontasun emozionalik, ez liberalismoaren inpartzialtasunik ezta jardun juridikoaren ikuspegi progresistarik ere. Herritarrok alarmatzen gaituena justizia bera da

barne, ez dira abstraktuak. Badirudi, beraz, liberalismoari egiten zaion kritika ederto egokitzen zaiola aipatu dugun alarma sozial horri; baina, berriro ere, epaile askoren jarduna urrun gelditzen da justiziaren kontzeptu aurrerakoi batetik, alarma sozialaren termometroari erreparatzen badiogu.

Nola neurtzen da, bada, alarma soziala? Zuzenbidean adituak ez, baina herritar soilok inozoak ere ez gara eta ederto jabetzen gara erabaki juridikoen menpekotasun politikoaz. Hain da begi-bistakoa, iruzkinik ere ez duela merezi. Adibide patetikoa besterik ez da, epaileen erabaki batzuen aurrean, politikariek erabiltzen dituzten tonu eta enfasi desberdinak, erabakiak *errespetatzen dituztela* ozenki esaten badute ere. Menpekotasun politiko hori gizartea gizarte denetik existitu da, baina, horrez gain, alarma soziala neurtzeko hedabideek gaur egun duten eragin inplizitua hartu behar da kontuan. Itxura batean, nahikoa da delitu bati edo atxiloketa bati oihartzun handia ematea eta komunikabideek hori jasotzea, atxilotuaren eskubideak kolokan jartzeko. Betiko irizpide politiko zaharrari irizpide mediatikoa gehitu behar zaio, beraz.

Ezagun da, baina esan dezagun berriro ere. Gure artean —edo hobe esanda, gure gainean— diharduen justiziak, ebazpen bat justifikatzeko *alarma sozialari* dei egiten dionean, ez du erakusten ez kontserbadurismoaren sakontasun emozionalik, ez liberalismoaren inpartzialtasunik ezta jardun juridikoaren ikuspegi progresistarik ere. Herritarrok alarmatzen gaituena justizia bera da. ■

Joxux Mari Irazu

Auspoatik Enaz banaz-era

Historia idazteko, biltzeko eta protagonisten errealtatea ezagutzeko modu bat baino gehiago dago, noski. Eta litekeena da formula horiek denak, azkenean, elkarren osagarri izatea, errealtate hori ezagutzeko. Bertsolaritzan, historiaren/errealtatearen kontakizuna egiteko era gutxitxo aldatu ote den errezeloa daukat. Aita Zabalak sekulako lana egin zuen, besteak beste, bertsolari askori beren testigantza aterarazi eta biltzen. Daukagun altxorrik handiena izanda ere, lastima da bigarren eskutik jakitea bertsolari handi askok bertsolaritzarekin izan duten benetako harremana, bilakaera, barruko motibazioak, pozak eta miseriak... Zenbaitek, gainera, nahiago izango zuen historiaren zati bat berarekin eramatea, eta ulertzekoa da. Bada, ordea, beste bide bat, bertsolaritzan oraindik berria, Xabier Amurizak zabalduko, hori ere. *Enaz banaz* irakurrita, Amuriza bertsotan ezagutzeko zorionik izan ez lezaketen —urruneko— belaunaldiek ere ulertuko dituzte bere obra, ibilbidearen zergatia, nola landu zuen bertsoa, bere motibazioak, barruko tentsioak, berak bere garaia eta ingurua-ekin izandako harremana. Azken batean, berak bene-benetan nola bizi izan zuen bere bertsolari-izatea. Historiaren ikuspegi bat dela? Konforme. Bat, baina, benetakoa, eta argitasun handikoa. Besteena ere irakurtzeko amorratzen nago ni puzzle osoa osatzeko. ■

HIRUKO TXIKIAN

Joxe Mari Ostolaza

Osaba

Tomen etxola. Ez ditut gogoan film hartako sekuentzia anitz. Haatik, kotoi lur eremu eternal haietako gatibu beltzak, kotoi zuri biltzaile haiek ez ditut ahan-tziak. Ez eta haien jabe blondak, etxe ederraren atarian askaltzen, zerbitzatuak. Film hark erakutsi zidan inoiz entzun dudun baritonorik sarkorrena txalupa bateko brankan zutik kantari. Ibaia ere, kotoi lur eremu hura bezain erraldoi. Mississipi. Eta osaba Tom hura han eta hari kantari. Geroztik izan nuen bluesaren berri. Eta gospela. Baina geroztikako entzunalditan inork ez nau hark beste erakarri. Katrina izendatu duten urakanak ez dakit zenbat eraman ditu aurretik. Inguru haietako agintari bati entzun diot hirugarreni mundukoa zirudiela Katrinak bere atzean utzitako egoera ikaragarriak. Biktimak, kotoi biltzaileen ondorengoak nagusiki, handik alde egiteko, lekutzeko ahalbiderik ez, eta latazko etxola tintatueta bizi zirenak. Hirugarren mundu anitz lehen mundu urritan, porlanezko etxe bat oraindik izanen ez dutenak, izen propiorik ez duten espekulazio finantzieroen gatibu direnak. Terrorismoaren benetako biktimak. Erosiko diegu beren musika, promozionatuko ditugu aleka, arte autentikoa maite baitugu, miseriak sortutako kultura behar baitugu ergelki kopiatzeko. ■

Aitor Zabaleta

KAZETARIA

Ume berriak

Azken hamar urteetako jaiotza tasarik altuena izan genuen 2004an Euskal Herrian. 28.000 haur jaio ziren zazpi lurraldeetan, eta horietatik %8k ama etorkina daukate.

Populazioaren igoerak arrazoi ezberdinak ditu, eta bat behintzat, begi-bistakoa da. Euskal Herrian, Europako beste leku askotan bezala, etorkinak dira hazkunde negatiboari buelta eman diotenak, hein handi batean behintzat. Izan ere, gurean, emakume etorkinek batzuek beste bi aldiz ume gehiago dute hemengoek baino.

Errealitate berria dena guretzat, aspalditik bizi dute mendebaldeko beste herrialde batzuetan. Jakin nahi nuke zenbat ume jaiotzen diren Parisen, Bruselan edo Hanburgon zuriak ez direnak. Amerikako Estatu Batuetan (AEB) Europan baino are nabariagoa da oraindik fenomenoak. Texasen, esaterako, zuriak ez dira dagoeneko gehiago. 22 milioi biztanleetatik, "minorriak" —hispanoak, beltzak, asiarrak...— dira gehiago, ia 12 milioi.

Beste hiru estatutan, Kalifornian, Mexiko Berrian eta Hawaiin, lehenago gertatu zen hori, eta laster beste bost izango dira zerrendan: New York, Maryland, Mississippi, Georgia eta Arizona. Hispanoak dira gehien eta azkarren hazten direnak AEBetan. Gaur egun, ia 42 milioi dira. Oso urruti gaude gu portzentaje horietatik. Euskal Autonomia Erkidegoan %3 dira etorkin atzerritarrak, eta Nafarroan %6.

Zifra zabalagoetara joz, munduak urtean 80 milioi biztanle gehiago ditu, eta ume berri horien %95 garapen bidean dauden herrialdeetan jaiotzen dira, Afrikan eta Asian, batik bat. Arraza zuriaren gainbehera, zenbaitetan behintzat.

Askotan tokatu zait etorkinen inguruko kronikak egitea telebistan. Makina bat elkarrizketa izan ditut, eta emakumeek dagokienez, badago datu adierazgarri bat: emakume etorkinek bertakoek baino ume gehiago dituzte, doblea, baina beraiekin jaioterrietako emakumeek baino askoz gutxiago. Arrazoi batek baino gehiagok esplikatzen dute hori, eta nik esango nuke inportanteena dela Euro-

pan bakarrik daudela, edo talde txikietan, familiaren laguntzarik gabe, eta hortaz askoz zailagoa dutela haurrak izatea. Hego Amerika eta Afrikako familietan umeak gurasoekin ez ezik senitartekoekin hazten dira.

Beraz, emakume etorkinen oraingo ugalkortasunak urte gutxi batzuk bakarrik iraungo du seguruenik, bigarren eta hirugarren belaunaldia bertakoekin berdinduko baita. Epe motzeko hazkundeak izango da, halaxe gertatu zen AEBetan eta Frantzian, bi adibide ipintzearren, eta hemen ere hala gertatuko da.

Ikuspuntu funtzionaletik begiratuta, ezin ukatu inmigrazioaren ekarpena. Gizartearen zahartzea gelditu dute, eta inork nahi ez dituen lanbideetan dabilta. Horrek lasaitu egiten gaitu nolabait, inmigrazioa ontzat hartzea behartu. Baina ikusi egin behar zer gertatuko den urte batzuk barru, lanbide "onak" hartzeko prestatuta daudenean, esaterako.

Guretzat eraginkorra den neurrian onartzen dugu inmigrazioa, hau da, etorkinak onak dira zer edo zer ematen diguten heinean. Normala da ikuspegi hori izatea, eta baliozkoa da, baina laster hankamotz geratuko zaigu.

Gain-gauean daukagu errealitate berria, eta alferrik beste leku batera begiratzea. Garaiz gaude gauzak ondo egiteko, gure aurretik Frantzian, AEBetan edo Kanadan egin dutenaz baliatzeko. Baina zoritxarrez, inmigratioaren inguruko konpetentzia garrantzitsuenak, baimen kontuei dagozkienak batik bat, Estatuaren esku daude, eta horrek zeharo mugatzen du gure egitekoa.

Askotan entzun dugu lurralde gutxiak daukatela munduan Euskal Autonomia Erkidegoaren edo Nafarroaren autonomia maila. Inmigratio kontuetan behintzat, hori ez da horrela. Quebec, Bavariak eta Flandesek, esaterako, konpetentzia gehiago dituzte. Hala ere, badago zer eginik hezkuntza-aren edo integratioaren arloan. Dударik ez, etorkinek gurera ohitu beharra daukate, baina guri ere tokatzen zaigu mugitzea. Errealitate berri horrek argazkia aterako digu, nolakoak garen erakutsiko diguna. ■

Ikuspuntu funtzionaletik begiratuta,
ezin ukatu inmigratioaren ekarpena.
Gizartearen zahartzea gelditu dute,
eta inork nahi ez dituen lanbideetan
dabilta. Horrek lasaitu egiten gaitu
nolabait, inmigratioa ontzat
hartzea behartu. Baina ikusi egin
behar zer gertatuko den urte batzuk
barru, lanbide 'onak' hartzeko
prestatuta daudenean, esaterako

Musika
Xabier Erkiziarekin
solasean

❑ *Ezpalak*
❑ *Argitalpenak*

❑ *Denbora-pasak*
❑ *Ihesi*
❑ *Makina bat kontu*

Zientzia
Mendebaldeko eta
Asiakoek desberdin
begiratzen dugu

ARGIA

erdiko kaiera

kultura eta aisia

Industri ondarea

Industriari eta industriak sortutako bizimoduari estu lotuta egon den eta dagoen herria da gurea. XIX. mendeko industri iraultzaren ostean, 150 urte luzez lantegi erraldoiek, tximini luzeek eta meatze-arroek Euskal Herriko paisaia hartu zuten. Bizkaiko Labe Garaiak aro garrantzitsuen adierazle izan ziren. Egun, fabrika asko eta asko itxi egin dituzte eta eraikin horien guztien ondarea geratzen zaigu, beraien balio sinboliko eta estetikoarekin. Pixkanaka, ordea, lurraren balioak, errentagarritasun ezak eta espekulazioak eraginda, lantegi asko suntsitu egin dituzte. Etorkizunean horrela jokatzen jarraituz gero, gure historiaren zati handi bat hondakin bihurtuko dugun beldur da hainbat, industriaren ikono arkitektonikoak betiko desagertuko diren beldur.

Tabacalera (Donostia). Kultur Garaikideko Nazioarteko Zentro bilakatu nahi dute.

Abandonatutako fabrikak biziberritzeko ahaleginetan

INIGO AZKONA

Ilgnor (Barakaldo). Enpresen Garapenerako Zentro bihurtu dute.

MIKEL GARCIA

ERDI AROKO burdinoletara atzera eginez gero, mendeetako tradizioa du industriak Euskal Herrian. Gainera, XIX. mendeko industri iraultza inflexio-puntu erabakigarria izan zen eta lantegi eta hirigune berriak sorra-razi zituen. Urtetako bizimodua fabriketako izan ostean, industri eraikin handien gainbehera duela gutxi hasi zen, 70eko eta 80ko hamarkadetan. Industri eredu berriek fabrika

handiak ixtea ekarri zuten eta instalazio hutsak utzi zizkiguten, azalera handikoak, garaiak, kalitate onekoak, askotan erdigunean edo hirian integratuta eta denboraren poderioz lortutako xarma bereziak ukituta.

Iñaki Uriarte arkitektoaren ustez, helburu horrekin jaio ez bazen ere, ondare horrek duen balio estetiko handia da eta eraikin mota sinple eta funtzionalaren eredu arkitektonikoa da. “Ingurunearekin bat egiten jakin duten eraikinak dira, paisaia leku propioa lortu duten funtsezko elementuak”. Beraien balore sinbolikoa ere ukazina da: gizarte baten nortasuna ulertzeko erreferentzia dira, definitzen gaituen ondarea, bizimodu jakin baten isla. Hain zuzen ere, Euskal Herriak herri industrial izaten jarraitzen duela argi du Jose Eugenio Villarrek, Industri Ondare eta Herri Laneko Euskal Elkarte (IOH-LEE) presidentea. Elkarte horrek industri ondarearen kontserbazioaren alde lan egitea du helburu. “Askotan badirudi baserritik ordenadorerako saltoa bortxatu nahi dela, industriarekin dugun lotura ahaztuz”, dio Villarrek.

Izan ere, Administrazioa hemengo industri ondare oparoarekin bukatzen ari dela kritikatu dute gaian aditu direnek. Eusko Jaurlaritzak Industri Hondakinen Plana atera zuen 2000. urtean, produktiboak ez diren eraikinak botatzeko. Lege horren babesarekin, balio sinboliko handiko fabrika ederrak bota direla eta “benetako hondamendiak” egin dituztela adierazi digu Iñaki Uriartek. “Administrazioak ez du eraikin horiei erabilera berriak ematearen aldeko apusturik egin; planaren arabera, produktiboak ez den eraikina zaborra da”. Ondare garrantzitsua deuseztatzeaz gain, lantegiak botatzeak ondorio txarrak dituela azaldu du Uriartek; hala nola, botatzerakoan kontsumitutako energiak, hondakinak garraiatzeak ematen duen lana edo beste zerbait eraikitzeke berriro ere material berriak erabili beharra. Villarren hitzetan ere, industri ondareak utzitako lurra aprobetxatuz espekulazio ekintza tamalgarriak egin dira behin baino gehiagotan: “Udalak dira okerrenak eta arriskutsuenak, herriko lurrekin espekulatzen lehenengoak direlako eta horrelako eraikinak babesteko arauak beraien interesen arabera

aldatzen dituztelako". Jaurlaritzaren jarrerarekin ere kritikoa da Villar, beste proiektu batzuetan interes handiagoa jartzen duela baitio.

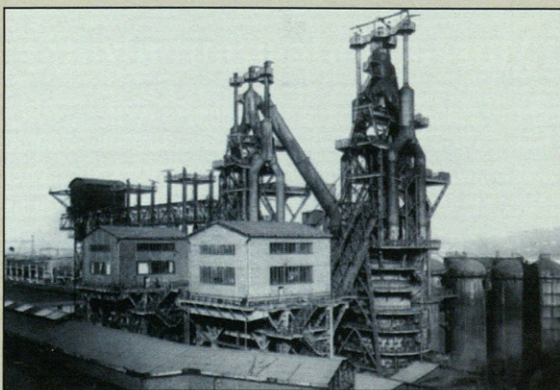
Baina Jaurlaritzako Kultura Saila ez da iritziz berekoa. Bertatik esan digutenez, ez EAEn eta ez beste edozein lurraldetan ezin da dena museo bilakatu: "Industri ondarea oso zabalduta dago eta ondare horretan maila oso desberdineko gauzak daude. Azkenean, horrek bere alde onak eta txarrak ditu. Batetik, eraikin horiek dituzten ezaugarriengatik beste zerbaitetarako berriz erabili daitezke, baina bestetik, eraikin asko dira eta den-dena ezin da gorde. Gainera -diote Kultura Sailekoek- gutxieneko maila daukana gorde behar da". Jaurlaritzaren lana monumentu mailara iristen direnak babestea eta horretarako inbentarioa egitea dela adierazi digute Saitetik. Azken finean, Euskal Industri Ondarearen Inbentarioa dauden artean osatuenetakoa da. Aldiro eraikinak babesten dituztela, baina gehienetan horiek mantentzea jabearen edo -askotan jaberik ez dagoez- Aldundien ardura dela ere azpimarratu nahi izan dute.

Esanak esan, ez dirudi industri ondarea kontserbatzeko botere publikoen ahalegina handiegia denik. Baina jendea ere ez dago gai horrekin sentsibilizatuturik. Are gehiago, Uriartek dio arkitektoen eta ingeniarien eskolek ere ez dutela industri ondarea kontserbatzeko presiorik egiten. "Kanpotik datorren jendea askotan penatu egiten da halako ondare aberatsa izanda ez

Jaurlaritzak Industri Hondakinen

Plana atera zuen 2000. urtean, produktiboak ez diren eraikinak botatzeko. Lege horren babesarekin, balio sinboliko handiko fabrika ederrak bota izan dira

garelako berau gehiago babesteko gauza izan, baina hemen, adibidez, Eibarko fabrika garrantzitsua bota zuten, horrek herrian duen balio sinboliko izugarriarekin, eta inork ez zuen ezer esan". Uriarteren iritziz, herritarrek ermita, eliza edo eraikin zibil bat ez botatzeko protestatuko dute, baina ez lante-

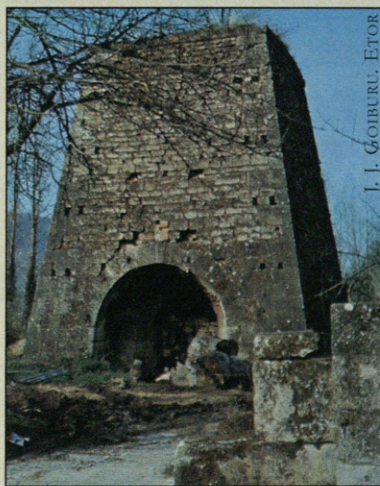

Bizkaiko Labe Garaiak, aro oso baten adierazle.

giengatik, oraindik ere konnotazio negatiboak dituztelako, langileen opresio leku gisa ikusten dituztelako. Jendearentzat, "esklabotzaren, espazio kutsatu eta itsusiaren sinonimoa da industri ondarea", aitortu digu Villarrek, "ezjakintasun handia dagoelako". Uriarteren ustez, mentalitate aldaketa erradikala behar da, "jendeak ez baitu ez kulturatzat ez ezertzat hartzen industri ondarea".

Diskoteka bihurtuta

Ekoizpena eten dutenez, errentagarri ez izatea da mota honetako eraikinak mantentzeko oztopo edo aitzakia nagusietakoa. Horregatik, konponbideetako bat lantegiak errentagarri bihurtzea izan daiteke eta badugu halako adibiderik. Burdintzaz gure artean izan duen garrantzia aprobetxatuz, turismoarako erakargarriak izan daitezkeen museoak egin dituzte, esaterako, Muskiz, Aia, Mirandaola edo Beasaingo burdinoletan. Baina turismoa eta museoetatik haratago, gure mugeetatik kanpo erabilera original eta berri-tzaileak aurkitu dizkiete lantegiei. Rhurreko arroan (Alemania), antzinako prozesu siderurgikotik geratutako piezak funtzio didaktikoekin erabili dituzte eta bertako eraikinak antzerki, diskoteka, jatetxe eta aisialdirako gune bilakatu dituzte. Horri eskerrak, arroak Europa-

Antzinako labea (Bakaiku).

Desagertutako altxorrak

Garai batean herri edo hirietako gune garrantzitsu izan ziren lantegi asko eta asko bota dituzte azken urteotan. Zestoako Arroabehea auzoan, adibidez, herriko sinboloa izandako Rezola zementu fabrika bota zuten duela gutxi eta pasa den ekainean Boluetako (Bilbo) Santa Ana nabeak eraitsi zituzten. Santa Anakoak Bizkaiko lehenengo gune siderurgiko handiak izan ziren eta tximinia baino ez zuten utzi, ikono gisa. Iñaki Uriarte arkitektoarentzat, ordea, fabrika bota eta tximinia sinbolotzat utzea iruzurra da, tximiniak lur gutxi hartzen duelako egiten baita, ez lantegiaren oroimenez. Irungo Elgorriaga eta Palmera ezagunak, Tolosa aldeko papergintza lantegiak, Noaingo Subiza potasio fabrika edo Gernikako Toña eta Leginetxe lantegiak bota dituzten eraikinen adibide urri batzuk baino ez dira. Sestaoko Aurrera fabrika, Euskal Herriko metalurgian berebiziko garrantzia izan duena, edo Gasteizko Gabilondo, berriz, erortzeaz daude. Duten balio arkitektonikoagatik aintzat hartuak izan diren eraikinak ere ez direla errespetatzen kritikatu du Uriartek.

Museoa industriarentzat?

1905EAN JADA Euskal Herriko Industri Museoa sortzeko proiektuari buruz hitz egiten hasi ziren. Urte asko pasa dira ordutik, baina ez dira urrats gehiegi eman. Aurten, Industri Ondare eta Herri Laneko Euskal Elkarteak (IOHLEE) mota horretako museoa egiteko ikerketa prestatu du, Eusko Jaurlaritzari proposatzeko asmoz. Elkarteko presidente Jose Eugenio Villarrek kontatu duenez, 1982tik museo horretarako materiala bildu dute eta fondoak badaudela ziurtatu digu. "Milaka makina ditugu jada, industri ondarea ez baita eraikinetara mugatzen;

eta pieza gehiago jaso daitezke oraindik". Museoak efektu dinamizatzailea izatea gustatuko litzaieke elkarteko kideei, orain marjinala den auzo bat berreskuratzeko.

Horretarako, ordea, Jaurlaritzak onespina eman beharko dio proiektuari. Kultura Saileko ordezkariak esan digutenez, ikerketa aztertu ostean hartuko dute erabakia, baina beraien asmoak beste ildo batzuetatik doazela dirudi. "Gure lana —diote Jaurlaritzan— ez da izango hainbeste museo berri bat sustatzea, dauden gauzak sarean jartzea eta sare

hori lanean ipintzea baizik. Sare horiek bultzatzen dituzten elkarteak (Legazpiko Lenbur Fundazioa esaterako) sustatzea da gure egitekoa, egiten duten lana zabaldu eta erakutsi dezaten".

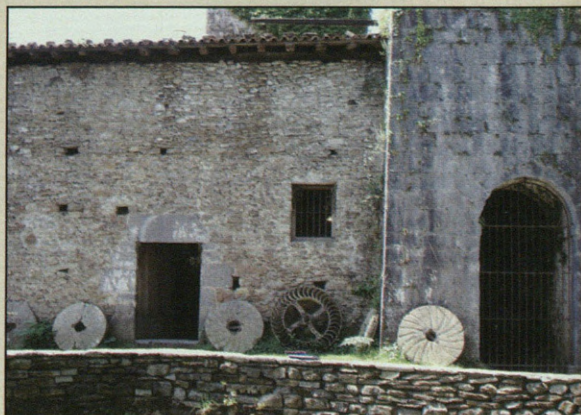
ko Paisaiaren Lehenengo Biurtekoa irabazi du. Ekonomia sortzailea delakoak bultzatuta, ondarearen berreskurapenarekin oso tolerantia den hirigintza sortu dute European zehar. Hala nola, Digital Hall teknologia berrien Europako apustu garrantzitsuenetakoa Guinness garagardo enpresaren fabrika zahar batean dago kokatua, Dublin inguruan. Gertuago, Bartzelonan adibide ugari aurki ditzakegu: kuarter zaharra egun unibertsitatea da, Casa Ramona fabrika zena berriz, La Caixaren egoitza; elektrizitate konpainiaren eraikina, ingeniarietza eskola eta abar. Gainera, tamaina txikiagoko enpresa berri ugari edo loft deituriko etxebizitzak egiteko aproposak dira fabrikak. Irudimena baliatzean dago gakoa.

Beheko lantegiak mantendu egin dira, itxita egon arren.

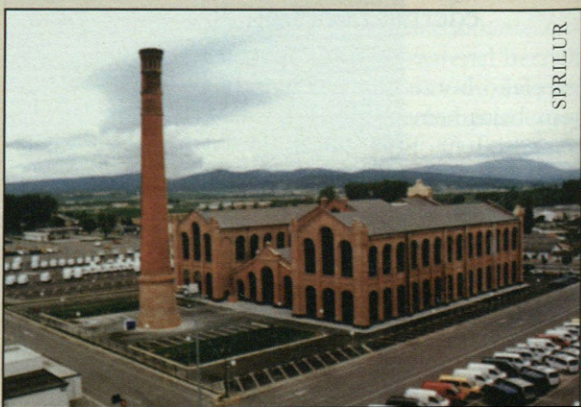
Euskal Herrian, ordea, eraikina zaharbertitzea baino orube horretan eraikuntza berriak bultzatzea gehiago estimatzen dela dio Villarrek: "Ondarea oztupo dela dirudi, balio erantsia edo garapenerako iturri izan beharrean". Pentsatzeko era hori aldatzea izango da gure ondare oparoa hondakin ez bihurtzeko bidea. Dena den, Bilboko Zorrotzaurre industri zonaldean hirigintza proiektu garrantzitsua aurreikusitako dute eta Donostiako Tabacalera ohia Kultur Garaikideko Nazioarteko Zentro bilakatzeko ekimena ere martxan da jada. Beraz, etorkizunean zerbitzu sektoreak inposatutako estetika nagusituko bada ere, lekuri egongo da agian garai batean ahalguztidunak izan ziren egungo fabrika zahar, huts eta zokoratuentzat. ■

Goian: Gas Fabrika Zaharra (Donostia). Behean: Koipe (Donostia).

Goian: Agorregi burdinola (Aia). Behean: Azukre lantegia (Gasteiz).

“Azken diskoan entzuten den %90a soinu bihurtutako argia da”

Saltsa askotako perrexila da Xabier Erkizia lesakarra. Gutariko Bat taldean hasi zenetik, makina bat egitasmotan murgildu da eta musikaz gain bideogintzan ere aritu da. Talde lanean azken urteotan Xabier Muntoia Band, Café Teatro eta Martikotagarate proiektuetan dihardu.

Bidean kolaborazio anitz: Atom Rhumba, Lisabö, Zura, Akauzazte, Miztura... Soinuaren ikertzaile eta musika esperimentalaren esparruko artista izaki, nomada gisa aritzen da munduan zehar hitzaldiak eta emanaldiak eskainiz. Horrez gain, Berako Ertz musika esperimentaleko jaialdiaren antolatzailea da eta Donostiako Artelekuko Audiolabeko arduraduna. Bere lehen bakarkako lana orain gutxi argitaratu du Antifrost zigiluak. *Entresol* argiaren soinuan oinarritutako lan esperimentala da.

Multimedia artista al da Xabier Erkizia?

Behin baino gehiagotan definitu dute horrela nire lana. Baina niri ez zait gustatzen multimedia bezala definitzea, izan ere, gaur egun multimedia hitzak nire lanarekin bat ez datozen konnotazio artistiko mordo bat baitauka. Nire ibilbidean bideoarekin, audioarekin eta irudiarekin egin dut lan. Beraz, hitza literalki hartuz gero, baietz esan daiteke. Baina gaur egun nahiko artista eredu markatu bat definitzen du eta ez dator bat nirekin.

Zer da zehazki Artelekuko Audiolaben egiten duzuen?

Audiolab urteetako lanaren ondorioa da. Urteetako lan hori Beran hasi genuen Ertzeko-ek. Bertan zenbait urtez kolektibo bezala lan

JON GURRUTXAGA

Argazkiak: Dani Blanco

egin genuen eta gero Bertze Musiken Jaialdia sortu. Eta horren ondorioz sortu zen Artelekukoa. Ertzek Azkoitiko Matadeixekin eta beste hainbat kolektiborekin lan egin du eta azkenean Artelekuk denok ditugun helburu amankomunak aurrera eramateko aukera eskaini digu. Alegia, ekonomikoki beste toki batzuetan lortu ezin diren gauzak egin daitezke hemen, azpiegituran eta abar. Artelekun tailerrak, hitzaldiak... egiten dira. Beran lehengo urtean munduko punta banatik ekarri genituen lau artista tailer bat emateko eta hori normalean ezinezkoa da. Aldiz, Artelekuk horretarako baliabideak eskaintzen ditu. Audiolab soinuaren analisia eta ikerketa bultzatzeko eta sustatzeko topagunea da. Estudio gisa erabil

badaiteke ere, ez da hori bere helburua eta batez ere laborategia da.

Zer da soinuaren ikerketarekin bilatzen duzuen?

Norberak bere interesak ditu. Nik uste dut garrantzitsuena historikoan eta tradizioan eman den soinuaren estandarizazioa gaitztea dela: notazioen aldetik, partituren aldetik, konposizioaren aldetik, egituren aldetik, soinuaren pertzepzioaren aldetik, entzumenaren aldetik, komunikazioaren aldetik... Badaude atal pila bat soinuak berezkoak dituenak eta orain arte musikaren historian oso modu isilean landu direnak. Soinua egitearen ardura ere oso garrantzitsua iruditzen zait, alegia, zein ardura dugun musikariok taula gainera igo eta publikoak soinu zehatz bat entzutera behartzen dugunean. Ez da bakarrik jendearekin gustatzea edo ez, baizik eta gure buruarekin ere ondarduak izatea eta proposatzen dugunarekin eta egiten dugunarekin koherente izatea.

Zertan datza ondradutasun horrek?

Norberak bere ideiak defendatzean. Berdin du zein estilo den, musikari bat taula gainera igotzen denean, bat-batean eszenatokian egoteko aurretik ezarrita dauden zenbait jarrera onartzen ditu. Ni taula gainera igotzen naizenean ordenagailu eramangarriarekin igotzen naiz. Beraz, ez dago ikuskizunik. Nik ez dut behar argirik, nik ez dut behar eszenatokirik. Eta jendearekin hori ikustea kostatu egiten zaio, jendeak pertsona bat taula gainean ordenagailu batekin ikusten duenean zera esaten du: "Baina zer ikustera etorri gara gu!". Gainera, badaude zenbait aurreiritzi eta tradizio historiko nahiko erranguratsuak: gu kontzertu batetara joaten garenean kontzertu bat ikustera joaten gara, eta ez entzutera. Beraz, hizkuntzak berak ere tranpa horretan jausarazten gaitu. Beraz, egiten ari zaren soinuarengatik eta bizitzen ari den egoerarengatik jendea pentsatzen jartzea eta hausnarketan murgilaraztea da musikariaren arduretako bat. Alegia, publikoari jakinaraztea zer ikusten ari den eta zergatik, baita musikari horrek zergatik egiten duen egiten ari dena ere. Industriak musikagintza ikuskizunaren eta aisialdiaren mundura eramanez du eta beraz hausnarketa hauek guztiak baztertu dira. Beste alor artistiko batzuetan, ordea, oraindik badira hausnarketa horiek. Musika hain mugikorra eta mutagarria denez, kanta berdinak toki eta egoera ezberdinetan dimentsio oso ezberdina eta esanahi ezberdina har dezake, bai musikariarentzat eta bai entzulearentzat ere. Esanahi horrekin jokatzeko bada ardura bat. Ez du agian esanahi hori

zertan ulertarazi, baina bai egoeraren kontziente izan.

Eta Xabier Erkiziak nola helarazten dio entzuleari bere ondradutasuna?

Taula gainera ordenagailu batekin igotzean jendeak zera galdetzen dizu: "Non da ikuskizuna?". Ez dago ikuskizunik. Nik hartu dezaket ordenagailua eta dantzan jarri. Hori ez zait ez gaizki eta ez ongi iruditzen, baina desegokia iruditzen zait. Ordenagailuarekin jotzen duen jende askorekin zera gertatzen da: kasu batzuetan irudiak gehitzen dira, anitzetan modu gratuitoan nolabait ikuskizun hori osatzeko. Batzuk zutik jotzen dute, ordenagailuarekin jotzen duen %90ak etxean jarrita jotzen duen bitartean. Badirudi zutik jartzeak egoerari beste mugimendu bat ematen diola. Batzuetan tontakeriak diruditen xehetasunak dira, baina pentsatuz gero, sakonean horretara bultzatzen duten arrazoiak pixka bat zabalagoak dira. Eta beharbada atal horiek dira interesgarriak azaltzeko eta aztertzeko. Ni adibidez ahalik eta erosoan egoten saiatzen naiz, aulkiaren eserita eta, besterik gabe, daukadana botatzen dut. Ez da saiatu behar ez dagoen zerbait ematen. Ondradutasuna norbera zer den onartzea eta norbera bere ingururekin onartzea dela uste dut.

Hemen, Euskal Herrian, adibidez, jazzarekin gauza oso bitxia gertatzen da udan. Urteko kontzertu guztiak batuz gero, zenbakia ez da heltzen udako hil batean dagoen kontzertu kopurura. Non daude udako jaialdietan egoten diren milaka entzule horiek urte guztian? Zer ulertzen du jende horrek jazzaz? Kontua da azkenean jazz udako ikuskizuna bihurtzen dela. Jazzaren sorkuntza guztiz deskontestualizatzen da eta club txikietatik Kur-saalera ateratzen da. Eta hor oinarritzko informazioa galtzen da, alegia, musikari horrek zein baldintzetan egin duen bere musika.

Musikan dena sortua dela esaten da. Ertzek salbuespenak badirela erakusten du, ezta?

Musika esperimentalaren barruan zaudenean ere gauza bera esaten duzu. Nik uste berritasuna musika hori aurkeztzen den inguruarekiko ematen dela. Ertzen berezitasuna zera da: ustez abangoardian dauden musikei buruzko jaialdi bat egitea mendiz inguratutako Bera bezalako herri txiki batean. Abangoardia hitza nahiko hitz irristakorra bada ere, musikari gehienentzat ere egoera hori bitxia da, beraiek Berlin edo beste edozein hiritako museoetan jotzera ohituak daudelako. Eta beraz, egoera berri horretan sortzen ahal dira beste balio batzuk. Egoera berri horiek sortzea da beraz Ertzen helburuetako bat.

Zein da *Entresol* lan berriaren muina? Hiru track biltzen dira bertan.

Nik beti alde kontzeptualerako joera daukat. Ez naiz hainbeste zentratzen melodietan, egituretan... Zerbait erantzuten dion zerbait egiten saiatzen naiz. Disko hau soinuaren zentratu nahi izan dudanez, azkenean antikontzeptuan erori naiz. "Entresol" hitzak katalanez gaztelaraz "entresuelo" hitzaz ezagutzen dena esan nahi du, alegia, pisu baxuaren eta lehen pisuaren arteko zerbait. Bestalde, erdarazko hitzak beste adiera bat ere badu: eguzki artekoa-edo. Diskoan entzuten den %90a soinu bihurtutako argia da. Sentsore batzuk erabili ditut, eguzki plaka batzuk, eta plaka hauek audio kableetara loturik daudenez argia soinu bihurtzen da. Alegia, argi frekuentzia bakoitzak soinu frekuentzia ezberdina du. *Entresol* lan honekin ez dut inolako progresiorik bilatu nahi izan. Tartekoari garrantzia eman nahi izan diot. Lehenengo pieza, adibidez, *Entresol*, mixer batekin sortu dut, alegia, mixer bat baina input-ik gabe. Horretarako, soinu mahaian fader-ak eta ganantziak igo ditut, eta horren bidez mahaiko soinu zikinkeria guztiak entzuten dira. Modu honetara tarteko soinuei eta hutsuneei balioa eman nahi izan diet. Beraz, ordenagailua bezala, soinu mahaia bera ere instrumentu bat da niretzat. *Entresol II (argi soinuak)* eta *Entresol III* piezak argi soinuekin eginak dira. Bestalde, hirugarren kantak badu tarteko hutsuneari egindako beste erreferentzia bat. Gasteizko eliza batean grabatutako soinu bat. Elizako organoaren hauspoa, hain zuzen ere. Organistak jotzeari utzi zionean hauspoa husten hasi eta hain zaharra zenez, hauspoko zulotxoetatik irteten zen haizearen soinuak harrituta utzi ninduen. Berehala grabatzeari ekin nion.

Diskoan ez da kanten azalpenik egiten. Zaila da ezer jakin gabe diskoa entzun eta kontatzen ari zarenaz konturatzea.

Dudarik gabe. Kontua da diskoetxeari ez

zaizkiola gehiegi gustatzen testu luzeak sartzea diskoetan. Antifrosteko lanak hartzen badituzu, denek dute lan kontzeptual bat. Bestalde, zigiluaren erabakia da lan horri garrantzia ematea edo ez. Beharbada, nahia-go dute jendeak entzutea eta haserre edo harrituraren poderioz ikerketa edo galdeketa bultzatzea. Horixe da musika esperimentalaren gauzarik ederrenetako bat, entzulearen eta musikariaren arteko komunikazioa bultzatzen duela.

Urte hauetan makina bat kolaborazio egin dituzu. Zer du Xabier Erkiziak hainbeste jende bereganatzeke?

Batez ere, gogoia eta interesa. Gainera, adikzio bat da niretzat. Ez dakit ezetz esaten. Nik uste dut bilaketa bat dela, batzuetan ongi irteten da eta beste batzuetan gaizki. Baina horrek badu beste puntu interesgarri bat, arriskua. Talde batekin nire burua arriskuan ikusten ez badut, interesa galtzen dut. Norbaitek esan dezake ea zein arrisku duen Lisabörekin kolaboratzeak. Beno, niretzat bere garaian bazuen, hamar urte gitarra hartu gabe eta horrelako zerbait egin gabe bainengo. Arriskua gehiagotan hartu beharko luke kontuan musikak.

Hitzaldiak ere eskaintzen dituzu. Zertan oinarritzen dira?

Hitz egiten ari garen kontzeptu hauen guztien inguruan aritzen naiz. Herrialde ezberdinetan aritu izan naiz hitzaldiak ematen. Herrialde horretara heltzen naizenean aha legintzen naiz bertako ideia musikal gehienekin bustitzen, gero hitzaldira etorriko den jendearekin nire ideiak hobeto ulertarazteko. Ez da berdina Berlinen edo Brasilen hitzaldi bat eskaintzea. Brasilen erreferentzia musikala batez ere erritmoan oinarritzen da. Beraz, herri zehatz horretara hitzaldia eskaini baino bi egun lehenago joan eta edozein erreferentzia sonoro bilatzen dut gero aplikatzeko. ■

Errespetatu ditzagun pertsona eta herri guztien eskubideak, eta erabil dezagun

**gure hizkuntzan
bizitzeko eskubidea**

Bizkaiko Foru
Aldundia
Euzko Lege
Diputación Foral
de Bizkaia
Departamento de Cultura

**gure
artean
euskaraz**

Ezpalak

KATIXA GARATE

Magiaren aldia Gasteizen

IZEN BERRIA dakarte aurten hamazazpi urte betetzen dituzten Gasteizko Nazioarteko Magia Jardunaldiak: Magialdia (www.magialdia.com). Hilaren 15etik 18ra, Europatik eta Amerikatik etorritako laurhun mago inguru bilduko dira jardunaldiotan. Izan ere, magoei zuzendutako hitzaldi andana eta magia egiteko tresnen feria izango da. Hogei magok euren abileziak jendaurrean erakutsiko dituzte. 15ean haurrentzako gala eskainiko du Mad Martinek. Ostiraleko galan Lennart Green, Rafael Benatar, Manuel Muerte eta Galambosen txanda izango da. Larunbatean Aldo Colombini, Vic & Fabrini, David & Dania, Marko Karvo, Katsaros eta Simon Pierro izango dira Printzipal antzokiko galan.

Kaleko musikarien hitzordua

LEIOA, SESTAO, Basauri, erandio eta Zornotzako kaleek musikari andana jasoko dute irailaren 16 eta 18a bitartean. Bosgarren urtez. Aurtengoan, Frantzia, Espainia, Britainia, Portugal, Italia, Eskozia, Belgika, Andaluzia eta Euskal Herriatik bertatik helduko dira taldeak. Musika zelta, jazz, zingaroa, funka, Brasileko perkusioa, trikitixa... denetarik entzun ahal izango da. Bi ordu eta erdiko saioak eskainiko dituzte goiz eta arratsalde; hala, hiru musika talde ariko dira elkarlanean eta bakoitzak 45 minutuz joko du.

Fotokazetaritzaz hausnarrean

ARGAZKIGINTZAZ eta kazetaritzaz gogoeta egiteko jaio ziren Euskal Herriko Informatzaile grafikoek Elkarteak antolatzen dituen Fotokazetaritza Jardunaldiak. Aurtengoa hirugarren urtea dute eta

Josetxo Goia-Ariberen hitzok jaso zituen Berriak: «Zenbat eta hautemangarriagoa izan globalizazioa gizarte batean espezializazioa eta berezko kulturaren beharra ere handiagoak direla esaten dute. Horrela balitz, guretzat onura handiak ekarriko lituzke. Musikari guztioi gustatzen zaigu ahalik eta entzule gehienengana iristea, baina hori ez da globalizazioa, ametsa da».

Antton Lukuk honakoa adierazion Gaztetxulori: «Ez da pentsatu behar gazteek gai errazagoak ukan behar dituztela.

Pentsatzen dut kasik alderantz dela; helduek antzerki dibertigarria, gauzen ahanztekoa, gehiago eskatzen dutela gazteek baino. Gazteak aiseago lotzen dira munduko gai zailei».

Eriz magoa Berrian: «Pertsona batek nahiz eta oso truku oinarrikoak baliatu, publikoaren arreta mantentzen jakitea da berebizikoena. Truku ikusgarriak egin eta abildade handiagoa duen mago batek hori lortzen ez badu, alferrikako lana egin du. Benetako magia jendearekin komunikatzea erdiesten duena da».

golondre
llegado

Hika, Glu Glu, Tentazioa eta Logela Multimediale euren azken ikuskariak eskainiko dituzte Tarregako Antzerki Azokan (Lleida), Espai de Euskadi gunean, hilaren 8tik 11ra. Trapu Zaharra eta Deabru Beltzak taldeek ere euren azken lanak aurkeztuko dituzte kalean.

Estibalitz Alvarez eta Luis Zabala Mendiak *Rebozau* liburua apailatu dute. Grabatua eta olerkiak uztartzen ditu argitalpenak.

Xabier Etxeberria zarauztarrak irabazi du Zarauzko Udalak antolatzen duen XX. Basarri bertsopaper saria, *Garai zaharrak gogoan* bertso sortarekin. Bigarren saria Alaia Martin oiarztuarrak eskuratu du.

Antonio Garate zinemagile iruindarra bigarren film luzea estreinatu berri du: *Un año en la luna*. Maitemintzeko desiraz diharduen filma Elena Ballesterok eta Jorge Monjek gorpuztu dute, besteak beste.

Mikel Urdangarinek *Dana* diskoa plazaratu du. Soiltasuna oinarri duen diskoan, Rafa Rueda, Fernando Sayela, Pablo Tato eta Mikel F. Kruzaga musikariek hartu dute parte.

J. R./ARCAZKI PRESS

Zinemaldia hastear

Gutxi geratzen da Donostia zinema izarrez, film berrienez eta zinemazalez betetzeko. Hilaren 15ean ekingo diote hiriko aretoetako pantaila gehienak argitzeari. Montxo Armendarizek zuzendutako *Obaba* filmak (argazkian) emango dio hasiera Zinemaldiaren 43. edizioari. Sail Nagusian lehiatuko da Bernardo Atxagaren *Obabakoak* nobelan oinarritutako pelikula. Irailaren 22an Telmo Esnal eta Asier Altunaren *Aupa Etxebeste!* filma estreinatuko da Zabaltegi sailean, azken hamabi urteetan egin den euskarazko film bakarra. Aurtengoan Robert Wise eta Abel Ferrararen atzera begirakoak, emakumeen borroka islatu duten filmen *Errebelde* eta *intsumisoak* zikloa eta Magrebeko eta portugesez mintzo diren afrikar herrialdeetako zinegileak laguntzeko *Zinema Mugimenduan* egitasmoa antolatu dituzte. Hitchcock kartelean zaindaria dutela.

izango da zer entzun eta zer ikusi. Asteazkenean, hilaren 7an, Edorta Jimenezek *Robert Capa Euskal Herrian* hitzaldia eskainiko du, proiektzioez lagunduta. 30eko hamarkadaren hasieran Capak Paulino Uzkudun boxeolariari eginiko argazkiak eta 36ko gerrakoak erakutsiko ditu, besteak beste. Ostegunean, Sara Moon argazkilariak Robert Delphire editorearen laguntzaz eginiko *Henri Cartier-Bresson: Point d'interrogation* dokumentala eskainiko dute.

Artea Oinez 05

INIGO ARITZA IKASTOLAK antolatuko du aurtien Olazti, Ziordi, Altsasu eta Urdiainen egingo den Nafarroa Oinez. Azken urteetan Artea Oinez egitasmoa mamitu du Nafarroako jaiak eta oraingoan Donostiara heldu da. 89 artista garaikideren lanak paratu dituzte Okendo kultur etxean. Esaterako, Juan Gorritirenak, Txomin Badiolarenak eta Nestor Basterretxearenak. Azken hori erakusketako artista laguntzailea da eta hiru eskultura eman dizkie jaiaren antolatzaileei, saldu ditzaten.

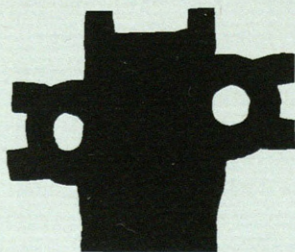
Animali batzuk kultura transmititzeko gai dira.

Halaxe diote behintzat St Andrews Unibertsitateko (Erresuma Batua) eta Emory Unibertsitateko (AEB) ikertzaileek, txinpantzeak kultura transmititzeko gaitasuna dutela. Ondorio horretara iristeko, itxitura baten barnean janaria jarri zuten ikertzaileek eta txinpantzeak hiru taldetan bildu zituzten. Lehen taldeko Ericka txinpantzeari janaria lortzeko modu bat erakutsi zioten, hainbat lanabes erabiliz. Bigarren taldeko Georgiari beste modu bat erakutsi zioten beste tresna batzuk nola baliatu erakutsiz. Hirugarren taldekoei ez zieten ezer erakutsi. Ericka bere taldearekin biltzean ikasitakoa era-

kutsi zien taldekideei. Gauza bera gertatu zen Georgiarekin. Hirugarren taldekoei ez zuten asmatu elikagaiak nola lortu.

Argitalpen honen edizioan lankide:

gizarte ekintza

Argitalpenak

PILAR IPARRAGIRRE

Begiradak**Batzuen artean**KOLDO MITXELENA
KULTURUNEA, PERIFERIKE568 or. + DVD
15 euro**Periferikeren emaitzak**

Ixiar Rozasek eta Dario Malventik koordinaturik plazaratu da *Begiradak*. *Miradas y memorias desde el mar- ges*. *Glances and memories from the fringes*, 2003an Livornon eta 2004an Bilbon egin ziren Periferiak deitu topaketetan parte hartu zutenen ekarpenak eta elkarrizketak jasotzen dituen liburua. Bide batez, azpitoluak euskaraz, gaztelaniaz, ingelesez, frantsesez eta italieraz dituen Asier Burgaletak editatutako eta Iban del Campok zuzendutako *Gezurren labirintoa* filmaren DVDa ere badarama, Gianni Celati, John Berger, Bernardo Atxaga, María Muñoz, Joaquín Jordá, José Luis Guerin, Lydie Salvayre, Paolo

Virno, Marina Garcés, Yann Moulier eta bizi garen mundu neoliberal globalizatu honen martxaz kezkatuak dauden beste askoren hitz kritikoak jasotzen dituena. |

Euskal gramatika. Lehen urratsak-VI (mendeko per-pausak-2)**Batzuen artean**

EUSKALTZAINDIA

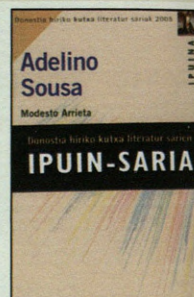
334 or. / 18 euro

Euskaltzaindiako Gramatika Batzordearen seigarren fruitua

Aspaldi hasi zen Euskaltzaindiako Gramatika Batzordea euskal gramatika bideratze lanetan, Pierre Lafitte buru zuela hasierako urtetan. Perpaus bakunaren egitura, aditza, testua antolatzeak lokailuak eta perpaus juntatuak landu ondoren, mendeko perpausen azterketari ekin zion, Patxi Altuna buru izanik oraingoan. Menderakuntzari eskaini dizkion hiru liburuetatik bigarrena da *Euskal gramatika. Lehen urratsak VI (mendeko perpausak-2: baldintzazkoak, denborazkoak, helburuzkoak, kausazkoak, kontzesiozkoak eta moduzkoak)* izenburuko liburukia. Aditz jokatu gabea duten perpaus mendekoak aztertuko dituen zazpigarren liburuki batekin amaitutzat emango du Batzorde horrek oraingo fase hau. |

2005eko Donostia Hiriko ipuin saria

Modesto Arrieta zarauztarrak idatzitako *Adelino Sousa* ipuinak irabazi zuen aurten Donostia Hiriko Kutxa literatur saria. Tristeziari bere bizitza osoa eskaini zion gizon baten istorioa kontatzen du bertan. Izan ere, Adelino Sousa Coimbrako gizonik tristeena zen, baina ez gauzak oker zihoazkiola-ko, berez horrelakoxea zelako bai- zik. Bere aita eta aitona ere triste-ziari emandako gizonak izan ziren, nahiz gauzak ezin hobeto atera gero eta gehiago nahigabetzen diren horietakoak. Etxekoak jada ez ziren horregatik batere kezka- tzen, ohituak baitzeuden bai baten zein bestearen malkoe- tara. Aita hil eta Adelino gazteak denda eta jatetxearen ardura hartu zuenean, izugarritzko arrakasta izan zuen. Eta orduan tristezia ikertzeko eta sustatzeko fundazioa sor- tzea erabaki zuen. |

Adelino Sousa**Modesto Arrieta**

KUTXA FUNDAZIOA

28 orrialde
3,60 euro**Boletin aldizka-riaren azkena**

Euskalerriaren Adiskideen Elkarteak plazaratzen duen aldizkari honen azken zenba- kian azaltzen diren gaien artean, Bizkaiko jaurerrian 1096-1100 bitartean gertaturikoak konta- tzen dizkigu Maria Pura Gutie- rrezek; Iago Irijoa Cortése- k, berriz, *Gipuzkoa komunitateen gerran (1520-1521): Eguneratze historiografikoa* aurkezten du; José Manuel Etxaniz Makazagak *Albaitares y Veterinarios Municipa- les de Bergara 1662-1985* lana osatu du; Jose Luis Barrio Moya Felipe V. Espainiako erregearen garaian Madrileko Udaletxean imurtzikaden diruzain orokorra izandako on Fernando de Llano bizkaitarrari buruz mintzo zaigu; eta Juan Garmendia Larrañaga 1781ean Tolosan erre- zen Santa Maria de la Asunción parrokiak bere barnean zituen aberastasunez. |

Boletin**Batzuen artean**EUSKALERRIAREN
ADISKIDEEN ELKARTEA304 orrialde
12 euro

Sara, etxeak eta
deiturak lau
mendez
(XVI-XIX)

Xabier Elosegi
EUSKO IKASKUNTZA
440 or. / 11 euro

Xabier Elosegiren Sararen gaineko ikerketa

Sarako Udal artxiboaren eta herri horretako katastroaren ikerketa sakonaren emaitza da Xabier Elosegiren lan hau. Euskaraz pentsatua eta egina izan da, nahiz baduen frantses itzulpena. 1987an joan zen egilea Sarara bizitzera, eta emeki-emeki etorri zitzaion liburua egiteko asmoa, batez ere on Joxemiel Barandiaranen lanak irakurri eta gero. Bere ekarpenaren hezurdura Saran ziren agiri guztien datuek eta beste iturrietatik heldu zaizkionek osatu dute, eta horiek eskuratu eta gero bi fitxategitara pasatu zituen. Batean, etxeen taula egin zuen, bakoitzaren datuak eta izena —hala

nola historian zehar izan dituzten aldaerak— eskainiz, eta bestean, bertan bizi izandakoen deituren taula. ■

Urtzi Urrutikoetxearen kontakizunek laburtzen duten Bilbo

Bilboren kronika egiten du Urtzi Urrutikoetxeak *Auzoak* deritzan liburuan, bertako hiritarren bizimoldeei erreparaturaz: zabor biltzaile batzuen gorabeherak, semea preso daukan guraso baten eta espetxeratutakoaren neskatilak kartzelara egindako bidaia; familia aurrera ateratzeko lain emango ez dion lan bat ezinbestean onartzerak behartuta dagoen gizonaren nahigabeak; auzo bateko kafetegi merkean dirauten etorkinen arazoak; metroan doako kazeta banatzen duenaren maite-mina... ■

Auzoak

Urtzi Urrutikoetxea

SUSA

152 or./ 12,50 euro

FERNANDO MORILLO

“Oso aberasgarria egin zait neure testua begi arrotzez ikustea”

Nolatan hasi zinen *Dragoien orroa* idazten?

Kilometroak 2005eko arduradunen proposamen “eroa” izan zen: bukatu gabeko testu bat eskegi Interneten, eta jendeari jarraitzeko ideiak eskatu. Baldintza bakarra zegoen: Kilometroak 2005 inguruan girotua egotea. Ezohiko proiektua zen, baina —agian horrexegatik— oso erakargarria. Ez genekien zer atera zitekeen, baina gogotsu ekin genion. Eta merezi izan du.

Nolakoak ziren jasotako ekarpenak?

Ez nuen ideiarik jendeak nola erantzungo zuen. Zintzoa izanda, zerrenda modukoak espero nituen: pertsonaia honi halakoak gertatuko zaizkio, egoera hura horrela eta horrela garatuko da... Eta ez: zenbaitek narrazioari eutsi zioten, ideia asko eta ezberdinak proposatu zituzten. Idazle moduan, oso aberasgarria egin zait neure testua begi “arrotzez” ikustea.

Nobelan, mitoen mundua dakarzu kontura...

Betidanik erakarri nau. Eta zertaz idatzi erabakitzeko bertaratu nintzenean, Debagoieneko bazterrek duten mitologia usainaz konturatu nintzen: Herensugea, Anboto, Ehiztari Beltza.... Gogoko gaia nuen, haritik tira egin nuen.

Eta gaztetxoaren abenturak eta amodio-minak?

“Gaxtea” nintzenean, horiek guztiak aurkitzen saiatzen nintzen irakurtzean: abentura, bihotza, ekintza, fantasia... Eta horiek sartzen ahalegintzen naiz. Ahalik eta koktel erakargarriena egitea dut helburu. Nola? Gaztetxoek bere sentituko dituzten bizipenekin: egunerokoak eta ametsen mundukoak; hurbilenak eta urrunenak...

egileari galdezka

Mitologia eta gaurko gazteen abenturak uztarturik

Kilometroak 2005eko arduradunek autogestioari eta sormenari tartea bilatzen ahale-

gindu eta ideien lehiaketa bat antolatzea erabaki zuten. Ideia horren ildo jarraituz, idazlan amaitugabe batentzako proposamenak bidali behar zituzten parte-hartzaileek. Oinarrizko nobela horren zirriborroa Fernando Morillo idazleak egin zuen, garai mitologikoetako borrokak eta gaur egungo neska-mutil talde baten abenturak uztartuz. Gero zirriborroa Inteneten eskegi, eta erantzunen zain gelditu ziren. Hamar-hamabi bat lan jaso zituzten, eta testuari eta bertan ageri zen tonuari hobekien eutsi ziona aukeratu zuten irabazle, alegia Roberto Izagirre eibartarrak bidalitako proposamena.

Nolanahi ere, iradokizun guztiak hartu ei zituen kontuan Fernando Morillok *Dragoien orroa* nobelaren behin betiko bertsioa

Dragoien orroa

Fernando Morillo

ELKAR

230 orrialde
12,05 euro

osatzerakoan. Bertan, garai mitiko zaharraren amaiera sumatzen hasia da, eta azken herensugea akabatzeke asmoz bildu dira basajauna, jentilak eta gizotsoa, batetik; bestetik, gaur egungo Eskoriatzako gazte koadrila batek gaua mendian akanpatuta pasatzeko asmoa du, lor ditzaketen amodio uneak besterik buruan ez daukatela. Gazte horiek ezin igarri, ordea, zer ezkutatzaren den lurpean. ■

Denbora-pasak

LUMA

Hitz gezidunak

J. MANTEROLA / ARGIZKI PRESS

	Berritsua	Hika, bazenu	Garra	Bizidunen bereizgarriak	Adj ezan!
	Katuaren umea	Tirano-keria	Egoera	1.000	
	Landare mota			Naizen hau	
	Biba!			Bikotea	
* IZENA	Burmuin			Alaitasun	
Musika tresna	Lasaia			Jainko egiptoarra	
			Antzerti mota		
			Dago		
* DEITURA					
Nahita					
				Nork atzizkia	Sexu eme
				Nasa	
Musika nota	Kasik		Ikas eta Ari		Bokala
Mendiko atea	Errep., gorotza		L birritan		Artsenikoa
			Gauero-koa		Aluminioa
			Bokala		Kontso-nantea
Bizkaiko ibaia		Alaita-sunez			

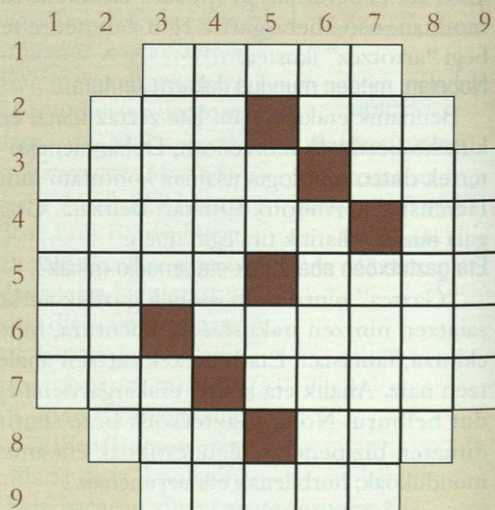
Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

1.- Sexu ar. 2.- Erregai mota. Umorezko kolpe. 3.- Emakume izena. Ahots. 4.- Gupida. germanioaren ikur kimikoa. 5.- Garraio mota. Soro, lur-eremu. 6.- Antzinako Egiptoko jainkoa. Abian jarri. 7.- Arras, txit. Hilobia, zuloa. 8.- Bizkaieraz iratzea, garoa. Helduak euskalduntzeko eta alfabetatzeko erakundea. 9.- Filoso-fiaren adarra.

GOITIK BEHERA

1.- Luzera unitate. 2.- Oihu. 3.- Afrikako estatua. Nahastura trin-ko. 4.- Pisu handikoa, zamatsua. Kanpo, landa. 5.- Potasioaren ikur kimikoa. Ergatiboaren atzizkia. Bahe hitzaren kontsonan-teak. Bat, zenbaki erromatarren arabera. 6.- Ligaren erdian. Tre-beak, abilak. 7.- Euskal sindikatu abertzalea. Erretokia. 8.- Ahale-gin guztiak ginez. 9.- Ortzia.

Hizki zopa

Aurki itzazu zortzi altzariren
izenak hizki zopa honetan.

H	I	O	M	S	K	U	N	I
A	R	T	Z	A	A	P	E	M
O	R	I	E	F	H	I	Z	K
G	A	M	O	R	O	A	D	O
B	E	S	A	U	L	K	I	A
I	H	U	K	I	O	S	N	A
K	O	I	A	M	R	X	O	L
P	U	F	O	A	F	U	P	I
J	A	D	I	T	O	Z	A	N
H	A	K	S	A	H	E	S	B
L	I	H	O	T	Z	E	K	I

Soluzioak

U	S	T	I	A	L	A	A	K	O	A
L	A	A	A	L	A	K	A	A	T	A
A	A	K	I	A	I	A	E	R	B	E
A	E	K	E	Z	A	R	A	R	B	A
A	N	A	R	A	N	D	I	A	R	A
A	M	A	D	R	A	K	A	B	L	A
A	Z	P	O	N	A	R	G	A	A	A
I	N	A	H	O	L	I	L	A	K	A
A	E	M	U	K	A	T	K	B	K	K
A	G	S	B	B	S	G	A	K	K	K

L	I	H	O	T	Z	E	K	I
H	A	K	S	A	H	E	S	B
J	A	D	I	T	O	Z	A	N
P	U	F	O	A	F	U	P	I
K	O	I	A	M	R	X	O	L
B	E	S	A	U	L	K	I	A
G	A	M	O	R	O	A	D	O
I	H	U	K	I	O	S	N	A
A	R	T	Z	A	A	P	E	M
H	I	O	M	S	K	U	N	I

Hizki zopa

Kike Amonarrizen umorea

Zopa

Aurreko astean kontatu genuen "s" eta "z" bereizten ez zituen irakasleak sortu zuen anabasa. Beste behin, irakasle ariketa batzuk idazten ari zirela, irakasle honek berak, irakasle batengana hurbildu eta sorbalda gaintetik idazten ari zenari erreparatuta honela esan dio:

– "Sopa" "setas".

Banan bana irakasle guztiei begiradaxoa bota ondoren, aurreko iraklearengana hurbildu da berriro eta okerra oraindik ez duela zuzendu ikustean, serio esan dio:

– "Sopa" "setas".

Beste irakasle guztiei beren ohar-txoak egin ondoren, eta hirugarren buelta osatutakoan, berriro inguratu zaio eta:

– "Sopa" "setas".

Eta irakasleak erantzun, aulkitik altxatuta, haserre:

– *De setas, de fideos o de lo que sea!*

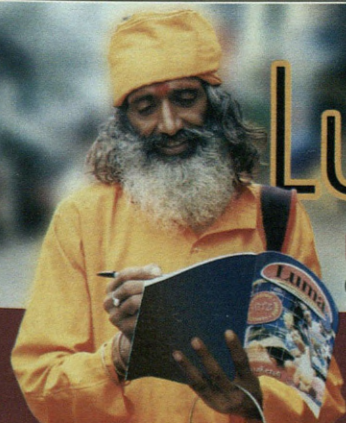
Zopak ba al daki?

Barnetegiko irakleen lehen eguna. Eguerdian jantokira jaitsi, bazkaltzen hasi eta isiltasuna hautsi nahian edo irakasle batek:

– Zopa hau ondo daki –koilara-kadari zurrut eginez.

Eta aldamenetik beste irakasle batek:

– "Zopa hau ondo daki" ez...
Zopa HONEK ondo daki!

Lumanonahi

HARPIDETZAK
© 943 37 15 45 - www.argia.com/luma - luma@argia.com

+ *lumatxo*
haurventzako gehigarria

Ihesi

Euskal Herria ezagutuz

ARGAZKIAK ETA TESTUA:
ESTITXU EIZAGIRRE

Algorta-Castro Urdiales

Algortatik Castorra haizeak garamatza

Estropada denboraldia bukatzeko, urtero Kontxara datozen Castro Urdialeseko bizilagunei bisitan joan gara, belaontzian. Algortako kirol portuan hasi eta portu zaharrean bukatu dugu eguna. Itsaso mugagabeak muga imajinarioak lehertu dizkigu, Castro bertan dagoela ikusita. Haizea harrotu duenean lurrundu zaizkigu tentsiozko korapilo denak eta flotatzen utzi diegu gure buruei...

Castroko plaza nagusia. Ezkerrean dakusagu udaletxea, bandera denak zintzilik dituela. Arkupeak sukalde onez beterik daude.

Algortako kirol portua, 10:30. Gazte koadrila, Supermanen pijama jantzita estropadara doa, arraunera. Gu, berriz, Onassisena egin gabe hiltzerik ez dagoenaz konbentziturik, alokatu dugun belaontzira inguratu gara. Zorionez, belaontziarekin batera dator kapitaina, eta irribarrez agurtu gaitu Alfonsok. Kortesia, edo gure piurak ikusita, Elkano kuido gutxiagorekin aterako baitzen munduari bira ematera. Aholku denak jarraituz, zorabioen kontrako pastilla hartu dugu, eta pastillarik onena tripa betea izatea omen denez, gaziki mordoa, gozokirik ez omen da

komeni eta. Buruan txapela eta aurpegia kremaz zuri, eguzki gaziak egun osoan harrotuko baitizkigu eta azala eta ezpainak. Zira eta arropa beroak, Katrinak norabidez aldatzen duenerako.

Abra kadabra

Nerbioiko uretan itsasaldera jaiotzera goazela, argazkitan bezala ikusten dira Abrako itsasadarrari lotutako herriak: ataskurik eta zaratarik gabe. Portugaleteko zubi eskegia ikusten da urrunean, eta Santurtziko portuan aparkatuta, berriz, Ingalaterrara doan ferrya. Aurrerago, Punta Luzero, itsasoari

jarritako atea, olatuei indarra kentzeko barra. Barra honetan dago lehen itsas parke eolikoa, oraindik helizeak gelditu zela, inaugurazio egunaren zain. Petroliotzi "txiki" batekin egin dugu topo pare horretan. Motorrak itzalita ditu azken ordubetea, bestela porturatzean tsunami ikaragarria altxatuko bailuke, baina oraindik ere inertziaren indarrak aurrera doa. Erremolkatuko duen ontzi beltza irten da bere bila, ia barregarria ere bada ikustea horrelako makinatzarra nola garraiatzen duen bera baino askoz txikiagoa den flotadore itxurako ontziak.

Bost lagun eta kapitaina ibili garen belaontzia. 70 euro kosta zaigu bakoitzari, egun osoko alokairua.

XIII. mendeko Santa Maria de la Asuncion eliza gotikoa.

Itsasoa laino dago

Itsasora irten orduko igarri dugu olatu-
tuen zirrara. Zorabiatzeko beldurrak
kendu dizkigu taldekide batek,
belaontziaren muturrean jarri, proan
alegia, eta kulunkarekin lo hartu due-
nean. Bela bat jaso dugu, baina hai-
zeak ez digu ematen motorra itzal-
tzeko adina indar. Belaontziko
gailuen arabera, 5-6 korapiloko
habiaduraren artean dabil haizea, eta
Alfonsok jakinarazi digunez, 10 kora-
pilotik gora hasten da belaontzia
hegan. Ia portutik atera orduko ikusi
dugu Castro. Gure imajinazioan eta
errepidez joanda, askoz urrunago

Belaontziko gailu elektronikoak: hauek haizearen norabidea eta abiadura, itsas sakonera
eta belaontziaren abiadura markatzen dituzte. Irratiz, berriz, eguraldiaren iragarpena eta
itsasoaren egoeraren berri jakin dugu.

Punta Luzeron jarri berri dituzten haize errotak. Petroliontzi gorria porturatu nahian ari da, eta
ezkerrean ikusten dugu arrastrean eramango duen ontzia. Petrolio ontziak aspaldi itzali ditu
motorrak, duela ordu batean behar bada, baina inertziaren indarrez aurrera doa oraindik ere.

dago –Bilbotik 35 kilometrora–, itsa-
soz ikusita baino. Baina itsasotik
ikusten da Bilbotik gertu egoteak
denbora gutxian eragin dion aldake-
ta: Inguruneari batere ondo egoki-
tzen ez zaizkion etxe meta ugari
dago, denak eraiki berriak, Bilbotik
arnas bila ateratzeko Castron biga-
rren etxea erosi dutenentzat. Egun
26.000 biztanle ditu herriak.

La Marinera eta sukar gorria

Castroa iristen ari garela hiru etxa-
fuegok egin digute ongi etorria. In-
tuizioak esan digu ez dituztela
justu gure bisita ospatzeko bota, eta
beraz La Marinera Laredoko estro-
pada irabazia behar du izan.

Kontuz jarri ditugu hankak
lurrean. Kapitainak kontatu digunez,
egun asko itsasoan pasa dituztenek
lurrera jaistean sufritzen baitituzte
zorabioak.

Igande eguerdiko terraza-giro
beroa dago kaiari begira bizi den pla-
zan. Bertako udaletxean astinduko
dute arratsaldean, Laredon irabazita-
ko bandera. Marea gorria kalean gora
eta behera dabil, eta gu ere arrantzele
kutsuko kale zidorretan ibili gara.
Azkenean, plazara itzuli eta arkupee-
tako tabernetako batean bete dugu
sabela, nola ez, itsasoko jakiekin.

Espronceda poeta espainiarraren
“*Con diez cañones por banda/viento en
popa a toda vela/no corta el mar, sino
vuela/un velero vergantín...*” errezitatuz
itzuli gara belaontzira, hortik aurre-
rako bertsuak gogoratu
nahian. Eta hara non ikusi
dugun izurdea kaian bertan,
ontzi artean!

Altza bela denak, haizea dator!

Itzulera bide beretik egin
dugu, baina guztiz bestelakoa
izan da. Haizea atera du eta
harro zabaldu dugu bela.
Motorra itzali, eta orduan
konturatu gara ordura arte
atera duen zarataz. Orain,
haizearen zirumirua eta itsa-
soaren marmarrak kilimatzen
dizkigu belarriak.

Eskuz esku ibili dugu
lema, eta olatuak harrapa-
tzen jardun dugu, hauei bete
bete ipurdia edo popa
jarriz. Haizearen norabidea-

ren arabera aldatu ditugu belak istri-borretik ababorrera, 10-11 korapiloko haizeari ahalik eta etekinik handiena atera nahian. 15 korapilotik aurrera belaontzia nola arraio gelditu izaten omen dira komeriak.

Haizeak bultzatuta goazenaren sentsazioa sekulakoa da, itsasoaren gorabeherak leun sentitzen ditugu, eta flotazioan, gero eta erlaxatuagoa da giroa.

Algortako portu zaharra

Sokekin korapiloak egiten ikasterako lotu dugu belaontzia. Algortako kirol portua, 19:00, Willy Fogek bezain fin, iragarri bezala. Kapitaina agurtu, eta urertzetik, hondartza ababorrera eta Neguriko etxeak istriborrera ditugula, Algortako portu zaharrera iritsi gara. Beharbada oporretako azken iluntzea izango dutenak sardina saltzaileen tonuan ari dira berriketan, plaza xarmantean tragoa har-

Juan Carlos Espainiako erregeak orain urte batzuk erabiltzen zuen belaontzia.

tzen. Gu ere piperrak leihoan zintzilik dituzten baserri itxurako etxeen arteko terrazan eseri gara, hurrengo belaontzi-irteera pentsatzera. ■

Nemar kaiako itsasargia eta kontrol gunea. Itsaso nahasiak lehen solairuko leihoak hautsi izan ditu, oso goian badaude ere.

Belaontziak alokatzeko

BIZKAIA:

GETXOKO TURISMO BULEGOA: Egun erdi, egun oso, asteburu eta astebeteko irteerak antolatzen ditu. Belaontziak alokatzeko Getxoko beste enpresen erreserbak ere egiten ditu.

Telefona: (0034) 94-4910800
e-posta: infoturismo@getxo.net
Webgunea: www.getxo.net

LAPURDI:

ESPACE VOILE, Ziburu: (0033) 680070713

GIPUZKOA:

ITSASGELA, Pasaia: (0034) 943-391311

BBK txartelak eta puntuakkk!

Puntuak?

Zelako puntukada!

Ze puntu? !!

Opariak

BBK txartelarekin nonahi ordainduta ere, puntuak irabazten dituzu.

Eskatu oparien katalogoa beltiko BBK bulegoan...

OPARIAK!

Azaroaren 15etik puntuak batzen

...kontsultatu www.bbk.es orrian

bbk

Batu puntuak eta lortu opariak!

PUNTUAK

Baskepensiones eta Solidarioa-ekin ere puntuak lortuko dituzu!!!

bbk

www.bbk.es

Makina bat kontu

JOXERRA AIZPURUA

ZIENTZIA

Zer ikusten duzu, aurreko animalia edo atzeko basoa?

MENDEBALDEAN eta Asian bizi diren artean dauden kultur desberdintasunak agerian geratzen dira bakoitzak irudi bera begiratzeko izan dezakeen eran. Adibidez, artikulu honekin doan argazkian lehen mailan tigrea eta atzealdean basoa azaltzen badira ere, berriki argitara emandako azterketa baten arabera txinatarrei basora joaten zaizkie begiak eta estatubatuarrei tigrera.

Michigan-eko unibertsitateko psikologoa den Richard Nisbett-ek 25 ikasle estatubatuar eta 27 ikasle txina-

Irudi honen aurrean, txinatarrei basora joaten zaizkie begiak eta estatubatuarrei tigrera.

tarren begi-mugimenduak aztertu ditu eta horretarako mugimenduak harra-patzen dituen aparatua erabili du. Ikasleek egitura antzekoa zuten, hots, zerbait nabaria lehen planoan eta zerbait konplexua atzealdean, 36 argazki begiratu zituzten bakoitza hiru segundoz eta emaitzak arestian aipatutakoak izan ziren.

Nisbett-en arabera asiarrek argazkien atzealdeko sistema konplexuari so egitea ekialdeko filosofiarekin bat dator, hau da, "gauzak bere globaltasunean" ikustea eta estatubatuarrek edota europarrak, ostera, ageriko gauzei so egiteak "ikuspegi analitikoagoa" erakusten du.

Beraz, begi-mugimenduek Lurrari buruz dauden ikuspegiaren arteko desberdintasunak erakusten dituzte. **I**

Osasuna

JABIER AGIRRE

Bost hiritarretik batek zurrunga egiten du

ESPAINIAKO Pneumologia eta Bularraldeko Kirurgia Elkartek (SEPAR siglarekin ezagunagoa) kaleratu berri duen txostenak adierazi duenez, bost pertsonatik batek zurrunga egiten du normalean. Arnas aparatuko gaixotasunetan espezialista den Fernandez-Bujarrabal doktorearen esanetan, "zurrunga egitea ez da, inolaz ere, ongi lo egitearen sintoma" eta, aitzitik, zurrunga egiten duenak ahosabai-errezela (ahosabai biguna, alegia) hipertrofiatua eduki dezake.

Madrileko Gregorio Marañón ospitaleko medikuak zera dio SEPAR elkartearen txosten horretan: lo gauden bitartean ahosabai-errezela erlaxatu egiten dela, eta horrela beherago kokatzen denez, horrek dardara-mugimendua eta bibrazioak eragiten dituela; hasieran zurrunga izango da bibrazioen ondorioa, baina aurrera jarraituz gero, loaldiko apneak ere ager daitezke, arnasketa etenaldiak, alegia.

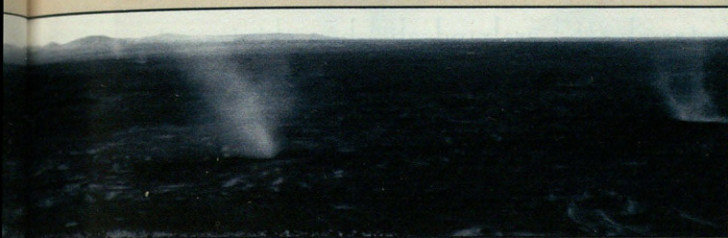
SEPARen kezka nagusia hortxe dago hain zuzen ere: milioi bat pertsona baino gehiago direla Espainian loaldiko apneak dituztenak. Pertsona horiek zurrunga egiteaz gain, hamar segundotik gorako iraupena duten arnas etenaldiak izaten dituzte, eta zenbait kasutan horrek gau bakarrean bizpahiru orduko arnasketa eta oxigenazio desegokia eragin dezake.

Adituaren gomendioak sinpleak dira oso: obesitatea saihestu, albo batera etzanda lo egin, eta lotara joan aurreko orduetan ez kontsumitu ez alkoholik ezta lasaigarriak ere. Zenbait kasutan, gerta daiteke sudur-maskarilla erabili behar izatea; maskarilla horrek etengabeko presio positiboa mantentzen duenez, ez dio uzten apneari agertzen ere. Baina horretarako, noski, medikuaren diagnostikoa eta aholkuak ezinbestekoak dira.

ESPAZIOA

Spirit gailurrean

OPORTUNITY eta Spirit robotek 2004ko martxoan lur hartu zuten Marten. Orduz geroztik Spiritek 5 kilometro inguru egin ditu eta laster Husband Hill deituriko gainean izango da.

Bidean argazki eta lagin ugari hartu ditu robotak, besteak beste argazkiko zurrumbiloiak. Zientzialarientzat oso garrantzitsua da aipatu gailurra harrapatu izana, bertatik aterako diren argazkien bidez uraren higaduraren aztarnak garbiago ikusterik izango direlako. ■

Bi abiadurako gunea

PAUL RICHARDS eta Xiaodong Song sismologo arabera, Lurraren erdiko gunek bi abiadura izan ditzake.

Lurraren gunek bi zati ditu: bat gogorra eta trinkoa eta bestea hau inguratzen duena, likidotsua. Sismologo hauen arabera gunea trinkoa likidotsua baino azkarxeago doa, hain zuzen ere 0,009 segundo urteko.

Emaitza hauetara ailegatzeko Lurreko hainbat lekutan izandako lurrikarak aztertu dituzte. Izan ere, lurrikara batzuen uhinak lur azpian hedatzen dira, eta Lurraren gunea zeharkatu eta lurrikara gertatu deneko diamentralki aurkakoa den guneetara ailegatu daitezke. 18 lurrikara aztertu ondoren beren emaitzak *Science* aldizkarian argitaratu dituzte.

Dagoeneko hasi dira aldeko eta aurkako iritziak plazaratzen, baina inork ez du azaldu hipotesia egia izatekotan zein eragin izango lukeen gure bizitzan. Inoiz inork ezer esango balu berehala argitara emango genuke, bitartean bitxikeria gisa kontatzen dizuegu. ■

landareak

JAKOBA ERREKONDO

mandio@zerain.com

Bihotzeko oketa

OKETA edo ahabia, abia, afia, gabia, anabia, arabia, berro-mahatsa, azari-mahatsa... *Vaccinium myrtillus*-ak izena oparo du geurean. Izanagatik izango da bada izenetik ere... Hona

mugarri batzuk: Oketa mendia Zigoitian, Oketa auzoa eta Oketagoiti eta Oketabeiti Orozkon, Oketa parajea Elizondoko Berro auzoan eta Afiarana Ameskoako Artatzan. Ameriketako apodakatarrek bere abizena landare honen izenetik eratorria ote den ere aipatzen dute. Izen gehienak ahabitik datozela dirudite, baina oketa? Oka dagoenako zentzua galdua duen hitz zahartat dute batzuk eta "sasitza" zentzua ematen diote beste batzuk. Interpretazioak biak dira egoki nire iritziz: landareak sasitza osatzen du gustuko lekuetan eta zaharra dela dudarik ez, nekazaritza edo landareak etxekotzea ametsa ere izan zitekeen uste ez zuten Pleistozenoko euskaldunek ahabia fruitua gustukoenetakoa zutela dema egingo nuke...

Ahabia arra pare bateraino hazten den mulu itxurako zuhaixka da. Txilarraren koadrilakoa, erabat itxiak ez diren goi mendietako baso azidoak, karerik gabekoak ditu paradisu. Adarrak goroldiopean eta orbel artean hedatuz sastraka zabalak osa ditzake. Udaberri erdialdeko loreetatik udan umatzen ditu fruituak: zentimetroa edo txiki-xeagoko pinportak, urdin-beltzaxkak, mutturrean koroa-txo bat dutenak, ardo koloreko mami gazi-gozoa eta hazi ugari dituenak.

Konpotak, mermeladak, konfiturak, jeleak, siropak... bere sona gastronomikoa hasarrea bada ere, osasunari dakartzion onurak direla eta gero eta ezagunagoa egiten ari da. Beherakoa lehortzea, ikusmena hobetzea, ilunpekoa batik bat, ahoko eritasunak eta hemorroideak osatzea, zizareak eta behazun-harriak botatzea, baina batez ere kolibazioek sortutako infekzioak borrokatzeko antibiotiko naturala eta odolaren zirkulazioari lotutako gorabeherak sendatzeko da oso ona. Egun batzuez besterik gabe ahabi janka egitea omen da onena. Fruitu honen sasoi betean baso garairen batean ea topo egiten dugun. Hura janz ederki ikusiko dugu elkar, eta odola arin...

Web, CD-ROM eta paper formatuetan soluzioak alor guztietan

Ikerketa

Erremintak

Soluzioak

Zerbitzuak

Adur SOFTWARE PRODUCTIONS

Adur Software Productions, S. Koop. (ASP)
Industrialdea 1, 20160 Lasarte-Oria
Tel: 943.37.18.49
e-mail: adur@adur.com

INFORMAZIOAREN UNIBERTSOA

Peio

Etxeberri-Aintziart

Baionan sortua 1973ko abenduaren 11n, Iparretarrak (IK) erakundeak lehen ekintza egin zuen egunean. Baigorriarra da jatorriz haatik. Historian lizentziatua da. Doktoregoa egin nahi du, baina militante lanek eragozten diote. Kultur alorrean hasi zen militante. Aitarekin batera Lauburu elkartearen lehenik eta Piztu elkartearen ondoren. Politikan kontzientzia eragozlearen bidean hasi zen. Demoak taldearen sortzaileetakoa izan zen eta Abertzaleen Batasuneko (AB) bozeramalea da egun. ABk abuztuaren bukaeran burutu ohi duen Udako Unibertsitatearen jardunaldien ondoren mintzatu gara berarekin, Iparraldeko ekitaldi politiko berriaren atarian, Mattin dendako bulegoan, ogibidea bertan baitu.

MIKEL ASURMENDI

Argazkiak: Gaizka Iroz

«Ezker abertzalea, batzutan, termino faltsua iruditzen zait»

Peio Etxeberri-Aintziart, Jean Etxeberri-Aintziart diputatu historikoaren biloba da. 1945ean Iparralderako lehen autonomia estatutua Parisen aurkeztu zuena. Bere aitaxi Enbata mugimendua sostengatu zuen lehen *notablea* eta lehen kontseilari nagusi abertzalea izan zen Paueko Parlamentuan. Aita, Jon Etxeberri-Aintziart, kultur eragilea du Peiok, Lauburu kultur elkartearen sortzaileetakoa. Peio, berriz, intsumisioaren eta kultur ekimenen bidetik politika eramura iritsi den militantea da. ABren Udako Unibertsitatearen helburuak laburbildu dizkigu solasaldiaren abiaburuan: "Jardunaldiak orain lau urte abiatu ziren, iraileko sartze politikoa eta gai nagusiak prestatzeko hausnarketa gunea da. Geroago, gogoetak azaro aldean burutzen dugun Biltzar Nagusian trenkatzen ditugu".

Peioren aburuz, Udako Unibertsitatearen egitaraua koherentea da berrabiatze politikoa aztertzen dituzten gaiekin. Prestakuntza politikorako jardunaldiak dira, bi hitzetan.

ABko jardunaldietan parte hartu dutenek ezker abertzalearen alderdi

politiko batu eta bakarra ez dela aise sortuko ondorioztatu dute. Ezkerrearen egoera aipatuz hasi dugu elkarrizketa.

Zer da euskal ezkerra? Inor ez da gauza hori definitzeko, antza.

Ezker abertzalea aipatzen delarik ezker abertzalearen zati batek bere burua soilik jotzen du ezker abertzaletzat. Kasurako, Batasunak bera soilik dela ezker abertzalea dio. Ni ez naiz ados, noski. Ezker abertzalea anitza da. Iparraldean bederen bateratua zen zatiketa izan zen aitzin, eta bateratua zen ABren egituraren baitan. AB izan aitzin barreiatua zen arras, orain baino barreiatuago gainera. Hegoaldean halaxe izan da azken 40 urteetan eta horregatik sortu zen

“Ez da baitezpadakoa ezker abertzalea bat izatea, elkarrekin aritzeko akordioak lortzea baizik, eta etorkizunean lortuko ditugulakoan nago”

Herri Batasuna. Gaurko egoera ez da berria ez katastrofikoa hala ere. Zatiketak eguneroko jardura politikoa beldur gisako bat ematen digu, baina historiaren ikuspegitik ez da larria. Gainera, ez da baitezpadakoa bat izatea, elkarrekin aritzeko akordioak lortzea baizik, eta etorkizunean akordioak lortuko ditugula uste dut.

Zer deritzozu ezker abertzalea izendapenari beraz?

Ezker abertzalea, batzutan, termino faltsua iruditzen zait. Ezkerreko izateak abertzaletasunean erradikalena izatea dela dirudi. Ezkerreko izateak ez dakar abertzalea izatea alabaina. Posible da frantsesa izatea eta ezkerrekoa. Edo abertzalea izatea eta eskuindarra. Ezkerreko izatea eduki sozial bat izatea eta berau ekintzen bidez garatzea da: etxebizitza edo enpleguaren arloan, adibidez. Arlo horietan ezkerreko abertzaleek ahuleziak ditugu hala ere.

Ezker abertzaleko alderdiak gai sozialean ez direla biziki "aberats" erran izan duzu zuk, adibidez.

Bistan da. Ezker abertzalearen definizio okerraren ondorioz gure praxia oztopo bat bihurtzen da errealtatean. Gure aldarrikapen nagusiak "Autodeterminazioa", "Euskararen ofizialtasuna", "Euskal presoak Euskal Herrira" dira. Alabaina, begira diezaiozun Iparraldeko egoera soziologikoari: gehiengoak bere burua frantsesizat dauka eta eguerdiko bazkarian ez ditu autodeterminazioaren edo euskal departamenduaren aferak aipatzen. Gehienek haurren ikasketak, etxebizitza edo osasun arazoak dituzte mintzagai. Beraz, gu abertzaleok, jende horri ohartarazi behar diogu gu frantsesak baino egokiagoak

garela arazo horien konponbidea atzemateko. Hau da, gai horiei ahalik eta molde egokiagoan erantzun, gero eta entzunagoak eta jarraikiagoak izanen gara departamenduaren gaian, hala nola euskararen gaian ere bai. Horregatik, adibidez, ABn etxebizitzaren problematika molde berezian lantzen ari gara.

Bien bitartean, ezker abertzalearen alderdien artean aliantza taktikoak lantzeko aukerarik ikusten al duzu?

Posible da eta beharrezkoa ere bai. Adibidez, ez du zentzurik 2008ko herriko bozetara bereiziak joatea. Landu behar dugun ekimena eta

aukera da. Hegoaldean, berriz, egoera konplikatuagoa da, harremanak ozpinduagoak baitaude. Nik ABren erantzukizuna Iparraldean ikusten dut, nazio ikuspegia duen Iparraldeko alderdia gara eta hemen dago gure erantzukizun politikoa. Funtsean, guk hemen baldintza politiko egokiak sortu behar ditugu Batasuna, Aralar edota Zutik-ekin elkarlanean aritzeko eta abertzale guztiakin oro har. Soluziobideak Iparraldek landu daitezke beharbada. Alabaina, ABren helburua ez da bakarrik hori. Edozein gisaz, bidez bide, Euskal Herri mailan elkarlana indartzen bada, ongi etorri.

GURE IRRATIA BIDE GURUTZEAN!!

GURE ERRONKA:
EUSKARAREN BIZIRAUPENA EUSKARA GALTZEN ARI DEN EREMUAN

GURE IRRATIAK FUNTSEZKO PAPERAK DAUKA BIHAR EUSKARA BIZI DADIN LAPURDIN ETA EUSKAL HERRI OSOAN

Lapurdiako Herri Irratiak bere 23 urteko istorioan
aldaketa nagusia biziko du aurten:
lokal berri bat eraikitzen doa
eta zure laguntza beharrezkoa da.

Iparraldeko Herri Irratiak euskararen desagerpena onartzen ez dugulako, eskerrak zure laguntza premiazkoak jasotzeko.

Herritarren sustengueraren jasotzeko:

Iparraldeko Herri Irrati: Crédit Mutuel: 15999 02277 00050514940 64
Hego Euskal Herria: Euskadiko Kutxa: 3035 0059 81 0580071330

Gure Lokala

 GURE IRRATIA
Zure Irratia 108.9 - 90.6 FM

Nafarroa zeharkatuko duen autobide proiektua, Lapurdi kostaldeko A63 autobidearen zabaltzea, hala nola AHT edo TGV delakoa aztergai dituzue ABn. Zuk nola ikusten dituzu berauek?

Arazoa da Euskal Herria pasaia gune bezala ikusia dela mugaz gaindiko garraioari dagokionean. Iparralde ez da sekula garapen ekonomikoa behar duen gune ikusia. Hiru garraio-bide horiek Iparraldean ukitzen dute erabat. ABn errepedeei buruzko txostenak lantzen ari gara eta AHTr edo TGVri buruzko gure iritzia emanen dugu laster. WWFko (Naturaren aldeko Funtsezko Mundua) Jean Stephane Devisse adituaren laguntzaz ondorio hauek atera ditugu: jendea zer nahi duen galdetu behar zaio. Barnealdek zeharkatzea nahi duten autobidean demokrazia arazoa dago. Tokiko erreferendum bat eskatzen dugu. Horregatik, hasteko, proiektuari uko egiten diogu. Bigarrenik, teknikoki bidea ez da egokia ez beharrezkoa, Miguel Sanz eta Jean-Jacques Lasserren arteko nahikeria dago proiektuan. Duela zenbait urte Baiona eta Iruñea arteko bidea aurreikusi zen, baina abandonatu zen. Bat bukatu gabe bestea hasi nahi dute. Hitz batez, bide horrek orbain izugarria sorraraziko luke Nafarroa Beherean.

Proiektu guztiei erabateko ezetza eman al dakieke, ordea?

Ez. Koherente izan behar da, jakina. Funtsezko garapen bat bermatu behar da, errealtatearekin bat egin behar dugu. Eskualdearen garapen orekatua ekarriko luketen alternatibak behar ditugu, eta horregatik, printzipioz, ez da nahikoa A63 autobidearen zabaltzeari uko egitea besterik proposatu gabe. Guk tokiko jendearentzako baliagarria izan den aldaketa hobesten dugu. Hau da, Baionatik Hendaiara bitartean barne trafikoa lagunduko lukeen bidearen zabaltzea beharrezkoa ikusten dugu. Adibidez, Landesetako Bénése-Maremne-n 18.000 ibilgailu pasatzen

dira egunero, eta Baiona eta Donibane Lohizuneren artean 30.000. Beraz, tokiko garraioa handia da, baina ez da kontuan hartzen. Lehenbizi, behar horri erantzun behar zaio.

Bestalde, euskal departamenduaren eskaera ahaztu dela dirudi. Eztabaida politikoa gai nagusia izateari utzi al dio?

"ABren erantzukizuna Iparraldean ikusten dut. Nazio ikuspegia duen Iparraldeko alderdia gara eta hemen dago gure erantzukizun politikoa".

Ez, erabaki estrategikoa bat dago horretan. Estrategikoa Frantziako Estatuaren erakundetzea aldatzea izugarri luzea eta astuna delako. Espainiako Estatuan ez bezala, errepublika egitura zahar baten barnean gaude. Epe laburrera autonomia lortzen ahal dugula pentsaezina da. Haatik, Errepublikaren instituzioaren baitan departamendua gauzatu liteke. Artean, eskaera ez da ahaztu, baina eskakizun moldea aldatu da. 1999n dinamika azkarra garatu zen eskaeraren alde. Hiru manifestazio egin ziren hiru

"Hemengo jendartearen ez bada gauza eskaera horien inguruan mobilizatzeko, militante gutxi batzuek beste borroka bideak hartuko dituzte. Bide militarra, adibidez"

urtetan. Lehen A63 bultzatu zuen. Bigarrena 1999ko urriaren 9koa izan zen, 100 kide kualifikatuek deitua. Azkenekoa, 2003an, Batera plataformak antolatu zuen. Hiru urteko dinamika ezin zuen aitzina segitu emaitzarik erdietsi gabe eta lan sektorialetara pasatzea erabaki genuen orduan. Laborantza Ganberaren ekimenak aitzina hartu zuen, adibidez.

Batera plataformak ba al du gerorik?

Bai. Bateraren inguruan sortu ziren eskakizunak indarrean daude eta berau sostengatu zuten sektoreak lanean ari da. Ekimenaren motorra da agian ahuldu dena, mugimendu abertzalea, alegia. Abertzaleen artean AB da Batera gehien bultzatzen duena, EAJ eta EA ere bai, baina ez Batasuna. Batasunak departamenduaren aldarrikapena erreformista dela dio eta ez du Bateraren bidea benetan landu nahi izan. ABren erroka Batera plataforma berbultzatzea da. Ekimena aztertzen ari gara. Uneon, 46.000 sinadura biltzeko ekimena antolatzen ari gara Bateraren lau aldarrikapenen inguruan erreferenduma egiteko.

Artean Laborantza Ganbera eratu da, baina suprefetak eraso du zeharo.

Arrunta baino ez dena ezin dezaket erran. Suprefetak herritarrek hartutako ekimena erasotzea lotsagarria da, harrigarria kausitzen dut. Oraingo erroka Laborantza Ganbera iraunkorra izatea da, garaipen bat da baina ez definitiboa. Boterearen eta herritarren arteko lehia sortu da. Guk bien bitartean jendea mobilizatzeko moldea azkartu nahi dugu. Hemengo jendartearen ez bada gauza eskaera horien inguruan mobilizatzeko, militante gutxi batzuek beste borroka bideak hartuko dituzte. Bide militarra, adibidez. Nahikeria hori sentitu da batzutan. Alain Ducasse sukaldariaren ostatuaren aurka ezarritako lehergaiak adibidea dira. Beraz, gizarteak ez badu nahiko egiten, horrelako borroka moldeak izanen dira. Tamalgarriak dira, baina zilegiak neurri batean. ■

AZUKREAREN MERKATUAREN ERREFORMA

Erremolatxaren sektorea desagertzeko zorian

Ganadu azokan, Gasteizko festak hasi aurretik, UAGA sindikatuak erremolatxa bota zieten txerrei protesta modura.

Urtea amaitu aurretik, Europako Batzordeak (EBk) erabakiren bat hartu beharko du azukrearen merkatuari buruzko erreformaz. Oraingo proposamenari heltzen badio, kinkan izan daiteke erremolatxaren euskal sektorea. Araba da gune garrantzitsuenak; 400 ustialeku baino gehiago eta 3.000 hektarea dituzte. Dagoeneko Euskal Herriko sektore primarioaren egoera hondamenezkoa da eta azukrearen merkatuaren erreformak are hondoratuago utziko luke.

DANIEL UDALAITZ

EUROPAKO BATZORDEAREN erabakien ondoriozko aldiak erreformak, birmoldaketak edo berregituraketak, gaur arte bederen, arraskontrakoak izan dira Euskal Herriko sektore produktiboentzat, zeren ehunka mila herritarren bizimoduak eta enpleguak jarri baitituzte azpiko

gora. Orain aurretik, siderurgiako sektorea, ontzigintzako, etxeresna elektrikoena, ekipamenduetako ondasunena, arrantzakoa, laborantzakoa eta abeltzaintzako hartu izan ditu zurrunbiloak; orain, berriz, euskal sektore primarioari datorkio eraso berri, azukrearen

erreformaren bitartez, eta erremolatxaren sektorea antzaldaz dezake. Eusko Jaurlaritzak, Arabako Foru Aldundiak eta Arabako Nekazari eta Abeltzainen Batasunak (UAGA) nahiz erremolatxa-ekoizleek ohartarazi dute datorkigun egoera larri horretaz.

Lehen sektorea hiltorian

Euskal Herriko lehen sektorea hiltorian dago. Desager daiteke. Eta ez da berriketa. Aski oraintsu arte, sektore primarioa zen euskal ekonomia-
miaren oinarria. Sektore horrek jarduera nagusi hauek biltzen zituen: nekazaritza, abeltzaintza, basogintza eta arrantza. XX. mendearen erdian, sektore primarioa gailen zen Euskal Herriko barrualdeko lau probintzietan. 1950ean, Nafarroa garaiko landunen %55ak ziharduen sektore horretan; Araban, berriz, %43 inguruak. Are Euskal Herriko probintzia industrializatuenean, hots, Bizkaian, landunen %19a aritzen zen laborantzan. Duela mende erdi ere ez dela, bada, nekazaritza oso kontuan hartzeko sektorea zen Euskal Herrian. Gaur egungo Euskal Herrian, ordea, oso lagun gutxi ari-

ALBERTO ELOSEGI

tzen dira sektore horretan: biztanle landunen %3 baino ez; hau da, 36.312 lagun, 2001eko (azkeneko) datu ofizialen arabera. Egoera horixe ispiatzen dute Gaindegia Datu Talaian (www.datutalaia.net) jaso dituen datuek.

Testuinguru horretan, ez da kalterako arrantzako euskal sektoreak

bizi duen krisia gogora ekartzea. Espainia Europako Batasunean sartu zenez geroztik, Europako Batasunetik berregituraketak bete-betean egokitu zaizkio azkeneko hamarkada hauetan. Lehen sektorearen erregularizazioa Europako Batasunaren esku dagoenez, estatu kideen interesen jokoaren sareetan harrapatuta dago arrantzako euskal sektorea.

Euskal Herriko sektore primarioak indargabetzen segitzen badu, etorkizun aski beltza izan bide du. Uste hori oinarritzeko, aski da azken 25 urteotan sektore horrek pisua zer neurritan galdu duen jabetzea. Izan ere, 1975ean jada, biztanle landunen %8,3 besterik ez zuela, sektore horren pisua eskasa bazen, oraingo %3a ordukoaren erdira ere ez da iristen.

Halaxe da, bai, Euskal Herriko erremolatxaren sektorea arriskuan dago. Ez litzateke harritzekoa izango betiko desagertzea, baldin Europako Batzordearen oraingo planak indarrean jartzen badira, prezioak produkzio kostuaren azpitik geratuko bailirateke. Behin betiko planek datorren urteko urtarrila baino lehen egon behar dute prest eta negoziatuta. Beraz, denbora gutxi dago Euskal Herria are gehixeago pobretuko duen beste erreforma galarazteko. Erremolatxaren euskal sektoreak 400 ustialeku baino gehixeago eta 3.000 hektarea hartzen ditu, eta Arabari dagozkio gehienak. Mahatsaren hurrena, erremolatxa da Arabako nekazaritzako produktu errentagarriena: erdi mailako ustialekuen errentaren %35 osatzen du.

"Nahitaezko laborantza"ren kontrako "basakeria"

Gonzalo Sáenz de Samaniego, Eusko Jaurlaritzako Nekazaritzako eta Arrantzako sailburuak batere zalan-

tzarik gabe "basakeria"tzat jo du azukrearen merkatuaren erreforma. Erreforma horren arabera, %30eko murriztea aurreikusten da azukrearen Europako produkzioan eta %40tik gorako jaitsiera erreferentziazko prezioan. Nekazaritza eta Arrantzako

**Europako Batasunak
proposatutako erreformak
produkzio kostutik
beherako prezioak markatzen
dituen gero, erremolatxaren
sektorea desagertzea ekar
dezake**

sailburuak adierazi duenez, erreforma horrek "betiko desagerraraz dezake Euskal Herriko erremolatxaren laborantza". Sailburuaren iritziz, Europako Batzordeak proposamena aurkezteko baliatu dituen txostentan, "datu arras gairak erabakigarriak

daude" eta Munduko Merkataritza Erakundeak (MMEk) eskatzen duenaz haratago jo dute arduradunek. Bruselak sei milioi tonako murrizketa egin nahi du eta Lakuako Gobernuak dio, "datu errealean argitan", aski litzatekeela gehienez hiru edo lau milioi tona murriztea.

Arabako Nekazari eta Abeltzainen Batasuneko Iñaki Fernández de Larrea presidenteak azpimarratu duenez, "erremolatxa ezinbesteko laborantza da" eta "gure ustialekuen errentaren %35aren iturburu da". Gogorarazi du, bestalde, azken urteotan, sektorea errentagarri egite aldera, eginahal handia egin dutela, bai kostuak doitzeko, bai sektorea profesionalizatzen. Kontua horrela, ondoko baieztapen hau egin du UAGako presidenteak: "Erreforma hori indarrean jartzen badute, gerta daiteke sektorea desagertzea, zeren proposatzen dituzten laguntzek laborantza hori galtzea dakarte eta industria ixtea eta benetan, erabateko hondamena litzateke".

400 erremolatxa ustialeku eta 3.000 hektarea daude Euskal Herrian, ia denak Araban.

Europako gainerako lekuetan ere azukrearen merkatuaren erreforma "neurrigabea" edo "ankerra" dela diote. Sektoreko Europako iturri batzuen arabera, erreformak 6.500 euroko

galera ekarriko dio Europako laborari bakoitzari sarrera potentzialetan, eta 80 fabrika desagerraraziko ditu. Lan-tegi hauetan 150.000 lanpostu daude zuzenekoak eta zeharkakoak kontatu-

ta. Diotenez, erreformak ez du bermatzen Europako azukrearen merkatuaren oreka; oso bestela, bizpahiru urteren buruan hondoratuko ditu 120.000 erremolatxa-ekoizle, sektorean irautea lortzen dutenen errenta ahultzeaz gainera. Prezio-jaitsierak "gehiegizkoak" omen dira eta "eska-segiak" Bruselak laborariarentzat aurreikusitako konpentsazioak (galdutako errentaren %60 jasoko lukete).

Mobilizazioak eta negoziazioak

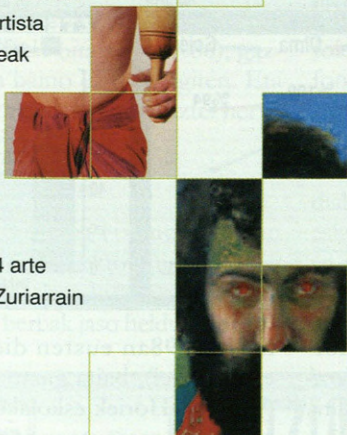
Erreforma-proposamen hori zela eta, joan den uztailan egin zituzten Europar lehenbiziko mobilizazioak. Europako milaka erremolatxa-ekoizle manifestatu ziren Bruselan uztailaren 18an, Europako Batzordearen egoitzaren aurrean: besteak beste, euskal ordezkariak ere hantxe zen. Oraingo hil hauetan izango dira berriro mobilizazioak eta bien bitartean, Espainiako Gobernuari eskatu zaio has dadila harremanetan, bereziki Frantziako eta Alemaniako estatuekin, eta iraunaraz dezala erreforma blokatu nahi duen taldea. ■

kulturagenda

Irailaren 6tik 19ra

Erakustaretoa
Urriak 1arte
Iraultza ostean
Irango artista
garaikideak

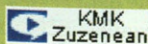
Ganbara
Irailak 24 arte
Ramon Zuriarrain

arteleku

www.arteleku.net

We Rule the School
Solasaldiak eta ikerketak
Teoriko praktiko arte tailerra
2005eko irailaren 26tik urriaren 7ra
Kordinazioa: Peio Aguirre
eta Leire Vergara
Izena emateko epea:
irailaren 7a baino lehen

Lupa eta imana
Pinturaren esperientziatik
abiaturako arte praktikarako
lantegia
Irailaren 30arte
Kordinazioa: Iñaki Imaz

www.gipuzkoa.net/kultura

Gipuzkoako Foru Aldundia

DIALEKTOAK ETA EUSKARA ESTANDARRA

Bi belaunalditan galduko dira dialekto tradizionalak

Gotzon Aurrekoetxea Olabarri EHuko irakaslea da eta UEUk argitaratzen duen *Uztaro* aldizkarian (50. zenbakia) dialektoen eta hizkuntza estandarren arteko harremanei buruz idatzi du. *Estandar eta dialektoen arteko bateratze-joerak* izeneko artikuluan Arratiako Dimako (Bizkaia) eta Goierriko (Gipuzkoa) adibideak erabili ditu. Hona ekarria artikulua zati bat da.

GOTZON AURREKOETXEA OLABARRI

EUSKALKIAK eta euskara batuaren edo estandarren arteko interakzioan elkarreragina dagoela inork ukatzen ez badu ere, inor gutxiuk itaundu du zer gertatzen ari den bien arteko harreman horietan. Zeinek zeinengan eragiten duen. Joera bateratzailerik ba ote dagoen. Bateratze-joera bizia ala motela bizi dugun gaur egun gure herrietan. Euskararen lurralde guztietan joera bera eta indar berarekin gertatzen ari ote den.

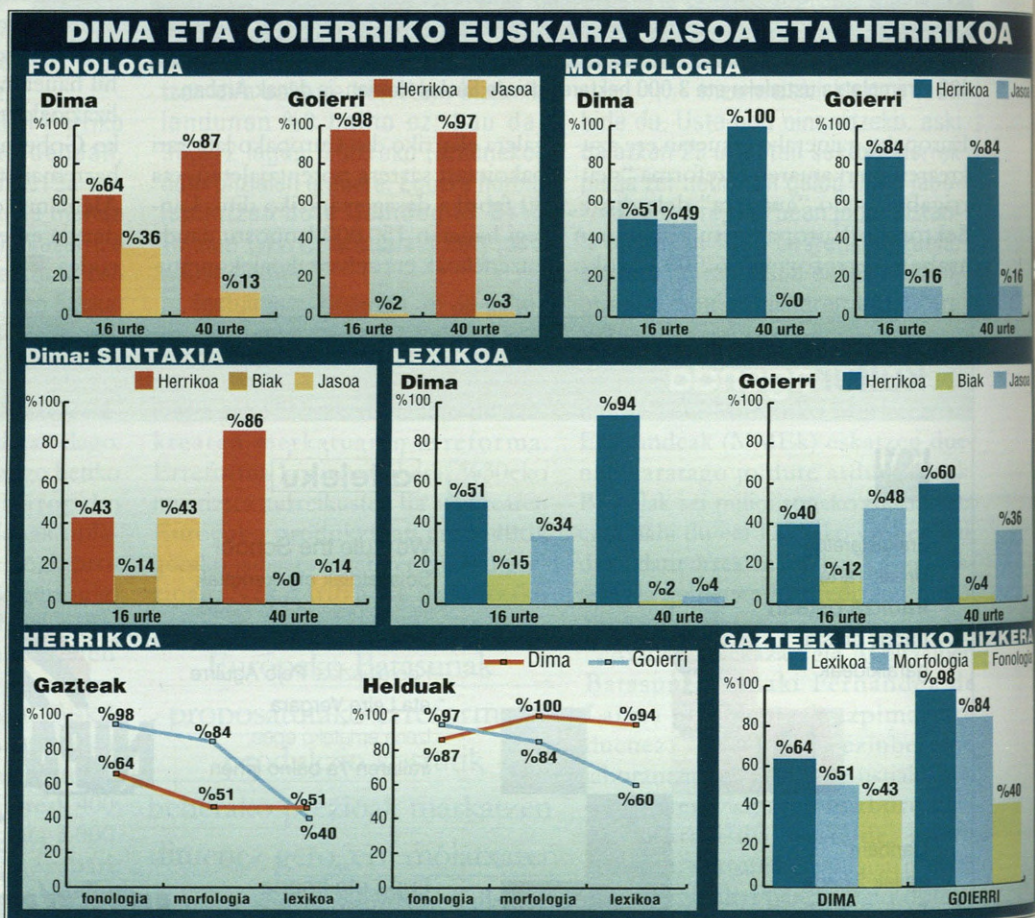
Itaun horien erantzunak bilatzeko asmoz hasi dut ikerketa. Datuak eskaintzean arloka aurkeztuko ditut: fonologia, morfologia, sintaxia (Dimako datuak baino ez) eta lexikoa. Jaso diren datuak multzo bitan bildu dira: *herrikoa* zutabeen herri edo inguru horretan dialektologia tradizionalan biltzen diren datuak (jende zaharrei, herriko semeei, herriatik irten gabekoei... jasoak); zutabe horretan 'hizkuntza-iraunkortasuna' neurtu gura da, herriko hizkerari zaion atxikimendua, alegia. *Jasoa* zutabeen kontrako joera biltzen da: eskolan ikasitako edo hedabideetatik jasotako euskara mota. Izatez 'herriko' formei atxikimendurik eza' adierazten du zutabe horrek, (herriz) kanpoko

kulturak edo kulturek ekarritako forma. *Biak* zutabeen bi erantzun (*herrikoa* eta *jasoa*) jaso direnean biltzen dira.

Fonologia

Ikaragarritzko aldea dago bi inkestalekuetan fonologiari dagokionez. Goierriin ederki eusten diete herriko ezaugarriari. Bai 40 urte inguruko jen-

deak (%98an eusten diete herriko ezaugarriari), baita gazte jendeak ere (%97an). Horiek eskolako eredu eta herrikoa maisutasunez bereizten dituzte eta ez dago ia-ia interferentziarik herrian lagunartean hitz egiten dutenean. Herriko ezaugarrien atxikimendu handia dagoela oso argi erakusten du diagramak.

Diman gertatzen dena, aldiz, ez da hain kilikagarria. Herriko formengana-ko atxikimendua jaitsi egiten da Goierrikoarekin erkatuz helduen artean (%87k eusten die herriko formei). Are nabarmenago gertatzen da gazteen artean; Goierriin %97k eusten bazien herriko formei, Diman %64ra jaisten da atxikipena.

Morfologia

Fonologian legez morfologian ere, alde handia dago bi diagramen artean: Goierriin bai helduek baita gazteek ere eusten diete euren herriko ezaugarri morfologikoei modu finko batean, nahiz ez fonologian erakutsi duten fidelitasun ia erabatekoarekin. Hala ere, %84ko fidelitasun-maila handia da.

Dimako diagramari erreparatzen badiogu eta datuek benetako errealitatea islatzen badute, modu kezka-garrian hartzeko modukoak direla onartu beharko genuke. Baina, badiot, era zabal eta sakonagoan ikertu gura dudana gaia dela eta hau abiapuntua baino ez dela. Helduek %100ean eusten dieten bitartean, gazteek %51n baino ez dute egiten. Belaunaldi batean ezaugarri morfologiko erdiak berriekin ordezkatu dira.

Sintaxia

Diman baino ez da egin sintaxiari buruzko galdeketa. Kasu honetan datuak bi multzotan bildu ordez hiru-tan bildu dira: herriko forma baino ez denean jaso, forma jasoa baino ez darabiltenean eta biak eman dituztenean. Helduek atxikimendu handia erakusten duten bitartean (%86), gazteek %43an baino ez dute egiten. Eta %14an bi formak eman dituzte: herrikoa eta forma jasoa, ikasia.

Lexikoa

Goierriin fonologia eta morfologian baino askoz ere dialektotasun txikiagoa erakusten dute datuek: %60an baino ez dira herriko berbak jaso helduen artean.

Gazteen artean, aldiz gehiago dira ikasiak edo herrikoak ez diren (uler bedi dialektologia tradizionalen herrikotzat jotzen ez diren) berbak. Diman, oster, helduen atxikimendua oso handia da (%94), baina gazteen-gan %51ra baino ez da heltzen. Dena den, Goierriin erakutsitakoa baino handiagoa, zalantza barik.

Osotara

Datu guztiak diagrama batean sartuz, ondoko emaitzak lortzen dira herri-ka: Gipuzkoako Goierriin %88an eusten diete bertako ezaugarri helduek eta %74an gazteek. Esan liteke bertako hizkera eta estandarren arteko bateratze-prozesua orekatua dela, hein batean.

Diman helduek ezin hobeto eusten badiete ere, gazteak jada lerratu dira estandarren atzaparretan, %52an baino ez diete eusten eta herriko ezaugarri. Hemen bertako hizkera eta estandarren arteko bateratze-joera bizia da. Eta bitartekorik ez bada jartzen epe laburrean, pentsa liteke estandarra nagusituko dela osorik, bertako ezaugarriak galduz. Helduei dagokionez, herriko hizkeren ezaugarriak hobeto gordetzen dituzte Diman Goierriin baino. Baina gazteen mailan alderantziz gertatzen da.

Ondorioak

Diagramak argiro erakusten dutenez, bateratze-joera gazteen artean bortitza da, zalantzarik gabe. Gorago esan bezala, lexikoan gertatzen dira indize handienak, ondoren sintaxian eta morfologian, eta azkenean datoz ezaugarri fonologikoak.

Datuek erakusten dutenez, Bizkaia aldean (eta Gipuzkoan?) gazteria euskara estandarera lerratu da. Aldaera dialektaletatik hain urrun diren formak eskoletan irakatsi eta erabilaraziz, guraso eta aitita-amonen belaunaldiarekin deserrotuz doa. Deserrotzearen abia-dura uste eta behar baino lasterrago

dela iruditzen zait. Euren hizkera eskolaz kanpoko loturarik gabe gelditzen ari da. Kulturazko deserrotzeari hizkuntzazkoa gehitzen ari zaion honetan, aurreko munduarekin zubia egiteko beharrezko den hizkera ez da horretarako gai.

Alde batetik, euskalkiak eta estandarra urruntzen badira eta, bestetik irakaskuntzan estandarra baino ez bada erabiltzen, puzzlea osotu da: urte gutxi barru euskara bakarra izango dugu. Bateratze-joera bizienaren ezaugarriak dira eta ondorio garbiak aurreikusten dira.

Gauzak horrela, bateratze-joerak orekatzeko lanik egiten ez bada, jardunean den hizkuntza-ideologia edo ideologia estandarra Tore Kristiansen-en hitzetan (*standar ideology*) ez bada errotik aldatzen, bi belaunalditan galduta egongo dira dialekto tradizionalak. European (Danimarkan, Alemanian...) jazo den egoera berean izango gara.

Azken berbak

Ikerketan esana dut: sasoi batean euskalkiak eta euskara batua aurka jartzea modan zegoen eta orain "osagarriak" direla esaten da. Nire ustez, baina, etenik bako eta saihestu ezin den lehiari dihardute. Lehia horretan euskara galtzen ez ateratzea da helburua.

Henrike Knörr-en hitzak hartuz, euskararen etorkizuna batua eta euskalkien arteko oreka zaindu zuhurrarekin lotuta dago. Joera integratuak indartu behar dira; horiek indartzen ez diren bitartean, gure euskara batua zabala egiten ez den bitartean, jendea hizkeretatik urruntzen joango da, euskararen aberastasuna galduz joango da.

Lizardiren hitzak, Mitxelena *Lengua común y dialectos vascos* lanean bezala, neure eginez, "azal orizta, muin betirakoa", zuztar tradizioaletatik sortutako enbor berria nahi dugunok ez dugu nolanahiko euskararik gura. ■

Babeslea: Oiarzungo Udala

Oiarzungo Udala

OIARTZUN, UDALERRI EUSKALDUNA

Osasungintza, Lantegiak, Epaitegiak, Merkatal eta Finantza Zerbitzuak ere euskaldunduz. Euskaraz bizi nahi dugulako hamaika lan elkarrekin egiteko dugu.

Bero-beroan

Nafarroa: 2007ko hauteskundeei begira

Egia da oraindik 2007ko udal eta foru hauteskundeak urruti daudela, baina zenbait lekutan jadanik ikusten da motorrak berotzen ari direla. Nafarroakoa da esanguratsuenetakoa, UPN gobernutik kanporatzeko saio garrantzitsua aurreikusten delako, eta bai bloke handiena den estatulistan, zein abertzalean, hegemonia borrokak antzeman daitezkeelako (UPN-PSN eta Nafarroa Bai-Batasuna). Kurtsoa hasteko, UPNko idazkari nagusi Alberto Catalanek gogor eraso dio PSNri, honek estatu-ituna eskainiz erantzun dio, Nafarroa Baiko kideen zenbait artikuluk proiektua 2007ko hauteskundeei begira sendotzeko borondatea dagoela iradokitzen dute. Eta Batasunako edo inguruko zenbait kideren idazkien doinuak Nafarroa Bairen erronkari aurre egiteko prest daudela adierazten dute. Kurtso politiko berriaren hasieran haizeak utzitako usainen arrastoan harrapatutakoa da: 2006a batez ere, Nafarroa izango da euskal politikaren gunerik beroenetakoa.

Irak-eko gerra gastuak Vietnamgoak baino handiagoak dira AEBentzat

George Bush-en Gobernuak 5.600 milioi dolar (4.500 milioi euro) gastatzen ditu hileko Irakeko gerran, jadanik Vietnamgo gerran AEBek hileko (5.100 milioi dolar) gastatu zutena baino gehiago. Ikerketa joan den astean kaleratu zen eta Insitute for Policy Studies eta Preign Policy in Focus erakunde liberalek egin dute Vietnamgo gerraren garaiko diruaren balioa egungora egokituz.

Zapateroren eta ENAMen laguntza beharra

Baikortasun eta ezkortasuna etengabe kulunkatzen dira edozelako bake prozesutan. Zeresanik ez bere atarian edo besterik gabe balizko denean. Egoera hori behn eta berriz ari da errepikatzen euskal politikan: badira zantzu intergarriak eta, alderantziz, mehatxagarriak ere bai. Azken hauen artekoa da ezker abertzaleko zenbait kideren aurka (Batasuna, EHAK, LAB...) Espainiako judikaturak irekitzen dituen auziak edota preso politikoaren aurka kanpaina desberdinak, esate baterako, Iñaki de Juana edo presoek ikasketei buruzko erasoaldiak. Berdin esan liteke Ondarroako Ertzaintzaren egoitzak jasotako erasoaz eta Ertzaintzaren zenbait jarduerak sortutako zauritu andanaz. Guztiarekin koktela egin eta edari garratz-mingotua atera nahi duenak badu betarik horretarako, errazena izateaz gain hori da egungo egoeraren ispilua. Aktore nagusien borondateak bakarrik saihestu dezake horrelakorik, eta bide horretan, paradoxikoa bada ere, Batasunako zuzendaritzak eta Zapaterok beharko dute trebetasunik eta laguntzarik handiena.

Zer da...

ACB

1977. urtean, Acería Compacta de Bizkaia (ACB) enpresak ordeztu zuen 1841ean abian jarri zen Santa Ana de Bolueta enpresaren ondorengoa izan zen Altos Hornos de Vizcaya (AHV, 1902), Ezkerraldeko enpresa historikoa. AHV enpresa, zein 22.000 enplegatu izatera ere heldu zen, birmoldaketa siderurgikoak behartuta desegin zen. Haren hondakinen gainean enpresa siderurgiko modernoa eraikitzea erabaki zuten, eta horrela sortu zen ACB, 300.000 metro koadro hartzen dituen enpresa. Beroan ijetzitako altzairuzko bobinak produzitzeko CSP plantxoi meheko teknologia dutenen artean, Europan lehena da eta munduan zazpigarrena. Altzairu-fabrika hori erai-

kitzeko, 350 milioi dolareko inbertsioa egin zen eta 300 milioi euro inguru fakturatzen du urtean. Hain modernoa eta sofistikatu da altzari-fabrika, non altzairu-tona gehiago produzitzen baitute 330 pertsonak azken aldiko AHVko 5.000 enplegatuek baino. Urteko milioi bat tona produzitzeko gai da. Hain da handia enpresako produktibitatea, non langile bakoitzak 3.000 tona produzitzen baititu urteko. AHV enpresa publiko moduan bukatu zuen bere zikloa. Haren ondorengo enpresa, ACB alegia, pribatua izan zen lehenbizi, baina, gaur egun, kapitalaren %60 da pribatua eta %40 publikoa edo inbertitzaile publikoen bidezkoa.

Daniel Udaltz

Nafarroako eremu Erdalduneko ikastolak negoziaketan

TUTERAKO, LODOSAKO, Vianako, Irunberriko eta Berako ikastolak ez dira eskola kontzertatuak eta Hizkuntza Politikaren bidez jasotzen dute dirua. Nafarroako eremu Erdalduneko dauden lau eskolak (Berakoa kasu berezia da, eremu euskalduneko baitago) legeztatze epea abuztuaren 31n amaitu da eta egoera konpondu gabe dago. UPNk eta CDNk egin berri dute bilkura eta ez dira ados jarri. UPNk betebeharrak fisikoak konplizitzen dituztenak legeztatzea proposatu du, noski, gelako ikasle kopurua 17tik gorakoa izanda. Baldintzak betetzen ez dituztenak legez kanpo geratuko lirateke. CDNk ez du begi onez ikusi neurri hau eta iraunkorra izango den egitura egokia bilatzen segi behar dela dio. Nafarroako Ikastolen Elkarteak ikastola horiek kontzertatuak izan daitezkeen bost urteko epea eskatu du. Badirudi, oraingoz, abuztuaren 31n iraungitu zen araudiak bere horretan segiko duela.

Argazkikoa Irunberriko Arangiti ikastola da. 2003ko Nafarroa Oinez egiterik izan ez bazuten ere, eraikin berria egin dute. Ez dakite, hemendik aurrera, lege zein izaera izango duen ikastolak.

Lapurdin, Zuberoan eta Nafarroa Beherean hasi dute ikasturtea

2005-2006 IKASTURTEA beharrezko baliabideekin ez zutela hasiko bazekiten Seaskak, Euskal Haziak eta eskola publikoak. Hala, udaberrian protestak egin zituzten irakasle gehiago eskatuz, ikasle kopuruak gora egin baitu. Emaiza ez da izan nahi bestekoa. Frantziako Hezkuntzak Seaskari, esate baterako, irakasle postu bat eman dio ikasturte berri honetarako. Alabaina, Amikuze, Orzaize, Kanbo Urruña eta Baionarako irakasle postu erdiak eskatuak zituen eta ezezkoa eman dio Hezkuntza Ministerioak.

Nafarroako AEK ikasturtea hasteko prest

IRAILAREN 18AN Nafarroako euskaltegiek jaialdia egingo dute Iruñeko Takonera parkean ikasturte berriari ongi etorria emateko. Mikel Aldasoro, AEK-ko kideak azpimarratu duenez iazko urtea "gogorra" izan da Nafarroako Gobernuak diru-laguntzak asko murriztu zituelako. Ikasturte berria indartsu hasteko arrazoiak ere badituzte ordea, iazko Korrika arrakastatsua batetik, eta igaro berri den udako barnetegietan ikasle kopuruak gora egin izana bestetik.

Egonkortasuna galdutako irakasleek protestan segitzen dute

157 IRAKASLEAK, hizkuntz eskakizuna betetzen ez zutelako egonkortasuna galduta dutenak, Bilbon, Hezkuntza Sailaren aurrean bildu ziren protesta egiteko. Aurrera begira ere protestekin jarraitzeko asmoa azaldu dute.

SBAHEA

Bederatzi hilabetetan sei preso hil ondoren, Langraitzeko espetxea behin-behinekoz itxia eta zuzendaritza aldatzea eskatu du Salhaketak.

Frantziako eskola publikoetako sei urtetik gorako ikasleek Frantziako ereserkiaren letra buruz ikasi beharko dute Gobernuak atera duen Lege berriaren arabera.

Iruñeko Armadaren Etorbidean da 'militarren etxeen' blokea. Espainiako Gobernuaren etxeak dira eta honek jabetza eskaini die orain etxebizitzak alokairuan dituzten militarrei edo hauen senideei. Salmentaren moldea da harrigarriena eta salagarriena: etxea bere prezioaren erdian erosteko aukera eta hiru urtera merkatu balioaren prezioan saltzeko aukera.

CiUren estrategiari buruzko hipotesi bat

Kataluniako herritar abertzale edo katalanisten konfiantza berreskuratzea dago bideratua CiUren estrategia, hau da, nagusiki ERCko eta PSCko zenbait sektoreen konfiantza berreskuratzean. Alderdi horiek dira bere lehiakiderik zorrotzenak, baina baita ere etorkizuneko bere aliatu izan daitezkeenak, ez baitirudi PPren aliantzaren garaiak epe labur eta ertainera errepikatuko direnik. PSCren posizioetara gerturatzen den hipotesiak dio, Estatuaren erreforman langa goian jartzen ari dela CiU Estatutua orain onar ez dadin, Estatutua onartuz gero Maragallen alderdia indartuegia aterako litzatekeelako. Estatutu berria ez ateratzeak ERC ere ahul dezake, bide batez. Edozein modutan, hipotesi horrek CiUren eta ERCren hurbilketa eskatuko luke eta kataluniako abertzale askok hori nahiko balu ere, bai ERCren bai CiUren orain arteko kulturetatik urruti dagoen estrategia da.

Txori bat pausatzen da eta gripea dakarkigu

Asiatik mundu osora zabaltzen ari den gripe "berri" hau XXI. mendeko lehen pandemia izango ote da? Ala Y2K birus informatiko famatu harekin gertatu bezala ("2000-01-01ean tresna guztiak hondatuko ditu") deus gutxitan gertatuko da? Edonola ere, arazo honi ezikusia egiteko denbora bukatu da.

1918KO GRIPEA EZAGUTU zutenak oso gutxi dira gure artean. Gaztetan hartaz zerbaite entzundakoak gehixeago. Baina telebistak berriro aipatu duen arte nor gogoratzen zen "gripe espainiar" hartaz? Ez zen, bada, ahazteko modukoa: mundu osoan zehar batzuen ustez 40 milioi pertsona hil zituen, eta beste batzuenean 50 milioi.

Gripe espainiarra epidemia baino gehiago pandemia izan zen. Horrelako beste baten aurrean jarri ote gaitu azken hilabeteotan puztu eta hedatzen ari den hegazti gripeak? Gertatu arte ezin jakin. Baina udaberrian lasai egoteko esaten ziguten agintariek berek orain dioskute arriskua egiazkoa dela. Zientzialari pesimistek berriaz, denbora kontua dela uste dute gripe hori hegaztiak pertsonetara pasa eta hauen artean abiada betean zabaltzen hastea.

Irakurleak burua neka dezake A, B eta C motatako gripe birusak daudela jakitetik hasi eta rock star bat baino famatuagoa egin den H5N1 birusaren bizitza eta bitxikeriak ikasteraino. Bukaeran ohartuko da esplikazioa benetan ximplea dela. Hegazti batzuen gaitz bat da, 1918ko gripe hura sortu zuen birusaren tankerako beste batek eragina. Oraingoz hegaztiak hil ditu eta horiekin kutsatutako gizaki bakan batzuk ere bai. Oraindik ez da pasatu gizakitik gizakira. Aldiz, birusak lortzen badu gizakitik gizakira pasatzeko urratsa ematea, orduan esan ahal izango dugu benetan arazo larria daukala munduak.

2004ko urtarrilaren 15ean Osasunaren Munduko Erakundeak hegazti-gripeaz plazaratu zuen oharra irakur daiteke. Lehen lerrotik ematen zuen abisua: "Hegazti-gripea eta horrekin gizakia kutsatzeak duen garrantzia". Bertan dio gripe hau ez dela batere berria: Italian ezagutu zuten estreinako aldiz duela 100 urte, eta badakigu mundu osoan barreiatuta dagoela.

Ez da kasualitatea izango birus hau (15 mota daude) normaltasunean bizitzea uretako hegazti migratzaile basatien artean, ahateetan batez ere. Hegazti horiek naturaren erdian ondo egiten diote aurre gripearri. Aldiz, gripe hau kutsatzen bazaie kaiolaratutako etxeke hegaztiei, oilasko eta indioilarrei batez ere, hiltzeraino gaixotzen ditu.

Hegazti basatien artean birus nahiko "onberak" direnak, oilategietan zirkulatzean mutatu eta oso hilkor bihurtu daitezkeela askotan ikusi da. 1983-84an Estatu Batuetan hala gertatu zen eta 17 milioi hegazti akabatu behar izan zituzten: hasieran gripe arin bat ematen zuen birusa oilo haztegietan mutatzeko joan zen eta sei hilabete pasa zirenean, kutsatutako oiloen %90a hiltzen zuen. Antzeratsu gertatu zen Italian 1999-2001ean; hemen bederatzi hilabeteetan "gaizto" zen birusa, eta 13 milioi hegazti hil behar izan zituzten.

Hau gertatzen omen da mota honeko birus ezberdinak gai direlako beren artean geneak trukatzeko, eta

mutazio horietatik sortutako birus berriak ezberdinak direnez, abereek ez daukatelako beren immunitate sistema prestatua horiei aurre egiteko. Aire libreko bizi basatien eboluzioak eta hautaketa naturalak beren erritmoan egiten dute lan, baina oilo haztegi handiak diren laborategi erraldoietan gauzek bestela funtzionatzen dute.

Nola irits daiteke (edo iritsiko da) hegaztien gripe hau gizakietara? Zerriak egiten du hor bitartekari lana. Urdeak harrapatzen ditu bai gizakion birusak eta bai hegaztienak, eta adituen beldurra zera da: zerriak izango ote diren hegaztien eta gizakien hainbat birusen geneak nahastuz birus mota berriak sortuko dituzten laborategi biak.

Beste beldur bat ere badute adituek, beti ere Osasunaren Munduko Erakundearen hitz zuhurrak aipatuz: hegaztien gripe honek jadanik erakutsi duenez gizakia hil dezakeela, eritu diren pertsona horiek izango ote diren birus mota berri eta oraingoz kontrolaezinak sortuko dituzten laborategi hankadunak.

Egunero 30 kilometro aurrera

2003an SARS neumonia atipikoa mundu osoan zabaltu zenean, askok esan zuen mundu globalaren gaitz berrien adierazlea zela. Harekin piztu zen zalaparta deusetan gera daiteke hegazti-gripeak gizakietara jauzi egiten badu lehertuko denaren aldean. Hau

Ezkerreko argazkia Txinako hiri batean dago aterea eta bertan ikusten dira bi neska gazte beren oilaskoak azokara daramatzatela. Hegazti-gripea kontrolatu asmoz Txinan zenbat oilo hil duten jakitea erraza ez da. Lerroon gainean ageri diren bi kaio politoi Tibeteko Qinghai lakuan atera zieten fotoa harantz hurbildutako turista-ornitologo batzuek. Desertuaren erdian dago laku hori, eta bertatik pasatzen dira Asian barrena migrari dabilen milaka hegazti. Adituen ustez, Qinghain hegaztiak gripez akabatu direnez, gaitzak jadanik Indian eta Errusian behar du.

ere SARS hura bezala airetik ari da barreiatzen, baina ez hegazkinez, hegaztiz baizik. Oilategietan mutatu den birusa berriro naturara atera da, eta orain hegazti migrariak daramate munduan barrena.

Gaitzaren banaketa zentro bat Txinan aurkitu dute adituek. Qinghai lakua Tibetean dago, itsasoaren mailatik 3.000 metrotara, eta bere 5.700 km koadroetara milaka hegazti erakartzen du: kaio, kurrilo, antzara, ubarroi, beltxarga edo zisne, eta beste asko. Bertako biztanleen harrotasuna da migrazio garaian aintzira gaineko ortzia estaltzen dutela txoriek. *Science* eta *Nature* aldizkarietako erredaktoreek uste dute Qinghain mutatu ahal izan dela basatien artean, aurretik oilategietan barreiatutako H5N1 birus hilgarria.

Qinghain akabatu diren 5.000 hegaz-

tiak gutxi dira Asiako Ekialdean birus honek hil dituen 63 pertsonen eta hilarazi dituen 120 milioi oiloen ondoan, baina mundu osoarentzako estrategikoa den gune batean gertatu dira: Qinghain pausatu diren hegazti batzuk hil izanak esan nahi du beren gaitza jadanik Errusia eta Indiara iritsia izan behar duela, eta Europa eta Amerikarako bidean dela.

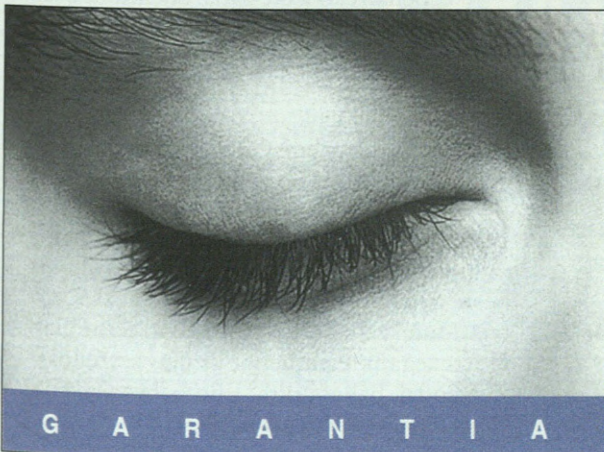
Zientzialariek Qinghai aintziran ikusi zutenaren berri eman zutenean, agintari txinatarrek debekatu egin zuten paraje hartara joatea. Inguru haietako 20.000 oilo ere hilarazi zituzten; nekazariei kalte-ordainik eman gabe, noski. Osasunaren Munduko Erakundeko funtzionarioak kexu ziren Txinak ez zuelako nahikoa informazio eman Qinghain gertatzen ari zenaz. Hori uda hasieran zen.

Gero, udan barrena entzun genuen ez zegoela hegazti migrarien beldurrik, Asiakoak Asian geratzen direla. Abuztuko opor garaian jakin zen birusak Ural mendiak gainditu zituela, eta Herbehereetan kanpoan hazten diren oilo guztiak oilategietara sartzeko agindua eman dutela. Lanera itzuli garenean, herritarroi otorduan jaki bikoitza mahairatu digute: batetik petrolioaren prezioaren igoera historikoa eta bestetik pandemia baten beldurra. Pentsatzekoa da ondoko asteetan tokatuko dela: gripe horren kontrako botika onenak, osasun estrategia txukunenak, aholku praktikoak, "gaur gripea honaino iritsi da" grafikoak, eta abar.

Mende bakoitzean hiru bat pandemia izaten omen da. Hegazti gripea izan daiteke XXI. go lehen. Eta bestela, epidemia bat gehiago izango da. Bada mediku immunologo frantses bat, Norbert Gualde, historian errepikatu diren epidemiak oso ondo esplikatu dituen bere liburuetan. Gualdek elkarri estu lotuta ikusten ditu Erdi Arotik hasita ezagutu diren hainbat epidemia: izurri beltza, gripea, elgorria, Ebola, Hiesa, Creutzfeldt-Jakob, legionarioen gaitza, SARS...

Interneten Gualdek dauzkan informazioen artean, hona Jean Delumea-ri (*La peur en Occident*, Beldurra Mendebaldean) hartzen dizkion hitzak: "Kutsatzeko arriskua azaltzen denean, ez ikusia egiteko joera dago lehenbizi. Izurritei buruzko kroniketan azaltzen da agintariak sarritan axolagabe jokatu zutela gainera zetorren arriskuaren aurrean". ■

<http://www.argia.com/nethurbil> helbidean, gai honi buruzko informazio gehiago eta Interneteko loturak.

**Konfiantza
delako
garrantzitsuena**

Egunez egun
zure konfiantza
geureganatzen dugu,
etengabe produktu
berriak eta
zerbitzu berriak
bilatzearen bidez.

**ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS**
ZERBITZU OPTIKOETAN Ta
Hernani, 4 - DONOSTIA

Iñigo Aranbarri

Hemen, ez munduan

hartu orduko, De Lancre-ren zerrenda beltzen garaian bizitzea suertatu zaigu. Bada bat erakunde terroristena, bestea metroko pertsona susmagarriena, beste bat umeentzako jostailu arriskutsuena... eta heldu behar zuen, are gehiago abuztu hondarreko abioi amilduen zaparradaren ostean, hegazkin konpainienak. Frantziak, lehenago Erresuma Batuak, Suitzak eta Amerikako Estatu Batuek bezalaxe, publiko egin du praktikan aspaldidanik indarrean zeukan zerrenda. Abiazio zibilaren zuzendaritzaren komunikatuan, bost konpainia dira Frantziako zeru gainean *fly to fly*-an debekatzen zaiena: Ipar Koreako Air Koryo, Liberiako International Air Services, Mozambikeko AER, Thailandiako Phuket Airlines eta AEBetako Air Saint-Tomas. Belgikak loditu egin du frantses *vichyssoise* urtsua.

Eta ondo dago, diogu zibilizazioaren ibilaldi luzean ikasi dugunagatik, horrek hegazkinak amiltzea eragozte badakar. Egun, Londreserako txartel bat lagun arteko afaria baino merkeago atera daitekeenean, hegalkedokook Travel Club-ari esker Buenos Airesera berrehun eurogatik iristen garenean, hegazkina orain ez dela eliteena diogu. Eta gertuagoko ikusten dugu Zipreko istripua, Venezuelakoa, Perukoa. Geu izan gintezkeen. Terribleago: geure umeak. Eta zerrendei ez deritzegu hain gaizki ere, zerrendetan sinetsi beharra dugu iritsiko bagara irailera, nagituta baina bizirik heldu nahi diogun eguneroko martxara.

Eta hor dago, beharbada, arazoa. Zerrendak egunero irakurriagatik, hegazkinek istripuak izaten segitzen dute. Areago: Frantziak argitara emandako zerrendako konpainia bakar bat ez da uda honetan lur jo duten horietakoa —eta Air Koryok, esaterako, 2001eko apiriletik du debekua!—.

— Baina hobe hori batere ez baino!

Dudarik gabe. Hori pentsatuko zuten, politikoez beroan egindako adierazpenak entzunda, tiro egiteko babestuta sentitu ziren poliziek Jean Charles De Menezes hil zute-

DANI BLANCO

nean Londresko metroan. Hobe susmagarri bat erruz hiltzea ehun errugabe baino.

Eta hara hor arrazoia, munstroak badu ahoa hori jateko, eta gehiago. Badu ahoa jateko, esaterako, Afrikako miseria egoerak hunkituta, publizitate kanpaina hunkigarrian "iraungitako sendagaiak" eskatzeko, "zuka bada behar ez dituzunak han beharrezkoak direlako". Eta badu ahoa jateko, Mozambikeko aire konpainia debekatu, baina gero haraxe bidaltzeko hemen azterketa teknikoa pasatzeko gai ez diren ibilgailu zaharrak. Errukiagatik, "pobreei laguntzeko". Ez da aurreneko aldia Nazio Batuen Erakundeak noranahi igorritako laguntza zakueta joan den janariaren egoera salatu dena. Hemen botatzeko zena, elkartasuna da han.

— Hala ere, hobe hori batere ez baino.

Hegazkin konpainien zerrenda luzatu egingo da, berriak argitaratuko dira berehala. Herbeheretan hurrena, iragarri dute. Eta tulipanak beste eze- ren gainetik maite dituen munstroak badu ahoa jateko Shell konpainiak Nigerian egindakoak, edo nahinon.

Antilletan, 1918an eraiki zuten Shellek Curaçao-ko findegia. Harrezkero, eta aurrerapenaren ke kutsakorre- rei esker, nabarmen gaixotu zen behinola eriak sendatzen zituen uhar- tea eta bertako jendea. 1983an, bertako agintariak zerrenda beltzean sartu zuten usina. Osasunean egindako kalteak albo batera utzita, orduko laur- hun milioi dolarretan ezarri zen naturari egindakoagatik ordaindu beharreko kalte-saria. Shellek ez zuen dolar bakarra ordaindu. Findegia Curaçao-ko gobernuari *dolar batean* saldu eta erantzukizun oro kendu zuen aldetik.

— Ikusten? Gobernua bera geratu zuan enpresarekin, kutsakorra dela jakin arren!

Eta bai. Gero eta konbentzituago nago, munduan baino, *hemen* bizi garela. Mundua beste gauza bat da, beldurra eta kezka sortzen duen halako ez-zibilizazio laino bat. Horrexegatik egin behar ditugu zerrendak. Zerrendak babesa dira. Edo babes ustekoa, baina hori da gutxienekoa. ■

« Eta bai. Gero eta

konbentzituago nago,

munduan baino, *hemen* bizi

garela. Mundua beste gauza

bat da, beldurra eta kezka

sortzen duen halako

ez-zibilizazio laino bat.

Horrexegatik egin behar

ditugu zerrendak. Zerrendak

babesa dira. Edo babes

ustekoa, baina hori da

gutxienekoa

Mundua ezagutzeko

Zabaldu zure atea Nairobitik aurrera

Zortzi lekutako kontakizun bana. Sahara, Laponia, Patagonia, Andeak, Himalaia, Euskal Herria, Alaska eta Australiako umeen ahotik euren bizimodua ezagutuko dute etxeko txikienei. Non bizi diren, beren etxea nolakoa den, zer animalia dituzten, nolako ohiturak dituzten...

LEHENENGO BIDAIA EGITEKO AUKERA

20€

eskaerak

© 943 371 545 • denda@argia.com
Ohiko salmenta puntuetan

15 urtez komunikazioa errazten

Argitalpenak **Banaketa** Internet Zerbitzuak
Inprimaketa Multimedia **Diseinua** Irudi Tratamendua
Filmazioa Publizitatea Maketazioa **Edizio Digitala**

antza

komunikazioa & grafikagintza

943 37 07 38

antza^{graf}@antza.com

www.antza.com